Rhaglen Gyflawn

Gwasanaeth Democratiaeth
Swyddfa'r Cyngor
CAERNARFON
Gwynedd
LL55 1SH

Cyfarfod

PWYLLGOR SAFONAU

Dyddiad ac Amser

10.30 y.b., DYDD LLUN, 3YDD TACHWEDD, 2025

Lleoliad

Cyfarfod Rhithiol

(Am fynediad cyhoeddus, cysylltwch â ni)

Pwynt Cyswllt

Courtney Leigh Jones

courtneyleighjones@gwynedd.llyw.cymru

PWYLLGOR SAFONAU

AELODAETH

Aelodau Etholedig (3)

Y Cynghorwyr

Anne Lloyd-Jones
Beth Lawton
Dewi Owen

Aelodau Annibynnol (hefo pleidlais) (5)

Aled Jones
Hywel Eifion Jones
Mark Jones
Non Gibson
Sonya Khade

Aelod Pwyllgor Cymuned (hefo pleidlais) (1)

Richard Parry Hughes

R H A G L E N

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyn unrhyw ymddiheuriadau am absenoldeb.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Derbyn unrhyw ddatganiadau o fuddiant personol.

3. MATERION BRYS

Nodi unrhyw eitemau sy'n fater brys ym marn y Cadeirydd fel y gellir eu hystyried.

4. COFNODION 5 - 10

Bydd y Cadeirydd yn cynnig y dylid llofnodi cofnodion y cyfarfod blaenorol o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 09 Mehefin, 2025 fel rhai cywir.

5. COFRESTR RHODDION A LLETYGARWCH 11 - 17

Er gwybodaeth ac i gyflwyno unrhyw sylwadau ar y trefniadau.

6. ADRODDIAD BLYNYDDOL YR OMBWDSMAN 18 - 204

Er gwybodaeth.

7. HONIADAU YN ERBYN AELODAU 205 - 209

Er gwybodaeth.

8. TREFN DATRYS MEWNOL 210 - 213

Er argymell Trefn Datrys Mewnol diwygiedig i'w fabwysiadu gan y Cyngor Llawn.

Mae Atodiad 1 ar wahân ar gyfer Aelodau'r Pwyllgor Safonau yn unig. Mae'r Atodiad wedi'i eithrio o dan Paragraff 16 o Atodiad 12A o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 – Gwybodaeth y gallai honiad ynghylch braint broffesiynol gyfreithiol gael ei gynnal yn ei chylch mewn achos cyfreithiol. Mae'r Atodiad yn cynnwys barn gyfreithiol a ddarparwyd drwy swyddfa

Ombwdsman Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ac yn ddarostyngedig i fraint gyfreithiol.

9. COFNODION FFORWM CENEDLAETHOL PWYLLGORAU SAFONAU 214 - 219

Er gwybodaeth.

PWYLLGOR SAFONAU, 09/06/25

Yn bresennol:-

Aelodau Etholedig:- Y Cynghorwyr Anne Lloyd Jones, Dewi Owen a beth Lawton

Aelodau Annibynnol: Hywel Eifion Jones (Cadeirydd), Aled Jones, Mark Jones, Non Gibson a Sonya Khade

Arweinyddion Grwpiau Gwleidyddol: Y Cynghorydd Menna Trenholme (Dirprwy Arweinydd y Cyngor)

Aelod Pwyllgor Cymunedol: Mr Richard Parry Hughes

Hefyd yn Bresennol: Iwan Evans (Swyddog Monitro), Annes Sion (Arweinydd Tîm Democratiaeth) ac Iwan Edwards (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth).

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriad gan Sion Huws (Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau)

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Dim i'w nodi.

3. MATERION BRYS

Dim i'w nodi

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod o'r pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 7 o Ebrill, 2025 fel rhai cywir.

5. ADRODDIAD BLYNYDDOL 2024/2025

Cyflwynwyd – adroddiad blynyddol y Swyddog Monitro a gofyn am unrhyw sylwadau gan y pwyllgor cyn ei gyflwyno i'r Cyngor Llawn yn ei cyfarfod nesaf. Nodwyd fod cryn dipyn o faterion wedi eu cyfarch yn ystod y flwyddyn ac fod y Pwyllgor wedi ymdrin a cheisiadau am oddefebau mewn meysydd sydd o bwysigrwydd i'r cynghorau tref ynghyd a Aelodau oedd yn ymgeisio.

Esboniwyd fod gan y pwyllgor safonau rôl bwysig yn hyrwyddo safonau uchel o ymddygiad ac ei fod yn rhan greiddiol o'r gwaith y pwyllgor. Mae'r pwyllgor yn cyflawni hyn drwy gyfuniad o gynghori ar gais, cyngor rhagweithiol a hyfforddi ac mae'r hyfforddiant a dealltwriaeth o'r Cod Ymddygiad yn rhoi sylfaen i aelodau fod yn gyfarwydd a hanfodion y cod. Nodwyd ei fod yn arbennig o amgylch y darpariaethau buddiannau personol, lle maen nhw'n codi a sut i ymateb. Mynegwyd siom gyda'r nifer o aelodau sydd yn parhau heb fynychu'r cyrsiau llawn sydd wedi eu cynnal.

Holwyd os yw'r aelodau yn gwneud y hyfforddiant dros y lein, a fydd y gwybodaeth yma yn gyhoeddus. Cadarnhawyd fod hyn yn cael ei nodi ac mae'r wybodaeth yma ar gael ar lein.

PENDERFYNIAD

Cymeradwyo Adroddiad Blynyddol y Pwyllgor Safonau 2024/25

6. HONIADAU YN ERBYN AELODAU

Cyflwynwyd adroddiad – gan y Swyddog Monitro yn rhoi gwybodaeth i'r pwyllgor am Benderfyniadau'r Ombwdsmon ar gwynion ffurfiol yn erbyn aelodau. Nodwyd fod yr honiadau yma ddim wedi mynd ymhellach.

Tynnwyd sylw at res o adroddiadau o honiadau a dim tystiolaeth wedi'i gyflwyno. Credwyd fod hyn ddim yn foddhaol rhoi honiadau i'r Ombwdsmon heb dystiolaeth.

Mynegwyd pryder gyda'r honiadau yma heb dystiolaeth a tynnwyd sylw i'r ffaith fod rhan fwyaf ohonynt yn dod o'r cyngor tref. Teimlwyd y dylai y clercod y cymuned gael cwrs ar sut i gynghori aelodau ar safonau a fydd yn help mawr i aelodau mewn cynghorau cymuned.

PENDERFYNIAD

Nodi'r wybodaeth.

7. HUNAN ASESIAD BLYNYDDOL

Cyflwynwyd adroddiad – gan y Swyddog Monitro ar hunan asesiad blynyddol y Pwyllgor Safonau.

Aeth y pwyllgor drwy'r tabl hunanasesiad a'i gwblhau fel yr isod:

SWYDDOGAETH	ASESIAD (1/2/3/4)	Tystiolaeth	Camau pellach
Hyrwyddo a chynnal safonau ymddygiad uchel gan aelodau	1	Mae'r Cadeirydd ac Is Gadeirydd wedi Fforwm Safonau Cymru i rannu profiadau hefo pwyllgorau safonau eraill. Cyflwyno adroddiad blynyddol i'r Cyngor Llawn	Parhau i fynychu a chefnogi

Cynorthwyo'r aelodau i gadw at y Cod Ymddygiad	1	Swyddog Monitro a'i dim yn darparu cyngor ac arweiniad mewn cyfarfodydd ac ar sail un i aelodau.	
Cynghori'r Cyngor ynglŷn â mabwysiadu neu ddiwygio'r Cod Ymddygiad	1	Dim achlysur wedi codi i ddiwygio'r Cod. Ond, adolygwyd y Drefn Datrys Mewnol i gefnogi dyletswydd Arweinyddion Grwpiau Gwleidyddol dan 52A(1) Deddf Llywodraeth Leol 2000;	
Monitro gweithrediad y Cod Ymddygiad	1	Derbyn adroddiadau rheolaidd o honiadau yn erbyn aelodau Derbyn adroddiadau blynyddol yr Ombwdsman a Phanel Dyfarnu Cymru	Parhau i fonitro ystyried dulliau amgen o dderbyn gwybodaeth Derbyn adroddiadau blynyddol am y gofrestr buddiannau a lletygarwch.

Cynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi aelodau ar faterion yn ymwneud a'r Cod Ymddygiad	2	Trefnwyd hyfforddiant Cod Ymddygiad llawn ar gyfer aelodau gyda'r sesiwn gyntaf yn cymryd lle yn ystod Rhagfyr a'r ail ym Mis Ebrill . Mae'r ddarpariaeth bellach ar gael ar lein.	Angen edrych ar ddarparu hyfforddiant pellach gan fod nifer o aelodau heb fynychu
Rhoi goddefebau i aelodau	1	Ni ddaeth achlysur o benderfyniad ymlaen yn ystod y flwyddyn	
Ymdrin ag adroddiadau o dribiwnlys achos ac unrhyw adroddiadau gan y Swyddog Monitro ar faterion a gyfeiriwyd gan yr Ombwdsmon	1	Ni fydd achlysur berthnasol yn ystod y flwyddyn.	
Awdurdodi'r Swyddog Monitro i dalu lwfansau i bersonau a gynorthwyo gydag ymchwiliad	1	Dim i'w adrodd	
Monitro cydymffurfiaeth arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y cyngor â'u dyletswyddau o dan adran 52A(1) Deddf Llywodraeth Leol 2000; Cynghori hyfforddi neu drefnu i hyfforddi arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y cyngor ynghylch materion sy'n ymwneud â'r dyletswyddau hynny.	2	Trefnwyd sesiwn ar y cyd gyda Arweinyddion Grwpiau ac aelodau y Pwyllgor Safonau i ystyried y dyletswydd Cynhaliwyd cyfarfod rhwng y Cadeirydd a'r Swyddog Monitro gyda Arweinydd newydd Grwp Plaid Cymru yng nghyd destun y dyletswydd.	Bydd y trefniadau'n cael eu cynnal yn unol â'r canllawiau statudol

		Mae'r Swyddog Monitro wedi cyfarfod gyda'r Arweinyddion Grwpiau yn unigol i drafod materion Cod Ymddygiad	
Ymarfer y swyddogaethau perthnasol uchod mewn perthynas â chynghorau cymuned	2	Swyddog Monitro a'i dîm yn darparu cyngor ac arweiniad i gynghorau, clercod ac aelodau. Mae rhaglen hyfforddiant wedi ei cychwyn yn ystod y flwyddyn gyda dau sesiwn wedi eu cynnal yn ystod Mawrth.	I barhau gyda'r trefniadau a chynnig adnodd ar lein..

PENDERFYNIAD

Mabwysiadu'r canlynol fel hunanasesiad y Pwyllgor Safonau o'i berfformiad yn 2024/25

8. HYFFORDDIANT CYNGHORAU CYMUNED

Cyflwynwyd adroddiad – gan y Swyddog Monitro yn rhoi gwybodaeth hyfforddi cynghorwyr ar faterion yn ymwneud a'r cod ymddygiad sydd yn rhan o swyddogaeth statudol y Pwyllgor Safonau. Nodwyd fod y Pwyllgor wedi adnabod yr angen i gynnal hyfforddiant o'r fath, ond wedi derbyn bod ei ddarparu wedi bod yn heriol yn ddiweddar fel canlyniad i ddiffyg adnoddau.

Nodwyd fod sesiynau wedi ei baratoi a'i treialu ar gyfer cynghorau cymuned gyda'r bwriad o alluogi aelodau a chlercod i gael dealltwriaeth o hanfodion y Cod ymddygiad, arfogi aelodau i weithredu o fewn y fframwaith ac amlygu lle i gael arweiniad a gwybodaeth bellach.

PENDERFYNIAD

Nodi'r wybodaeth.

9. DATGAN A CHOFRESTRU BUDDIANNAU MEWN CYFARFODYDD

Adroddiad yn cyflwyno gwybodaeth cefndir ddatgan a chofrestru buddiannau mewn cyfarfodydd. Nodwyd bod y cod ymddygiad i Aelodau yn rhoi dyletswydd ar aelodau i ddatgelu ar lafar ger bron unrhyw gyfarfod, fodolaeth a natur unrhyw fuddiant personol

sydd ganddynt mewn busnes sy'n cael ei ystyried. Esboniwyd bod y dyletswydd pellach i gofrestru'r buddiant hwnna drwy roi hysbysiad ysgrifenedig i'r Swyddog Monitro. Eglurwyd mai'r arfer yn Cyngor Gwynedd yw pan fydd aelodau yn datgan mewn cyfarfod Pwyllgor bydd swyddog gwasanaethau democrataidd yn rhoi ffurflen papur ac yn ei chasglu ar y diwedd.

Eglurwyd fod proses newydd wedi ei ddatblygu bellach gyda'r gwasanaethau democratiaeth a TG sydd yn creu proses i gofrestru buddiannau ar lein gan ddefnyddio adnodd Microsoft Forms.

Nodwyd mai'r bwriad yw i ddefnyddio'r drefn yma ar gyfer pob aelod sy'n datgan gan gynnwys rhai sy'n bresennol yn yr ystafell gyfarfod.

PENDERFYNIAD
Derbyn a nodi'r wybodaeth.

Pwyllgor :	Y Pwyllgor Safonau
Dyddiad :	**3 Tachwedd 2025**
Teitl :	**Cofrestr Rhoddion a Lletygarwch**
Awdur :	**Siôn Huws, Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau**
Pwrpas :	**Er gwybodaeth ac i gyflwyno unrhyw sylwadau ar y trefniadau**

Cefndir

1. Cyflwynir yr adroddiad hwn i'r Pwyllgor fel rhan o'i waith o fonitro safonau o fewn y Cyngor ac yn unol â'i raglen waith.

2. Mae'r Cod Ymddygiad Enghreifftiol yn ei gwneud yn ofynnol i aelodau ddarparu hysbysiad ysgrifenedig i'r Swyddog Monitro o unrhwy gynnig o letygarwch, buddiant materol neu fantais sy'n werth mwy na swm a bennir gan yr awdurdod. Penderfyniad Cyngor Gwynedd mai £25 ddylai'r swm hynny fod, a darparu ymhellach y dylid ei gofrestru pe derbynir y cynnig hwnnw ai peidio.

3. Mae ffurflen bwrpasol ar gael i gofrestru cynigion o'r fath ac mae copi wedi ei hatodi fel **Atodiad 1**.

Y Protocol

4. Mabwysiadodd y Cyngor Brotocol ar Roddion a Lletygarwch Aelodau yn 2004. Yn sgil cyhoeddi Cod Ymddygiad newydd a Chanllawiau gan yr Ombwdsmon adolygwyd y Protocol gan y Pwyllgor Safonau, gan gyflwyno ei argymhellion ar gyfer diwygio'r Protocol i'r Cyngor Llawn. Mabwysiadwyd y Protocol cyfredol gan y Cyngor ar 2 Mai 2013.

5. Atodir copi o'r Protocol fel **Atodiad 2**.

Y Gofrestr

6. Mae'r pwyllgor hwn yn y gorffennol wedi trafod priodoldeb cyhoeddi'r gofrestr ar y wefan y Cyngor. Penderfynywd bryd hynny na ddylid gwneud am y tro. Tra ei bod yn orfodol rhoi'r Gofrestr Fuddiannau Aelodau ar y wê ond nid yw'r un orfodaeth yn ymestyn i'r Gofrestr Rhoddion a Lletygarwch.

Dadansoddiad

7.1 Dadansoddwyd y datganiadau ar y gofrestr gyfredol a cheir y canlyniadau isod:

Dyddiad ffurflen	Rhodd/lletygarwch	Derbyniwyd / gwrthodwyd	Gwerth
10-01-23	Blodau a photel o prosecco gan etholwr ar ôl helpu gyda chais cynllunio.	Dim gwybodaeth	Dros £25
04-09-23	Talebau rhodd fel diolch am roi cymorth gyda chais cynllunio.	Gwrthodwyd – rhoddwyd yn ôl i'r teulu	Dim gwybodaeth
25-03-24	Potel o wisgi drwy'r post heb nodyn eglurhad neu gyfeiriad. Credai'r aelod mai etholwr oedd wedi ei anfon fel diolch am gymorth gyda chais cynllunio. Roedd esioes wedi egluro wrtho na allai dderbyn rhodd.	Rhoddwyd i'r neuadd bentref leol fel gwobr raffl	£25- £27
23-08-24	Hamper fel diolch am gynorthwyo gyda chais cynllunio	Gwrthodwyd – rhoddwyd yn ôl i'r etholwr	Dim gwybodaeth
20-02-25	Tocyn i Gêm Ryngwladol Pel droed Menywod Cymru	Gwrthodwyd	Dim gwybodaeth
27 –02 –25	Tocyn i Gêm Ryngwladol Pel droed Menywod Cymru	Derbyniwyd	Dim gwybodaeth
27-02-25	Tocyn i Gêm Ryngwladol Pel droed Menywod Cymru	Derbyniwyd	Dim gwybodaeth

7.2 Mae tri cofrestriad newydd ers adroddiad llynedd yn ymwneud â'r un digwyddiad. Gwrthododd un aelod yn sgil y ffaith bod cynlluniau ar waith gan y trefnwyr yn ei ward a'i bod yn debygol y byddai cais cynllunio yn cael ei gyflwyno. Roedd yr aelodau a dderbyniodd y gwahoddiad wedi eu gwhaodd yn rhinwedd eu rolau fel aelodau Cabinet.

Argymhelliad

8. Gofynnir i'r Pwyllgor:

(a) nodi a derbyn cynnwys yr adroddiad

(b) gynnig unrhyw sylwadau ar unrhwy fater a godir yn yr adroddiad

Ffurflen cofrestru rhoddion a lletygarwch aelodau
Members' gifts and hospitality registration form

Enw………

1. Manylion y rhodd neu'r lletygarwch a gynigwyd / Details of gift or hospitality offered:

………

………

………

………

………

………

2. Y person neu'r corff a wnaeth y cynnig / Person or organisation who made the offer:

………....

………

3. A dderbyniwyd y cynnig? / Was offer accepted?

Derbyniwyd/Accepted ☐

Gwrthodwyd/Refused ☐

4. Gwerth y rhodd neu letygarwch / Value of gift or hospitality:
(Rhowch amcangyfrif os na fedrwch roddi ffigwr pendant / Put estimate if you cannot provide precise amount)

………

Arwyddwyd/Signed…...…………………………………………… **Dyddiad/Date**………………..…..……………..

(I'w dychwelyd i'r Swyddog Monitro / To be returned to the Monitoring Officer)

PROTOCOL RHODDION A LLETYGARWCH - AELODAU

1. Cyflwyniad

1.1 Dylech drin unrhyw gynnig o rodd neu letygarwch a wneir i chi'n bersonol gyda'r gofal mwyaf. Rydych yn gyfrifol am unrhyw benderfyniad i dderbyn rhodd neu letygarwch, a gall eich enw da ac enw da'r Cyngor gael ei beryglu wrth i chi dderbyn rhodd neu letygarwch amhriodol.

1.2 Nid yw'n bosib llunio rheolau pendant a fydd yn addas ar gyfer pob achlysur ond mae'r protocol yma yn cynnig canllawiau i'ch cynorthwyo i wneud penderfyniad.

2. Y Gyfraith

2.1 Mae derbyn llwgr wobr yn drosedd. Os profir eich bod wedi derbyn rhodd, benthyciad, ffi, gwobr neu fantais gan rywun sy'n ceisio contract gyda'r Cyngor byddai'n rhaid i chi (a'r sawl wnaeth y cynnig) brofi nad ydych wedi ymddwyn yn anonest.

2.2. Mae'r Côd Ymddygiad aelodau yn dweud ..... "Rhaid i chi osgoi derbyn rhoddion oddi wrth neb, na lletygarwch (ac eithrio lletygarwch swyddogol, megis derbyniad dinesig neu weithio dros ginio, a awdurdodir yn briodol gan eich awdurdod) na buddiannau materol neu wasanaethau i chi eich hun neu i unrhyw berson os byddai gwneud hynny'n eich rhoi o dan rwymedigaeth amhriodol, neu os gallai'n rhesymol ymddangos fel pe bai'n gwneud hynny."

"Rhaid i chi beidio â defnyddio neu geisio defnyddio yn eich capasiti swyddogol neu fel arall, beidio â defnyddio neu geisio defnyddio eich safle yn amhriodol i roi neu i sicrhau mantais yn eich hun neu i unrhyw berson arall, neu i greu neu i osgoi anfantais i chi eich hun neu i unrhyw berson arall."

"Rhaid i chi, o fewn 28 o ddiwrnodau ar ôl i chi gael cynnig unrhyw rodd, lletygarwch, buddiant materol neu fantais faterol, sy'n werth mwy na £25, ddarparu hysbysiad ysgrifenedig ar gyfer swyddog monitro eich awdurdod yn nodi bodolaeth a natur y rhodd honno, y lletygarwch hwnnw, y buddiant materol hwnnw neu'r fantais faterol honno. Rhaid i chi gofrestru cynnig o'r fath pe derbyniwch ef ai peidio."

3. Egwyddorion.

3.1 Rhwymedigaeth amhriodol – Ni ddylid byth dderbyn rhodd neu letygarwch fel gwobr neu anogaeth i weithredu mewn ffordd arbennig fel cynghorydd na fel modd o brynu dylanwad.

3.2 Budd i'r Cyngor – Dylid ond derbyn rhodd neu letygarwch os daw budd i'r Cyngor o wneud hynny. Dylai'r budd fod cymesur â'r rhodd.

3.3 Camddehongli – Ni ddylid derbyn rhodd neu letygarwch pe byddai gwneud hynny yn gadael y Cyngor neu'r aelod yn agored i gyhuddiad o gamymddwyn. Nid yn unig mae'n rhaid ymddwyn yn briodol, mae'n rhaid i aelodau hefyd gael eu gweld yn ymddwyn yn briodol.

3.4 Deisyfu rhodd neu letygarwch – Ni ddylid byth ofyn am neu wahodd rhodd neu letygarwch mewn cyswllt a rôl aelod fel cynghorydd.

4. Rhoddion

4.1 Mae "rhodd" yn cynnwys nwyddau a gwasanaethau am ddim, y siawns i brynu nwyddau/gwasanaethau gyda gostyngiad neu ar dermau nad ydynt ar gael i'r cyhoedd, neu siawns i brynu nwyddau/gwasanaethau nad ydynt ar gael i'r cyhoedd. Dylid bod yn wyliadwrus o sefyllfaoedd lle archebir gwaith neu nwyddau ond nad oes anfoneb yn cael ei chyflwyno.

4.2 Cewch dderbyn rhoddion dinesig ar ran y Cyngor. Nid yw'r protocol hwn yn berthnasol i'r fath roddion ac nid oes rhaid eu cofrestru 'chwaith.

4.3 Ni ddylech dderbyn rhoddion personol, sy'n berthnasol i'ch safle fel aelod neu'n codi ohono, gan unrhyw un. Serch hynny, mae'n iawn i chi gadw rhoddion bychan a dinod megis beiros, dyddiaduron a.y.b. Hefyd gallwch dderbyn gwobrau raffl.

4.4 Dylech wrthod unrhyw rodd a gynigir i chwi, neu i aelod o'ch teulu agos, gan unrhyw berson neu gorff sydd yn gwneud, neu sydd yn dymuno gwneud, busnes gyda'r Cyngor neu sy'n ceisio penderfyniad gan y Cyngor.

4.5 Wrth wrthod rhodd dylid dweud yn gwrtais ond yn gadarn wrth y cynigydd pa weithdrefnau a safonau sy'n weithredol o fewn y Cyngor. Os anfonir rhodd o'r fath

- rhaid ei dychwelyd yn syth i'r anfonwr gydag eglurhad.
- dylid cofrestru derbyn a dychwelyd y rhodd os yw yn werth dros £25.
- lle bo cynigydd yn mynnu eich bod yn derbyn rhodd, rhaid i chi gysylltu â'r Swyddog Monitro am gyngor ynglŷn â'r modd i weithredu.

5. Lletygarwch

5.1 Ni ddylech dderbyn lletygarwch gan berson neu gorff sydd yn, neu'n sy'n dymuno, gwneud busnes gyda'r Cyngor, neu sy'n ceisio penderfyniad gan y Cyngor oni bai ei fod yn rhan o gyflwyniad cyffredinol i'r cyhoedd.

5.2 Ni ddylech dderbyn cynigion o letygarwch oni bai fod gwir angen i gyfrannu gwybodaeth neu gynrychioli'r Cyngor yn y gymuned.

5.3 Dylech osgoi lletygarwch mewn sefyllfaoedd lle mai chi fydd yr unig westai.

5.4 Ni ddylech dderbyn cynigion i fynychu achlysuron cymdeithasol neu chwaraeon oni bai eu bod yn rhan o fywyd y gymuned neu fod disgwyl i'r Cyngor gael ei gynrychioli yno.

5.6 Lle bydd angen ymweliadau fel rhan o'r broses o wneud penderfyniadau, dylech sicrhau bod y Cyngor yn ariannu'r ymweliadau hynny er mwyn diogelu tegwch y penderfyniadau sydd yn deillio ohonynt.

5.7 Bydd yn dderbyniol i chi dderbyn lletygarwch trwy fod yn bresennol mewn cynadleddau a chyrsiau perthnasol lle bydd yn amlwg mai corfforaethol ac nid personol yw'r lletygarwch, lle bydd y Cyngor yn rhoi caniatâd ymlaen llaw a lle sicrheir y Cyngor na chyfaddawdir unrhyw benderfyniadau gan y Cyngor.

5.8 Medrwch dderbyn lluniaeth arferol mewn cysylltiad â'ch gwaith fel aelod (te, coffi, bisgedi a.y.b).

6. Cofrestru

6.1 O dan Gôd Ymddygiad y Cyngor mae'n rhaid i chi gofrestru unrhyw rodd neu letygarwch a gewch sy'n werth dros £25. Hefyd dylech gofrestru unrhyw gynnig yr ydych yn ei wrthod ac sy'n werth dros £25.

6.2 Cedwir y gofrestr rhoddion a lletygarwch gan y Swyddog Monitro a dylid ei hysbysu'n ysgrifenedig o unrhyw rodd neu letygarwch a dderbynnir neu a wrthodir sy'n werth dros £25. Bydd y gofrestr ar gael i'r cyhoedd ei archwilio.

6.3 Rhaid cofio mai ffigwr ar gyfer cofrestru yw £25 ac nid yw'n golygu'n angenrheidiol y medrwch dderbyn unrhyw rodd neu letygarwch sy'n werth llai na hynny. Rhaid i chi ystyried yn ofalus bob cynnig beth bynnag fo'i werth.

7. Cyngor Pellach.

7.1 Os oes gennych amheuaeth ynglŷn ag unrhyw gynnig, dylech ofyn am gyngor y Swyddog Monitro.

7.2 Mae'r Ombwdsmon wedi cyhoeddi canllawiau statudol ar y Côd Ymddygiad a sut i'w ddehongli. Gellir eu gweld ar ei wefan - www.ombudsman-wales.org.uk

Pwyllgor :	**Y Pwyllgor Safonau**
Dyddiad :	**3 Tachwedd 2025**
Teitl :	**Adroddiad Blynyddol yr Ombwdsmon**
Awdur :	**Siôn Huws, Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau**
Pwrpas :	**Er gwybodaeth**

Cefndir

1. Mae Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru wedi cyhoeddi ei adroddiad blynyddol am y flwyddyn **2024-202**

2. Mae copi o'r adroddiad wedi ei gynnwys fel **Atodiad** i'r adroddiad hwn. Gellir gweld copi o'r adroddiad, yn ogystal â chrynodeb gweithredol a fideo byr ar wefan yr Ombwdsmon (dolen isod):

Adroddiadau a Chyfrifon Blynyddol - PSOW Cymraeg (ombwdsmon.cymru)

Argymhelliad

3. Gofynnir i'r Pwyllgor nodi'r adroddiad

Ombwdsmon
Ombudsman
Cymru · Wales

Troi'r dudalen

Adroddiad a Chyfrifon Blynyddol 2024-25

Gorffennaf 2025

Gallwn ddarparu crynodeb o'r ddogfen hon mewn fformatau hygyrch gan gynnwys Braille, print bras a Hawdd ei Ddeall.

Er mwyn gwneud cais, cysylltwch â ni:

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

1 Ffordd yr Hen Gae

Pencoed

CF35 5LJ

Ffôn: 0300 790 0203

E-bost: cyfathrebu@ombwdsmon.cymru

Ombwdsmon Ombudsman
Cymru • Wales

Troi'r dudalen

Adroddiad a Chyfrifon Blynyddol

yr Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025

Gosodwyd gerbron Senedd Cymru o dan baragraffau 15, 17 ac 18 o Atodlen 1 i Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019.

Cynnwys

Rhagair 8

Amdanom ni 11

Negeseuon allweddol 12

Nod Strategol 1: Cyflawni cyfiawnder sy'n cael effaith gadarnhaol ar bobl a gwasanaethau cyhoeddus 14

- Cyflwyniad 15
- Ein cwynion am wasanaethau cyhoeddus 19
- Ein cwynion am y Cod Ymddygiad 29
- Ansawdd ein penderfyniadau 42
- Ansawdd ein gwasanaeth 44
- Adroddiad Datgelu Chwythu'r Chwiban 52

Nod Strategol 2: Cynyddu hygyrchedd a chynhwysiant 54

- Ymwybyddiaeth o'n gwasanaeth 55
- Hygyrchedd 56
- Amrywiaeth a chynhwysiant 57
- Cyrff cynghori ac eirioli 58
- Y Gymraeg 59

Nod Strategol 3: Cynyddu effaith gwaith gwella rhagweithiol 60

Safonau cwynion 61

Ymchwiliadau ar ei liwt ei hun 64

Rhannu ein canfyddiadau a'n mewnwelediadau 68

Nod Strategol 4: Sicrhau ein bod yn sefydliad iach, effeithlon ac atebol 76

Ein pobl 77

Cynaliadwyedd 84

Rheolaeth Ariannol 85

Adroddiad Atebolrwydd 2024-25 92

Adroddiad Llywodraethu Corfforaethol 93

Datganiad Cyfrifoldebau'r Swyddog Cyfrifyddu 96

Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2024/25 98

Adroddiad Taliadau Cydnabyddiaeth 115

Adroddiad Archwiliad ac Atebolrwydd Senedd Cymru 122

Gofynion Cysoni Adnoddau Net â'r Gofynion Arian Parod Net 123

Tystysgrif ac adroddiad archwilydd annibynnol Archwilydd Cyffredinol Cymru ar gyfer y Senedd 124

Cyfrifon Blynyddol 2024-25	**132**
Datganiad o Wariant Net Cynhwysfawr	133
Datganiad Sefyllfa Ariannol	134
Datganiad Llif Arian	136
Datganiad Newidiadau yn Ecwiti Trethdalwyr	137
Nodiadau ar y Datganiadau Ariannol	138
Datgeliadau Pensiynau	155
Atodiadau	**160**
Adolygiad annibynnol: argymhellion a phwyntiau dysgu	161
Rhai termau a ddefnyddiwn yn y adroddiad hwn	167
Ein Dangosyddion Perfformiad Allweddol	169
Ein cwynion	174

Rhagair

Rydym bellach wedi cwblhau ail flwyddyn ein Cynllun Strategol 2023-26 'Pennod Newydd', ac mae wedi bod yn flwyddyn brysur arall ar gyfer y swyddfa.

Unwaith eto, gwelsom gynnydd yn nifer y bobl sy'n cysylltu â ni am wasanaethau cyhoeddus. Ers 2019-20, mae nifer y cwynion newydd sy'n cyrraedd ein swyddfa wedi cynyddu 43%. Er mwyn rheoli'r cynnydd hwn, rydym wedi ymyrryd yn gynnar mewn mwy o achosion, gan osgoi'r angen am ymchwiliadau hirfaith, tra hefyd yn lleihau'r amser y mae'n ei gymryd i ni gwblhau ymchwiliadau. Rydym hefyd wedi delio â mwy o gwynion nad ydynt yn ymwneud ag iechyd, i sicrhau bod ein gwaith yn gytbwys ar draws yr holl wasanaethau cyhoeddus.

Rydym wedi parhau i ddefnyddio ein pwerau rhagweithiol i gynnal ymchwiliadau ar ein liwt ein hunain; i osod a monitro safonau cwynion ac i dderbyn cwynion llafar. Yn ystod y flwyddyn, gwnaethom gwblhau ein hail ymchwiliad 'ar ein liwt ein hunain' ehangach, a oedd yn edrych ar asesiadau o anghenion gofalwyr yng Nghymru.

Rydym yn parhau i ddod â mwy o gyrff cyhoeddus o dan safonau cwynion, gan weithio'n benodol gyda chymdeithasau tai, ac rydym wedi darparu dros 50 o sesiynau hyfforddi i gyrff cyhoeddus ar ddulliau da o ymdrin â chwynion. Gwnaethom hefyd dderbyn ychydig dros 160 o gwynion a wnaed ar wahân i rai ysgrifenedig; gan wella mynediad at ein gwasanaethau.

Yn dilyn digwyddiad cyfryngau cymdeithasol y llynedd yn ymwneud â chyn-aelod o'n staff, pan gwestiynwyd ein hannibyniaeth, rydym yn parhau i ganolbwyntio ar gynnal ein henw da. Roeddem yn falch iawn o weld bod adolygiad annibynnol o'n hymchwiliad i Gwynion Cod Ymddygiad wedi canfod bod ein proses gwneud penderfyniadau yn briodol, yn deg ac yn rhydd o ragfarn wleidyddol.

Yn ogystal, daeth Pwyllgor Cyllid y Senedd i'r casgliad hefyd ein bod yn gweithredu'n ddiduedd ac yn deg a bod ein hymateb i'r digwyddiad yn briodol.

Nododd yr Adolygiad a'r Pwyllgor Cyllid argymhellion a phwyntiau dysgu, yr ydym wedi derbyn pob un, ac mae manylion ynghylch sut yr ydym wedi ymateb wedi'u cynnwys yn yr Adroddiad hwn.

Roeddem yn gwybod bod potensial i'r digwyddiad cyfryngau niweidio hyder y cyhoedd yn ein swyddfa. Felly, roeddem yn arbennig o falch o weld bod hyder yn ein swyddfa ar y lefel uchaf erioed, yn ôl ein harolwg ymwybyddiaeth cenedlaethol. Rydym yn ddiolchgar am yr ymddiriedaeth a roddir ynom gan y cyhoedd yng Nghymru.

Rydym yn cydnabod bod hon wedi bod yn flwyddyn heriol iawn i'n staff. Er gwaethaf hyn, rydym yn falch o ddweud bod staff wedi parhau i ddarparu gwasanaethau eithriadol.

Mae uchafbwyntiau'n cynnwys: cau mwy o gwynion nag erioed o'r blaen, lleihau'r amser cyfartalog y mae'n ei gymryd i ni gwblhau ymchwiliad, a rhagori ar ein targed uchelgeisiol ar gyfer gwella ansawdd gwasanaeth.

Rydym yn cydnabod yr ymdrech y mae ein staff wedi'i gwneud i gyflawni'r canlyniadau hyn. Drwy gydol y flwyddyn, gwnaethom barhau i gefnogi eu llesiant a chynnal ymgynghoriad mewnol helaeth i archwilio beth arall y gallem ei wneud. Roeddem wrth ein bodd o weld tystiolaeth bod ein staff yn gwerthfawrogi'r camau hyn, gyda chanlyniadau ein harolwg mewnol yn dangos lefelau gwell o foddhad staff ar draws pob maes.

Rydym hefyd wedi casglu barn gan ddarparwyr gwasanaethau cyhoeddus, y trydydd sector a'r cyhoedd yn gyffredinol, ynglŷn â'n sefydliad a'r gwasanaethau a ddarparwn. Roeddem yn falch o weld tystiolaeth o werthfawrogiad cyffredinol o'n gwaith a chydnabyddiaeth ein bod yn cael effaith gadarnhaol ar wella gwasanaethau cyhoeddus.

Mae mwy o waith i'w wneud. Mae'r cynnydd parhaus mewn cwynion yn parhau i fod yn un o'r heriau mwyaf sy'n wynebu ein swyddfa. Er gwaethaf mwy o allgymorth a gweithgarwch cyfathrebu, rydym wedi cael trafferth i amrywio proffil y bobl sy'n defnyddio ein gwasanaeth. Yn ogystal, er bod ein proses yn gwbl ddwyieithog, ychydig iawn o bobl sy'n dewis cwyno wrthym yn y Gymraeg.

Mae hon wedi bod yn flwyddyn o heriau newydd, ond hefyd o gyflawniadau newydd. Gallwn edrych i'r dyfodol gyda sicrwydd ein bod ar y trywydd iawn. Byddwn yn parhau i weithio tuag at ein nodau uchelgeisiol yn ystod 2025-26, gan archwilio ffyrdd newydd o oresgyn heriau hirsefydlog a chyflawni cyfiawnder a newid cadarnhaol i bobl Cymru.

Michelle Morris

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru
Gorffennaf 2025

Amdanom ni

Mae gennym dair rôl yn bennaf.

Rydym yn ymchwilio i gwynion am wasanaethau cyhoeddus.

Gallwn edrych ar y gwasanaethau a ddarperir gan gyrff cyhoeddus datganoledig yng Nghymru megis cynghorau lleol, byrddau iechyd, landlordiaid cymdeithasol ac eraill. Gallwn hefyd edrych ar gwynion am ofal cymdeithasol preifat a gofal diwedd oes, yn ogystal â rhywfaint o ofal iechyd preifat.

Rydym yn ystyried cwynion am gynghorwyr sy'n torri'r Cod Ymddygiad.

Rydym yn edrych ar gwynion am gynghorwyr mewn cynghorau lleol, awdurdodau tân ac awdurdodau parciau cenedlaethol. Rydym hefyd yn edrych ar gwynion am baneli dros faterion plismon a throseddu. Rydym hefyd yn "berson rhagnodedig" o dan Ddeddf Datgelu er Lles y Cyhoedd ar gyfer codi pryderon chwythu'r chwiban ynghylch achosion o dorri'r Cod Ymddygiad gan aelodau awdurdodau lleol.

Rydym yn ysgogi gwelliant systematig mewn gwasanaethau cyhoeddus a safonau ymddygiad mewn llywodraeth leol yng Nghymru.

Gallwn ymchwilio ar ein liwt ein hunain, hyd yn oed os nad ydym wedi derbyn cwyn. Gallwn hefyd osod safonau cwynion ar gyfer cyrff cyhoeddus yng Nghymru, monitro sut y maent yn ymdrin â chwynion a darparu hyfforddiant iddynt.

Negeseuon allweddol

Derbyniom **10%** yn fwy o gwynion newydd.

Mae'r gyfran o gwynion am ymdrin â chwynion wedi parhau i **ostwng**.

Gwnaethom gau **5%** yn fwy o gwynion.

Ymyrrom mewn **18%** o'r cwynion am wasanaethau cyhoeddus a wnaethom eu cau, gan ddatrys mwy nag erioed yn gynnar.

94%

Cydymffurfiwyd â **94%** o'n hargymhellion oedd i'w gweithredu yn ystod y flwyddyn.

Roedd **56%** o'n cwynion newydd am y Cod Ymddygiad yn ymwneud â chydraddoldeb a pharch.

15

Cyfeiriom **15** o achosion Cod Ymddygiad naill ai at y Pwyllgor Safonau perthnasol neu at Banel Dyfarnu Cymru.

Canfu adolygiad annibynnol fod ein proses Cod Ymddygiad yn: **"briodol, teg a diduedd ac yn rhydd rhag rhagfarn wleidyddol."**

Gwnaethom gadarnhau dim ond **6%** o'r ceisiadau adolygu.

Arweiniodd **84%** o'r achosion a wiriom eleni at ychydig iawn o adborth neu ddim adborth o gwbl.

Dywedodd **42%** o bobl a ofynnom eu bod nhw'n fodlon gyda safon ein gwasanaeth.

Derbyniom **162** o gwynion nad ydynt yn ysgrifenedig.

Darparom **52** o sesiynau hyfforddi ymdrin â chwynion.

Roedd **48%** o aelodau'r cyhoedd yn gwybod amdanom...

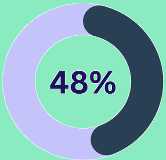

... ac roedd gan **79%** hyder yn ein swyddfa.

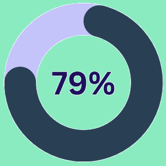

Cyhoeddom **2** adroddiad thematig.

Cyhoeddom **8** Adroddiadd Budd y Cyhoedd.

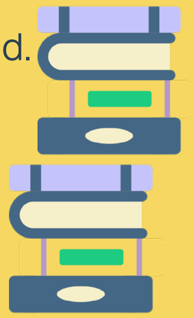

Cyhoeddom ganlyniadau ein hail ymchwiliad ehangach, a oedd yn edrych ar asesiadau o anghenion gofalwyr yng Nghymru.

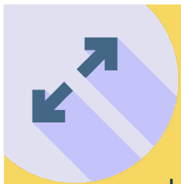

Hyd yn hyn, rydym wedi cau **10** ymchwiliad estynedig.

Cyflwynom dystiolaeth i adolygiad o'n Ddeddf gan y Senedd.

Roedd ein bwlch cyflog rhwng y rhywiau yn **negyddol.**

Dywedodd **91%** o'n staff fod OGCC yn lle wych i weithio.

Mae sgiliau Cymraeg ein staff **wedi gwella.**

Gwelsom ostyngiad o **7%** yn ein cyfanswm allyriadau CO_2.

Nod Strategol 1: Cyflawni cyfiawnder sy’n cael effaith gadarnhaol ar bobl a gwasanaethau cyhoeddus

Cyflwyniad

Eleni, gwnaethom dderbyn a chau’r nifer uchaf a gofnodwyd erioed o gwynion a wnaed yn briodol*.

*Gallwch ddod o hyd i ddiffiniad o beth sy'n cyfrif fel cwyn a wnaed yn briodol yn yr Atodiad.

Achosion newydd

Yn ystod 2024-25, cawsom 9,757 o achosion newydd ar y cyfan. Roedd hyn 1% yn llai na'r llynedd, mae'r cyfanswm hwn yn cynrychioli cynnydd o 36% o'i gymharu â 2019-20.

O'r rhain, roedd 6,210 yn ymholiadau ac yn rhag-asesiadau Cod Ymddygiad. Dyma achosion na allwn ymchwilio iddynt oherwydd nad yw'r mater, neu'r sefydliad y cwynwyd amdano, yn un y gallwn ymchwilio iddo, neu oherwydd nad oes gennym ddigon o wybodaeth am y pryder.

Fodd bynnag, roedd 3,547 o'r achosion hyn yn gwynion a wnaed yn briodol. Roedd hyn 10% yn fwy na'r llynedd a'r nifer uchaf o gwynion a gawsom erioed mewn un flwyddyn.

- 3,232 o gwynion gwasanaeth cyhoeddus newydd, cynnydd o 11%
- 315 o gwynion Cod Ymddygiad newydd, gostyngiad o 4%.

Ddechreuom y flwyddyn hefyd gyda 481 o gwynion a oedd yn cael eu parhau o’r flwyddyn flaenorol.

10% yn fwy o gwynion newydd ar y cyfan

11% yn fwy o gwynion gwasanaeth cyhoeddus newydd

4% yn llai o o gwynion Cod Ymddygiad newydd

Ffigwr 1: Ein achosion newydd ers 2019-20

Ers 2019-20, mae nifer y cwynion newydd sy'n cyrraedd ein swyddfa wedi cynyddu 43%.

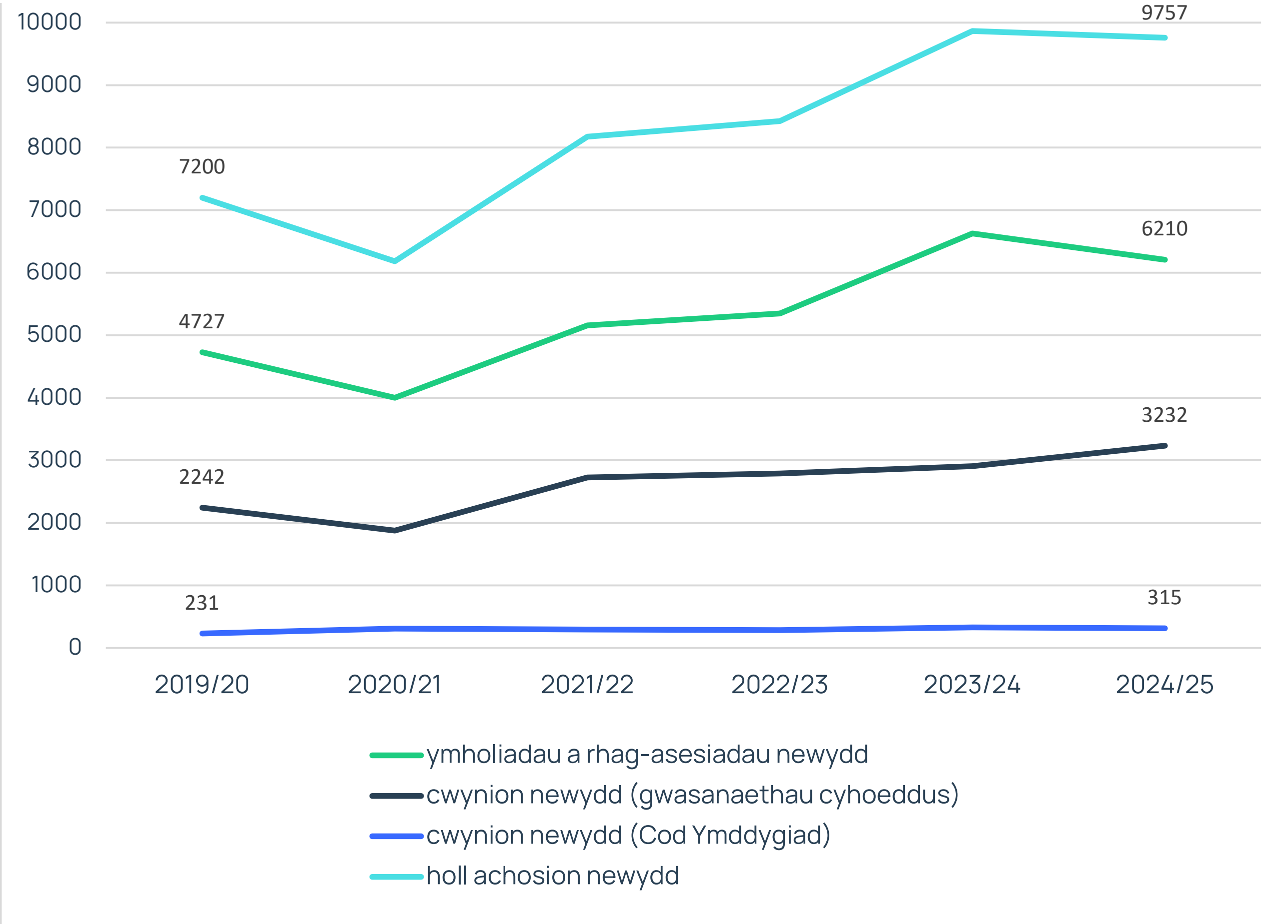

Achosion caeëdig

At ei gilydd, gwnaethom gau 9,671 o achosion – 3% yn llai na'r llynedd, ond 34% yn fwy nag yn 2019-20.

Ymholiadau y byddem fel arfer yn eu cau ar ôl gwiriad cychwynnol oedd y rhan fwyaf o'r rhain. Pan fyddwn yn cau ymholiad, rydym yn aml yn cynnig cyngor neu'n cyfeirio achwynwyr at sefydliad arall i gael cymorth.

Fodd bynnag, gwnaethom hefyd gau 3,485 o gwynion a wnaed yn briodol am wasanaethau cyhoeddus neu'r Cod Ymddygiad – 5% yn fwy na'r llynedd:

- 3,165 o gwynion gwasanaeth cyhoeddus caeëdig, cynnydd o 5%
- 320 o gwynion Cod Ymddygiad caeëdig, cynnydd o 3%.

Gorffennom y flwyddyn gyda 562 o achosion a fydd yn cael eu parhau i'r flwyddyn wedyn. Mae hyn yn uwch na'r llynedd (481) ac yn adlewyrchu'r pwysau sydd ar ein swyddfa, gyda nifer y cwynion newydd yn cynyddu'n gyson.

5% yn fwy o gwynion caeëdig

5% yn fwy o gwynion gwasanaeth cyhoeddus caeëdig

3% yn fwy o gwynion Cod Ymddygiad caeëdig

Ffigwr 2: Ein hachosion caeëdig ers 2019-20

Ers 2019-20, mae nifer ein cwynion caeëdig wedi cynyddu 38%.

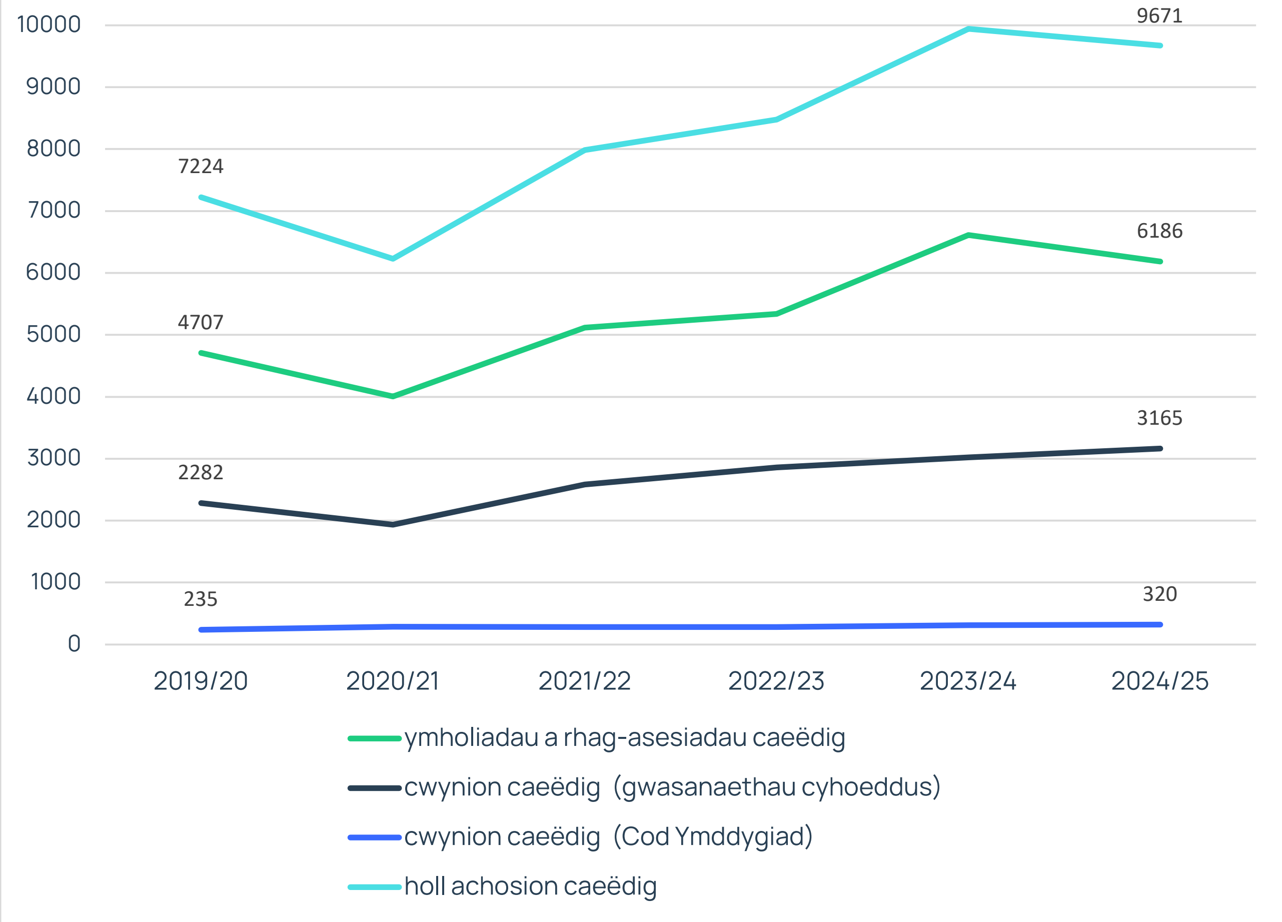

O ran nifer yr achosion, mae llawer o'n gwaith yn cynnwys ymdrin ag ymholiadau. Fodd bynnag, drwy ymdrin â **chwynion** yr ydym yn sicrhau cyfiawnder i unigolion, yn ogystal â chefnogi gwelliannau systemig ehangach ar draws gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru.

Mae gweddill yr adran hon o'n Hadroddiad Blynyddol yn canolbwyntio ar ein tueddiadau **cwynion yn unig**.

Ein cwynion am wasanaethau cyhoeddus

Cwynion newydd am wasanaethau cyhoeddus

Cawsom fwy o gwynion am wasanaethau cyhoeddus nag erioed o'r blaen. Ers 2019-20, mae nifer y cwynion hyn wedi cynyddu o 44%.

Pynciau cwynion newydd

Unwaith eto, iechyd yw pwnc mwyaf cyffredin ein cwynion newydd, ar y cyfan. Fodd bynnag, er bod cyfanswm y cwynion iechyd wedi codi eto eleni, mae eu cyfran o'i gymharu â chyfanswm y cwynion a gawsom wedi gostwng eto.

Mae nifer y cwynion am driniaeth glinigol yn yr ysbyty ac am wasanaethau meddyg teulu wedi cynyddu. Mae'r ddau bwnc hyn bellach yn cyfrif am 61% o'n holl gwynion sy'n ymwneud ag iechyd (o'i gymharu â 60% y llynedd).

Unwaith eto, cawsom lai o gwynion am ymdrin â chwynion eleni. Y gyfran bresennol o'r cwynion hyn ar draws ein llwyth achosion - 12% - yw'r isaf ers 2019-20. Gan fod y duedd ostyngol hon wedi parhau ers sawl blwyddyn bellach, rydym yn hyderus ei bod yn adlewyrchu effaith ein gwaith safonau cwynion gyda darparwyr gwasanaethau cyhoeddus ledled Cymru.

Mae nifer y cwynion am dai wedi cynyddu eto. Mae'r cwynion hyn bellach yn cyfrif am ychydig dros 19% o'n cwynion newydd (o'i gymharu â 15% yn 2019-20). Gallai hyn adlewyrchu effaith ein gwaith safonau cwynion a gwell arferion cofnodi o fewn y sector.

Iechyd

34%

Tai

19%

Ymdrin â chwynion

12%

Eraill

35%

Byrddau iechyd

Cawsom 949 o gwynion am fyrddau iechyd. Mae hwn yn gynnydd o 1% yn unig ers y llynedd, ac mae'n dangos bod cyfradd y cynnydd o ran cwynion byrddau iechyd yn dal i arafu. Fodd bynnag, rydym bellach yn cael 26% yn fwy o gwynion am fyrddau iechyd nag a gawsom yn 2019-20.

Yn ôl y disgwyl, mae'r rhan fwyaf o gwynion am fyrddau iechyd yn ymwneud â gwasanaethau iechyd. Maes mwyaf cyffredin y cwynion hyn, o bell ffordd, yw triniaeth glinigol yn yr ysbyty.

Yn ogystal, roedd tua 16% o gwynion am fyrddau iechyd yn ymwneud ag ymdrin â chwynion. Roedd hwn yn ostyngiad croesawgar o'i gymharu â 18% y flwyddyn flaenorol.

Cawn fwy o gwynion am Fwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, yn gyson, nag unrhyw fwrdd iechyd arall. Fodd bynnag, pan fyddwn yn ystyried ffigurau poblogaeth pob bwrdd iechyd, Byrddau Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, Hywel Dda a Bae Abertawe oedd testun y rhan fwyaf o gwynion fesul 1000 o drigolion.

Ffigwr 3: Cwynion am fyrddau iechyd yn ymwneud ag iechyd

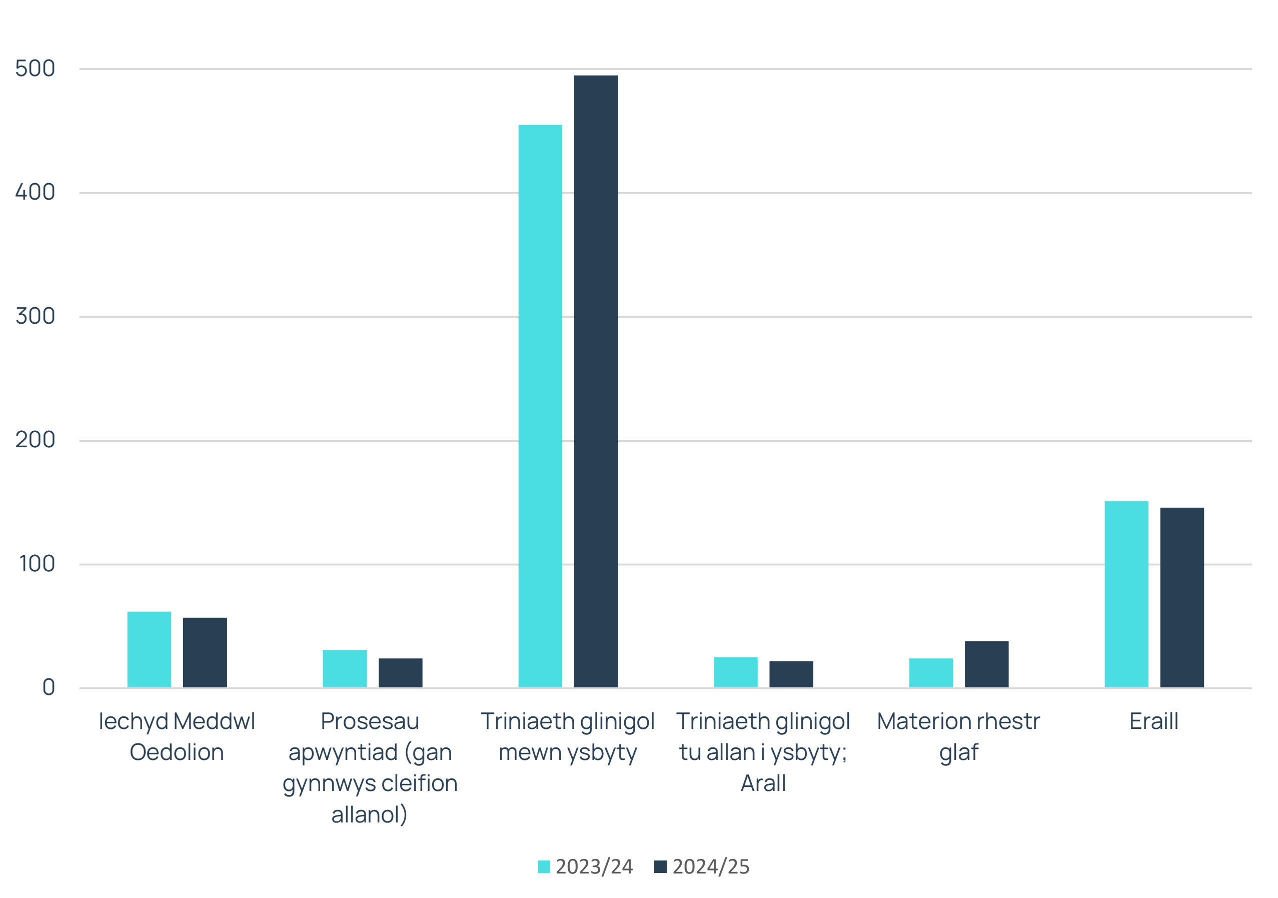

Tud. 38

Cynghorau lleol

Cawsom 1,337 o gwynion am gynghorau lleol - cynnydd o 20% ar y flwyddyn flaenorol a 54% yn fwy nag a gawsom yn 2019-20.

Roedd y prif bync、iau cwynion a oedd yn cyfrif am y cynnydd hwn yn ymwneud â gwasanaethau cymdeithasol, yr amgylchedd ac iechyd yr amgylchedd, a thai. Fodd bynnag, gwelsom hefyd ostyngiad croesawgar am ymdrin â chwynion.

Nid yw'n syndod mai'r cynghorau sydd â'r nifer fwyaf o drigolion sy'n cynhyrchu'r nifer uchaf o gwynion. Y cyngor gyda'r gyfran uchaf o gwynion fesul pen o'r boblogaeth oedd Cyngor Caerdydd. Serch hynny, gwelsom gynnydd mawr yn nifer y cwynion ar draws y sector, gyda nifer y cwynion yn cynyddu dros 40% mewn sawl cyngor.

Ffigwr 4: Cwynion am gynghorau lleol fesul pwnc

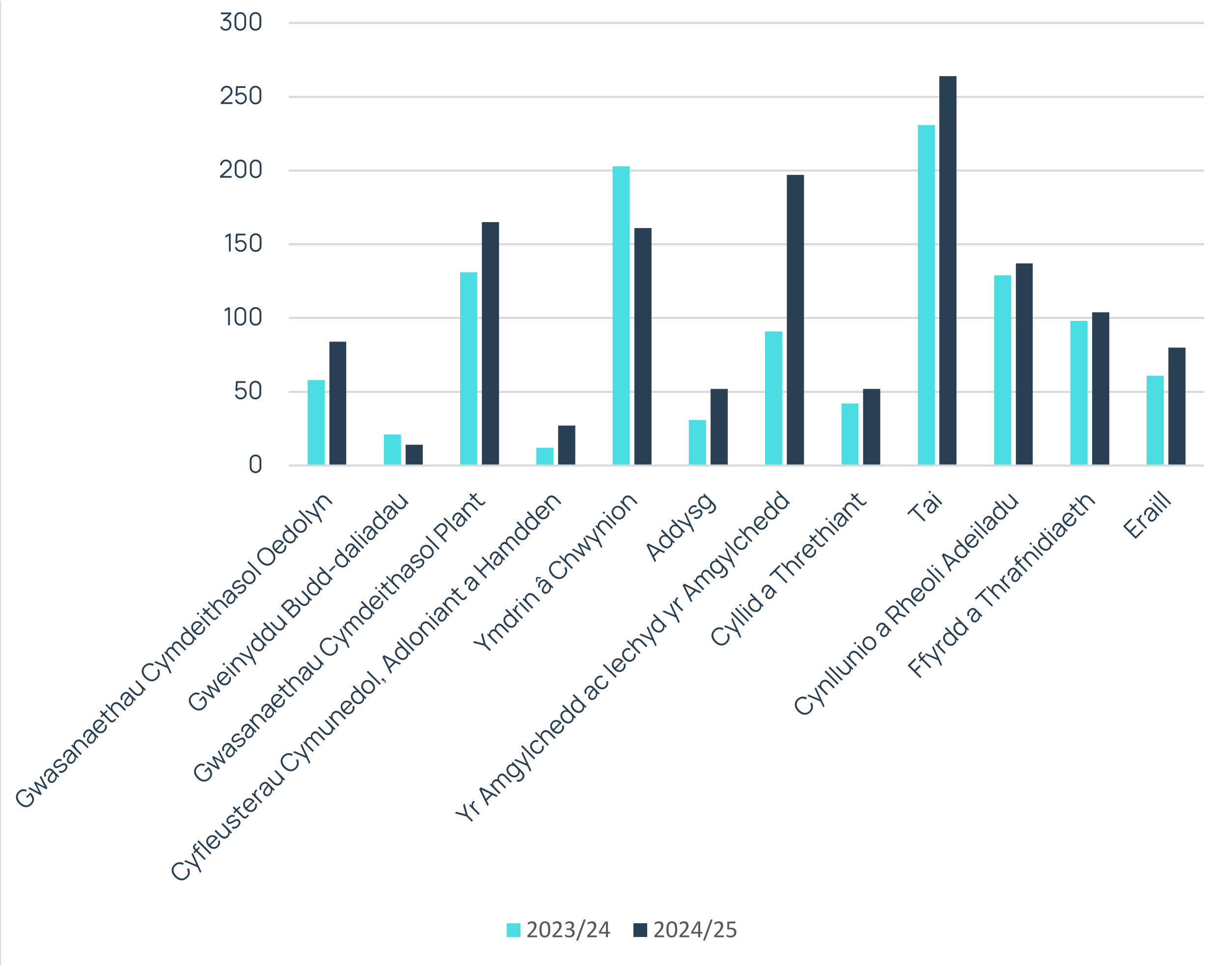

Cymdeithasau tai

Cawsom 411 o gwynion am gymdeithasau tai. Mae hwn yn gynnydd o 8% o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol ac yn gynnydd sylweddol iawn o 103% o'i gymharu â 2019-20.

Roedd atgyweiriadau a chynnal a chadw yn cyfrif am 41% o'n cwynion newydd am gymdeithasau tai – gostyngiad croesawgar o'i gymharu â 48% y llynedd.

Y prif bynciau a oedd yn gyfrifol am y cynnydd mewn cwynion am gymdeithasau tai eleni oedd anghydfodau rhwng cymdogion / ymddygiad gwrthgymdeithasol a lleithder a llwydni. Eleni, cyhoeddom adroddiad thematig am gwynion am leithder a llwydni a byddwn yn parhau i fonitro effaith y materion hyn ar ein hachwynwyr.

Ffigwr 5: Cwynion am gymdeithasau tai fesul pwnc

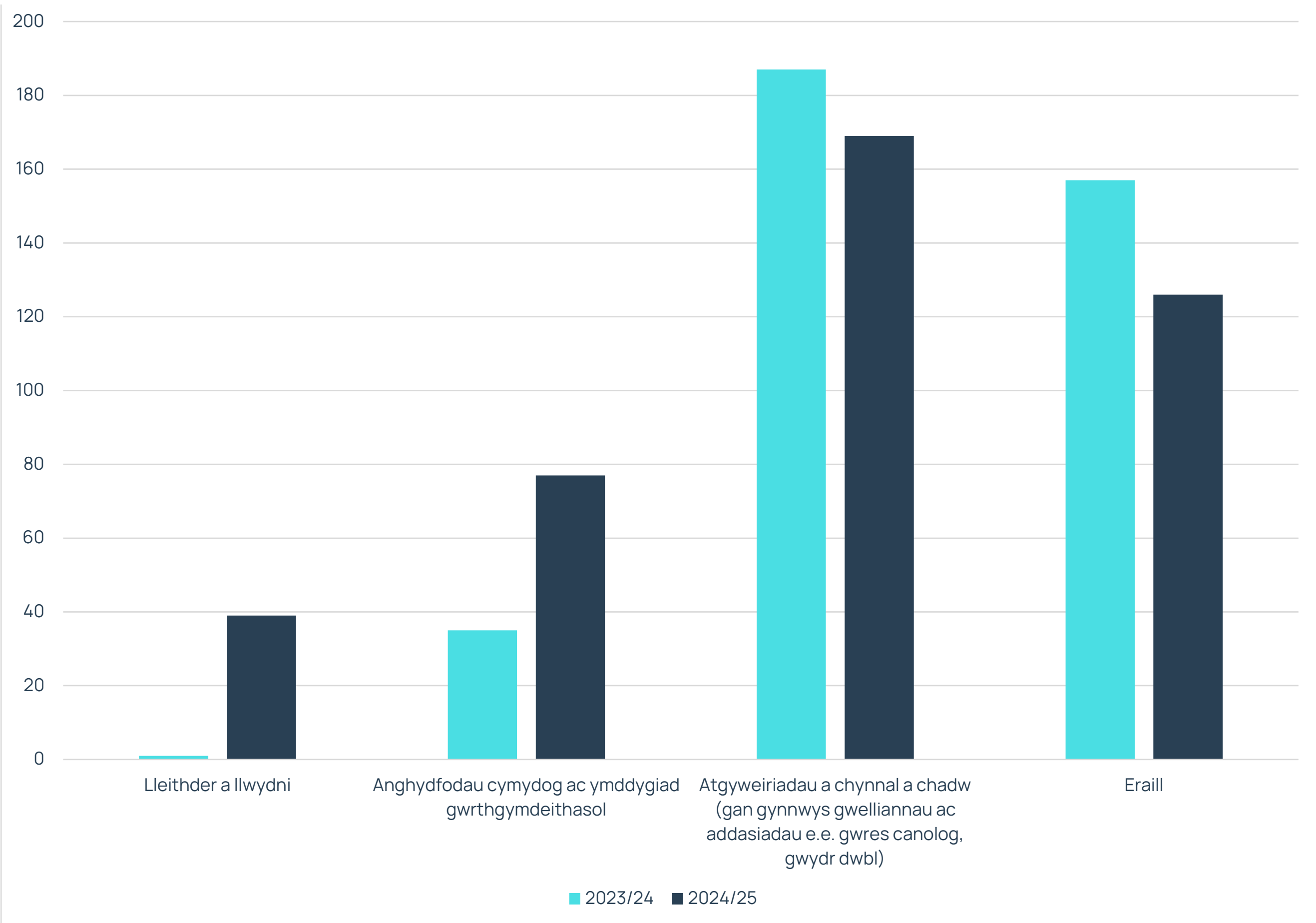

Cwynion gwasanaethau cyhoeddus caeëdig

Ein cwynion caeëdig mewn niferoedd

Ar y cyfan

Yn 2024-25, gwnaethom gau **3,165** o gwynion am wasanaethau cyhoeddus – 5% yn fwy na'r llynedd.

Cam Un: Asesu

Gwnaethom gau **3,023** o gwynion ar ôl i ni eu hasesu, 10% yn fwy na'r llynedd.

Edrychwn ar bob cwyn yn ofalus, i benderfynu a ddylem ymchwilio ac a oes angen cywiro pethau. Mae yna lawer o achosion na allwn gymryd camau pellach arnynt, neu pan fyddwn yn penderfynu peidio â chymryd camau pellach arnynt, neu efallai y byddwn yn ymyrryd trwy ddatrys y gŵyn yn gynnar. Fodd bynnag, mae asesu'r holl achosion hyn yn gofyn am lawer o waith manwl gan ein staff, yn enwedig os byddwn yn argymell datrysiad cynnar.

- **2,555**: Gwnaethom gau cwynion yn ystod y cam asesu gan nad oedd gennym y pwerau i ymchwilio iddynt ymhellach, roeddent wedi dod atom yn gynamserol neu nid oeddent yn ddigon difrifol i gyrraedd ein trothwy ar gyfer ymchwiliad llawn.
- **468**: Gwnaethom gau'r cwynion hyn drwy ymyrryd yn gynnar. Dyma oedd y nifer uchaf o Ddatrysiadau Cynnar a gofnodwyd erioed.

Cam Dau: Ymchwilio

Gwnaethom gau **142** o gwynion ar ôl i ni ymchwilio iddynt (Cam Dau). Dim ond mewn achosion mwy cymhleth na allwn eu datrys mewn unrhyw ffordd arall yr ydym yn ymchwilio.

- **56 (39%)**: Ni wnaethom gadarnhau'r gŵyn, neu gwnaethom roi'r gorau i'r ymchwiliad heb unrhyw ymyrraeth.
- **86 (61%)**: Gwnaethom gadarnhau'r gŵyn, cytuno ar setliad gwirfoddol neu roi'r gorau i'r ymchwiliad, ond gwnaethom gynnig rhywfaint o Ddatrysiad Cynnar o hyd pan oedd y gŵyn yn cael ei hasesu.

Ein hymyriadau

Os byddwn yn canfod bod y sefydliad wedi gwneud camgymeriad, byddwn yn ymyrryd i sicrhau ei fod yn cywiro pethau. Gallwn ymyrryd heb ymchwilio drwy awgrymu Datrysiad Cynnar. Gallwn hefyd ymyrryd ar ôl i ni ymchwilio - drwy gyhoeddi adroddiad sy'n cadarnhau cwyn, neu drwy awgrymu setliad rhwng y corff a'r unigolyn sy'n cwyno.

At ei gilydd, gwnaethom ymyrryd mewn 554 neu 18% o'r cwynion a gaewyd gennym. Roedd ein cyfradd ymyrraeth yn is nag y llynedd (20%). Gwnaethom addasu ein dull gweithredu eleni, i fynd i'r afael â mwy o gwynion nad ydynt yn gysylltiedig ag iechyd, gan sicrhau ein bod yn defnyddio ein hadnoddau gwaith achos cyfyngedig mewn ffordd gytbwys, ar draws yr holl wasanaethau cyhoeddus. Gallai'r gostyngiad yn ein cyfradd ymyrraeth fod yn ganlyniad i'r addasiad hwn. Er y byddai ein ffocws hanesyddol ar gwynion yn ymwneud ag iechyd yn galw am fwy o ymchwiliadau fel arfer, wrth i ni ganolbwyntio ar ystod ehangach o wasanaethau cyhoeddus, nid oedd angen i ni ymchwilio, yng Ngham Dau, mor aml, er mwyn sicrhau cyfiawnder.

Yn gadarnhaol, eleni gwnaethom ddatrys llawer mwy o gwynion yn gynnar. Rydym yn deall bod llawer o bobl sy'n cwyno wrthym eisiau datrysiad cyflym, gan y gall ymchwiliadau gymryd cryn dipyn o amser; maent hefyd yn defnyddio adnoddau sylweddol i ni. Pan allwn, rydym eisiau cau cwynion yn brydlon. Eleni, roedd 87% o'n hymyriadau yn cynnwys elfen o Ddatrysiad Cynnar, o'i gymharu â 70% yn 2023-24.

Ein hymyriadau yn ôl sector

Er i ni ymyrryd eleni mewn 18% o'n cwynion am wasanaeth cyhoeddus yn gyffredinol, roedd y cyfraddau ymyrraeth hyn yn amrywio yn dibynnu ar y sector dan sylw.

Rydym yn cyflwyno cymhariaeth lefel uchel o'r cyfraddau ymyrraeth hyn isod. Gellir gweld dadansoddiad manwl o berfformiad gan sefydliadau unigol yn yr Atodiad.

	Cyfradd ymyrryd	
Sector	**2024-25**	**2023-24**
Byrddau iechyd	27%	31%
Cynghorau lleol	13%	14%
Cymdeithasau tai	17%	10%

Enghraifft o'n hymyriad trwy Ddatrysiad Cynnar: 202409166

Cwynodd Mr A am y ffordd y deliodd Cyngor Castell-nedd Port Talbot â chyfrif treth gyngor ei ddiweddar dad. Dywedodd Mr A fod gohebiaeth y Cyngor yn cynnwys iaith ymosodol ddiangen a'i bod yn brin o dosturi. Dywedodd Mr A fod y Cyngor yn cydnabod lle gellid gwneud gwelliannau ond gwrthododd wneud unrhyw newidiadau ystyrlon. Cytunodd y Cyngor i:

- adolygu geiriad y dogfennau sy'n cael eu hanfon at gynrychiolwyr personol trethdalwyr sydd wedi marw
- adolygu ei system bresennol er mwyn gallu cyhoeddi llythyrau atgoffa newydd yn unol â'r broses adfer, ac i
- roi crynodeb ysgrifenedig i Mr A o ganlyniad yr adolygiad.

Enghraifft o'n hymyriad yn ystod ac ar ôl ymchwiliad: 202402193

Cwynodd Mrs B am y gofal ffrwythlondeb a ddarparwyd iddi gan Fwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda a Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe. Yn ein hadroddiad, gwnaethom feirniadu ymchwiliadau'r Byrddau Iechyd yn gryf am eu diffyg gwrthrychedd. Gofynnom i'r ddau Fwrdd Iechyd adolygu eu proses ymchwilio i gwynion gan gyfeirio at y methiannau a nodwyd a'n Hadroddiad 'Rhoi Diwedd ar yr Un Hen Gân Beunyddiol 2'.

Mewn ymateb, cynhaliodd y Byrddau Iechyd adolygiadau manwl, gan nodi nifer o welliannau i'w proses, gan gynnwys diweddariadau i'r pecynnau cymorth a'r templedi ymchwilio a hyfforddiant i staff.

Yn parhau...

Enghraifft o'n hymyriad yn ystod ac ar ôl ymchwiliad: 202402193 - yn parhau

Roedd yr achos hwn yn nodedig oherwydd yn ystod yr ymchwiliad, gwelsom fod Mrs B wedi dioddef anghyfiawnder difrifol yr oedd angen ei gywiro cyn gynted â phosibl. Gyda chyfranogiad adeiladol Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe, llwyddom i gyflawni hyn.

Derbyniodd Mrs B 2 rownd o ffrwythloni in vitro ('IVF') (yr uchafswm sydd ar gael ar y GIG) er gwaethaf hanes o gyflwr meddygol a effeithiodd ar ei siawns o lwyddo. Dim ond ar ôl y ddwy rownd (aflwyddiannus) o IVF y cafodd Mrs B driniaeth i fynd i'r afael â'r cyflwr hwnnw.

Yn ystod yr ymchwiliad, cyflwynom farn y cynghorydd clinigol i Fwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe na ddylai'r ddwy rownd gyntaf o IVF fod wedi digwydd cyn y driniaeth. Er mwyn lliniaru'r anghyfiawnder parhaus, gofynnom i'r Bwrdd Iechyd ystyried cynnig 2 rownd bellach ar sail wirfoddol, o ystyried bod amser yn hanfodol gyda thriniaeth ffrwythlondeb, ac o ystyried y gallai sawl mis fod wedi mynd heibio cyn y i ni allu cyhoeddi adroddiad terfynol gydag argymhellion ffurfiol. Roeddem yn llawn edmygedd bod y Bwrdd Iechyd wedi dod yn ôl atom drannoeth yn cadarnhau y byddai'n gwneud hyn, ac yn cynnig apwyntiad i Mrs B.

Argymhellion

Pan fyddwn yn canfod bod rhywbeth wedi mynd o'i le gyda gwasanaethau cyhoeddus, rydym yn argymell bod y corff a ddarparodd y gwasanaethau hynny yn cywiro pethau.

Yn 2024-25, gwnaethom gyhoeddi 1,472 o argymhellion i ddarparwyr gwasanaethau cyhoeddus – gostyngiad o’i gymharu â 1,679 y llynedd. Mae hyn yn adlewyrchu ein cyfradd ymyrraeth is, ar draws y cwynion a gaewyd gennym.

Fel mewn blynyddoedd blaenorol, yr argymhelliad mwyaf cyffredin oedd y dylai'r sefydliad ymddiheuro – gyda'r math hwn o weithredu yn cyfrif am tua 30% o'n hargymhellion.

Er nad hwn yw ein prif rwymedi, weithiau rydym yn argymell iawndal ariannol - er enghraifft, am amser a thrafferth yr achwynydd wrth gyflwyno cwyn i'r Ombwdsmon, neu am ofid a achoswyd i'r achwynydd.

Fodd bynnag, mae'r rhan fwyaf o bobl sy'n cwyno i ni eisiau sicrhau na fydd yn rhaid i eraill wynebu'r un anghyfiawnder.

Roedd tua 14% o’n hargymhellion eleni yn ymwneud â chymryd camau i sicrhau bod gwasanaethau’n gwella – er enghraifft, drwy hyfforddiant neu adborth i staff, adolygu arfer presennol, neu drwy argymell y dylai gweithdrefn newid. Roedd hwn yn gyfran is na'r llynedd (20%).

Roedd 14% o'n hargymhellion yn ymwneud â chymryd camau i sicrhau bod gwasanaethau’n gwella.

Cydymffurfiaeth

Nod ein hargymhellion yw unioni pethau, sicrhau cyfiawnder a gwella gwasanaethau er budd y cyhoedd - nid dim ond i'r rhai sy'n cwyno. Yn ymarferol, mae cyrff cyhoeddus yn cyflawni'r camau gweithredu a awgrymwn yn rheolaidd.

Pan fyddwn yn gwneud argymhellion, rydym yn cytuno ar ddyddiad erbyn pryd y mae angen i'r sefydliad gydymffurfio ac rydym yn gofyn iddynt anfon tystiolaeth eu bod wedi cydymffurfio. Yn ystod y flwyddyn, rydym wedi parhau â'n hymdrechion i sicrhau bod sefydliadau'n dangos i ni sut y gwnaethant gydymffurfio â'n hargymhellion ac rydym hefyd wedi newid y ffordd rydym yn mesur hyn, er mwyn canolbwyntio ar weithredu yn amserol.

- Cydymffurfiwyd â 94% o'n hargymhellion yn 2024-25.
- Roedd 56% o'r rhain o fewn amser i'r dyddiad targed y cytunwyd arno. Roedd hwn yn gyfran is na'r llynedd (67%) ac yn is na'n targed o 75%.

Er bod y canlyniad hwn wedi'i lunio gan oediadau mewn nifer o sefydliadau, cawsom broblemau penodol gyda pherfformiad Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morganwg. Mae'r materion hyn bellach wedi'u datrys. Fodd bynnag, mae'r oedi wrth gydymffurfio ag argymhellion ar hen achosion wedi cael effaith andwyol ar ein cyfradd cydymffurfio gyffredinol.

Os nad yw sefydliadau'n cydymffurfio'n gyson â'n hargymhellion, gallwn gyhoeddi 'Adroddiad Arbennig', sef adroddiad cyhoeddus. Ychydig iawn o Adroddiadau Arbennig a gyhoeddir gennym – ni chyhoeddwyd yr un yn 2024-25.

Cydymffurfiwyd â 94% o'n hargymhellion oedd yn gostwng yn ystod 2024-25.

Ein cwynion am y Cod Ymddygiad

Y Cod Ymddygiad Enghreifftiol

Mae'r Cod Ymddygiad Enghreifftiol, a gyflwynwyd yng Nghymru yn 2008, yn nodi safonau gofynnol gorfodadwy ar gyfer y ffordd y dylai cynghorwyr ac aelodau rhai cyrff cyhoeddus eraill ymddwyn, o ran rhinwedd eu swydd ac (mewn rhai achosion), o ran safbwynt personol.

Mae'r cyrff cyhoeddus y mae'r Cod Ymddygiad Enghreifftiol yn berthnasol iddynt yn cynnwys cynghorau lleol; chynghorau tref a chynghorau cymuned; awdurdodau tân ac achub; awdurdodau parciau cenedlaethol a phaneli dros faterion plismon a throseddu.

Adolygiad annibynnol o'n gwaith Cod Ymddygiad

Y llynedd, daeth i'n sylw bod aelod o staff a fu'n Arweinydd Tîm ar gyfer y Tîm Cod Ymddygiad wedi bod yn gwneud postiadau cyfryngau cymdeithasol amhriodol ac annerbyniol o natur wleidyddol. Cafodd yr aelod staff ei wahardd ar unwaith ac yn fuan wedyn ymddiswyddodd o'i rôl.

Mae prawf o annibyniaeth, tegwch a didueddrwydd y Swyddfa yn ganolog i'n gwaith ac felly penododd yr Ombwdsmon Dr Melissa McCullough (Comisiynydd Safonau ar gyfer Cynulliad Gogledd Iwerddon a Chynulliadau Taleithiau Jersey a Guernsey) i gynnal adolygiad annibynnol o'n dull o ymdrin â'n cwynion Cod Ymddygiad.

Cyhoeddwyd Adroddiad Dr McCullough ar ei Hadolygiad Annibynnol o'n gwaith Cod Ymddygiad ym mis Medi.

Canfu'r adolygiad fod prosesau a dirprwyaethau Cod Ymddygiad OGCC yn:

- "briodol, teg a diduedd ac yn rhydd rhag rhagfarn wleidyddol. Mewn perthynas â'r achosion a adolygwyd, ni chanfu'r adolygiad unrhyw dystiolaeth o benderfyniadau a wnaed gyda rhagfarn wleidyddol."
- "cadarn o ran diogelu tegwch a didueddrwydd. Maent yn systematig, wedi'u dogfennu'n dda ac wedi'u hategu gan ganllawiau priodol ac mae angen cofnodi ac esbonio'r rhesymau dros benderfyniadau, fel y bo'n briodol."

Er bod y canfyddiadau ar y cyfan yn gadarnhaol iawn, roedd adroddiad yr adolygiad yn cynnwys nifer o argymhellion a gwersi a ddysgwyd, i "ychwanegu at y mesurau diogelwch presennol ar gyfer sicrhau tegwch a didueddrwydd y prosesau a byddai'n egluro'r canllawiau cysylltiedig yn ôl yr angen."

Derbyniom yr argymhellion a'r gwersi a ddysgwyd yn llawn.

Yn dilyn hyn, cyhoeddodd Pwyllgor Cyllid y Senedd ei adroddiad ar yr Adolygiad o weithrediadau, prosesau ac ymchwiliadau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.

Gwnaeth y Pwyllgor argymhellion pellach i ni yn ei adroddiad.

Gwnaethom gyflawni'r camau gweithredu yn erbyn yr holl argymhellion a gwersi a ddysgwyd o fewn yr amserlen y cytunwyd arni ac erbyn diwedd mis Mawrth 2025. Mae manylion yr holl argymhellion a gwersi a ddysgwyd a'r camau gweithredu a gymerwyd gennym mewn ymateb i'w gweld yn yr Atodiad.

Er mwyn rhoi sicrwydd ychwanegol, cynhaliodd Dr McCullough asesiad annibynnol pellach o sut y gwnaethom weithredu'r argymhellion a'r gwersi a ddysgwyd, fel y nodir yn ei Hadroddiad ar yr Adolygiad Annibynnol yn 2024. Daeth yr asesiad hwn i'r casgliadau canlynol:

- derbyniom yn llawn yr holl argymhellion a gwersi a ddysgwyd ac maent wedi'u rhoi ar waith yn llawn
- dangosom ddull cynhwysfawr, meddylgar ac ymgynghorol o weithredu
- mae cyflymder y gweithrediad wedi bod yn drawiadol
- cadarnhaodd adolygiad sicrhau ansawdd ar wahân gadernid ein proses.

Un o argymhellion y Pwyllgor Cyllid i ni oedd i ni fabwysiadu dangosyddion perfformiad allweddol newydd i fonitro ansawdd achosion Cod Ymddygiad caeëdig yng nghyfnod asesu ein proses. Rydym yn adrodd ar ein perfformiad yn erbyn y dangosyddion hyn yn yr Atodiad.

"Mae ymateb y sefydliad i'r argymhellion a'r gwersi a ddysgwyd o Adolygiad Annibynnol 2024 wedi dangos lefel uchel o broffesiynoldeb, tryloywder ac ymgysylltiad mewnol drwy gydol y broses weithredu. Mae lefel cyfranogiad staff ac ymgynghori allanol yn adlewyrchu sefydliad aeddfed, sy'n canolbwyntio ar ddysgu ac sydd wedi ymrwymo i ragoriaeth mewn gwasanaeth cyhoeddus."

Dr Melissa McCullough

Cwynion Cod Ymddygiad newydd

Derbyniom 315 o gwynion Cod Ymddygiad a wnaed yn briodol - 4% yn llai na'r llynedd ond 36% yn fwy nag yn 2019-20.

O'r rhain, roedd 188 (60%) yn gwynion am gynghorwyr tref a chynghorwyr cymuned, 126 (40%) am gynghorwyr cyngor lleol ac 1 (0.3%) yn ymwneud â chynghorydd parc cenedlaethol.

Yn gyffredinol, cwynion cynghorau tref a chynghorau cymuned yw'r grŵp mwyaf o'n cwynion Cod Ymddygiad, gyda chynnydd o 7% yn y cwynion hyn o'i gymharu â'r llynedd.

Ffigwr 6: Ein cwynion newydd am y Cod Ymddygiad

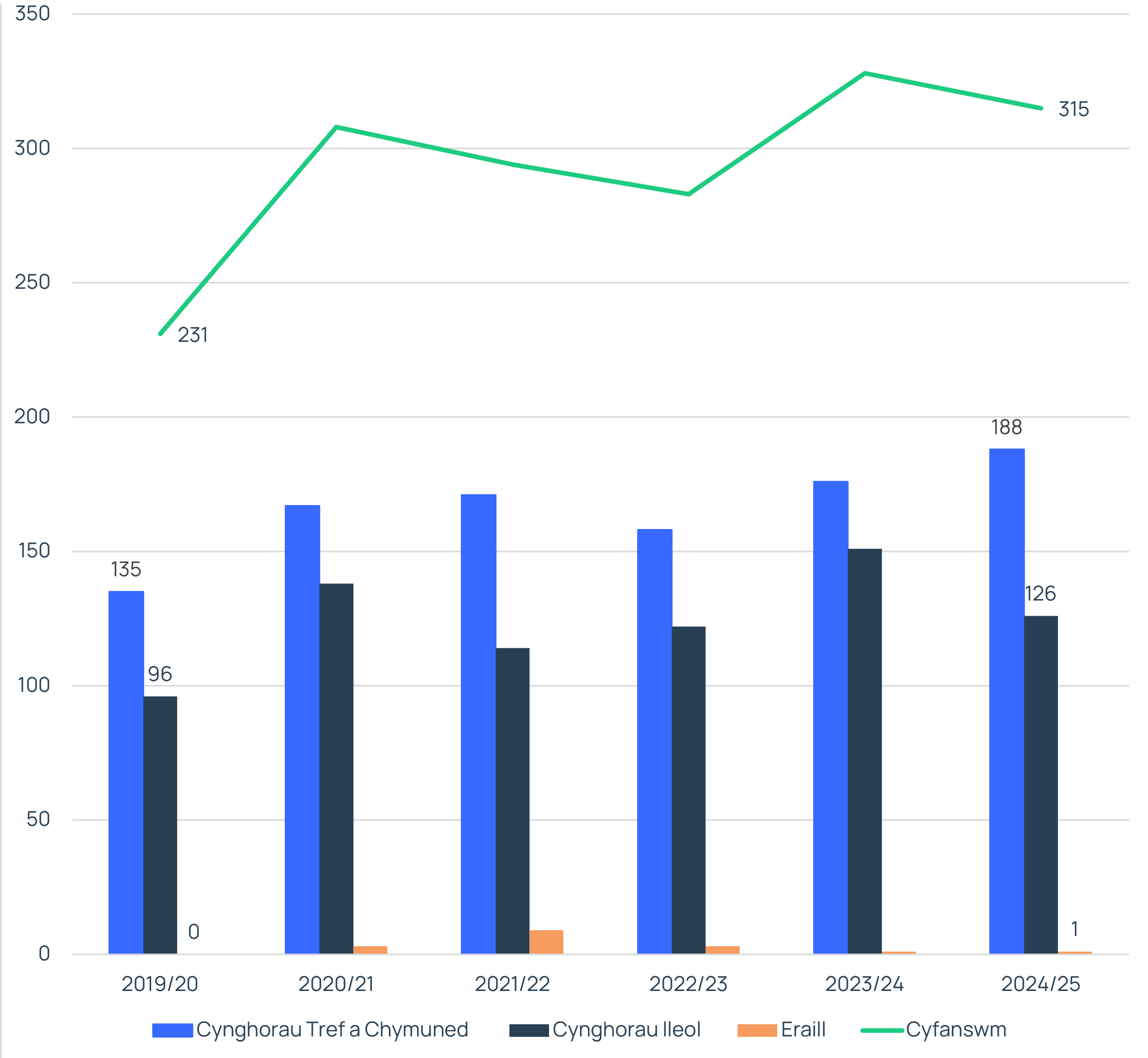

Tud. 50

Rydym yn dadansoddi ac yn adrodd ar bynciau cwynion Cod Ymddygiad, yn seiliedig ar Egwyddorion Nolan, sydd wedi'u cynllunio i hyrwyddo safonau uchel mewn bywyd cyhoeddus. Roedd mwyafrif (56%) y cwynion y gallem ymchwilio iddynt yn ymwneud â hyrwyddo cydraddoldeb a pharch – bron yr un gyfran â'r llynedd.

Yn gyffredinol, mae'r achosion yr ydym yn eu categoreiddio o dan 'parch' yn gwynion lefel is. Dyma'r rhai yr ydym yn tueddu i benderfynu'n gyflym naill ai na fyddwn yn ymchwilio iddynt, neu lle rydym yn argymell y byddai'n well datrys y gŵyn yn lleol. Mae'r cwynion yr ydym yn eu categoreiddio o dan 'cydraddoldeb' yn aml yn ymwneud â honiadau mwy difrifol o fwlio neu wahaniaethu.

Ffigwr 7: Cod Cymddygiad - pynciau cwynion newydd

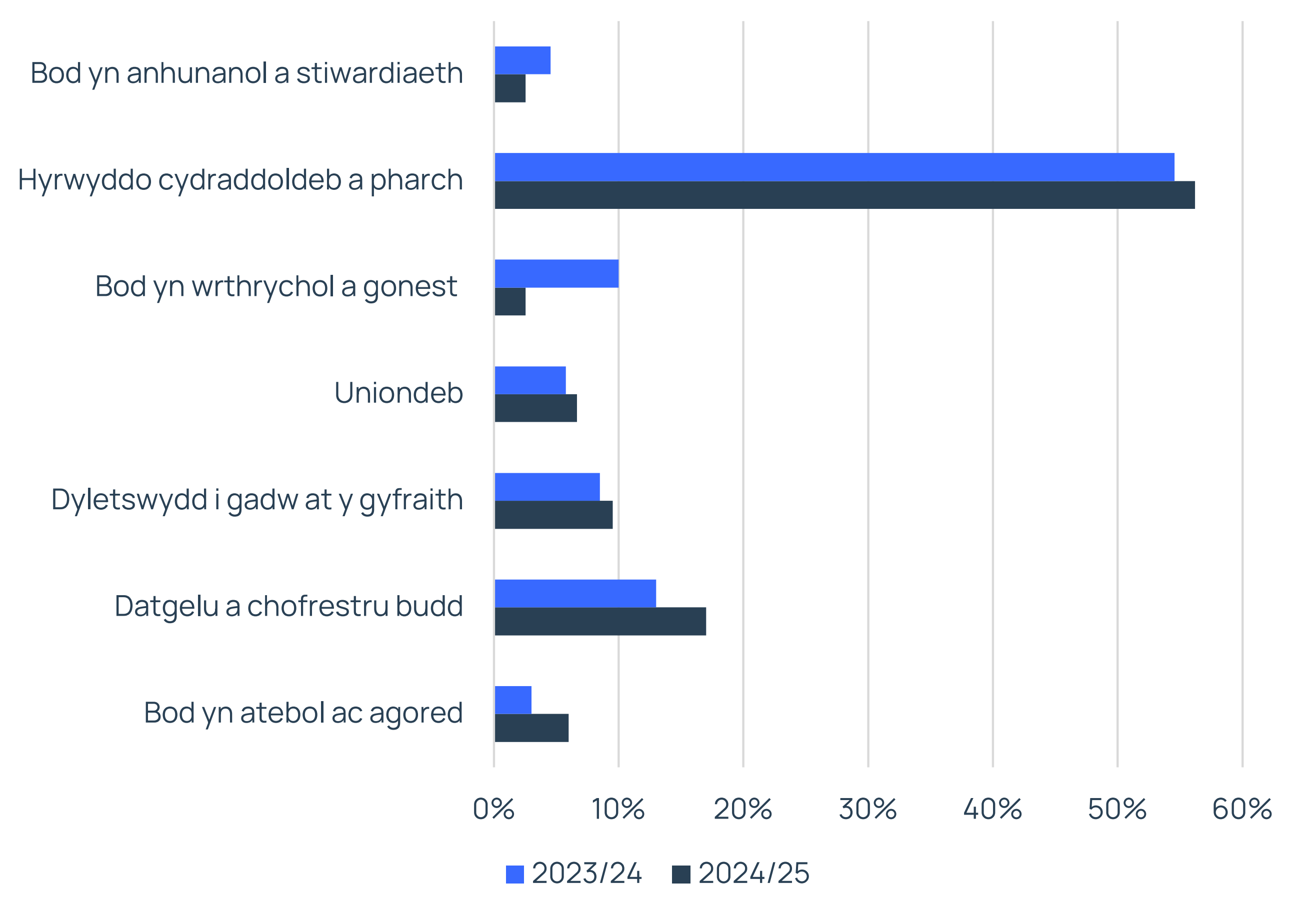

Cwynion Cod Ymddygiad caeëdig

Gwnaethom ymchwilio i 49 (tua 15%) o gwynion Cod Ymddygiad a gaewyd gennym eleni – yr un fath â'r llynedd. Cyfeiriom 15 o achosion Cod Ymddygiad naill ai at y Pwyllgor Safonau perthnasol neu at Banel Dyfarnu Cymru. Cafodd 85% o'r toriadau awgrymedig a gyfeiriwyd atynt eu cadarnhau.

Rydym yn defnyddio ein 'prawf budd y cyhoedd' i benderfynu pa achosion y dylem ymchwilio iddynt. Gellir disgrifio budd y cyhoedd fel rhywbeth sydd o bryder neu fudd difrifol i'r cyhoedd.

Yn gyffredinol, rydym yn ymchwilio dim ond i gyfran fach o'r cwynion Cod Ymddygiad a dderbyniwn. Mae hyn yn dangos bod safonau ymddygiad mewn llywodraeth leol yn dda ar y cyfan.

Yn 2024-25, gwnaethom gau 320 o gwynion am y Cod Ymddygiad - cynnydd o 3% ar y flwyddyn flaenorol a 36% yn fwy nag yn 2019-20.

Gwnaethom ymchwilio i 49 o'r cwynion hyn, tua'r un nifer â'r llynedd.

Ffigwr 8: Cwynion Cod Ymddygiad caeëdig wedi eu hymchwilio a chyfeirio

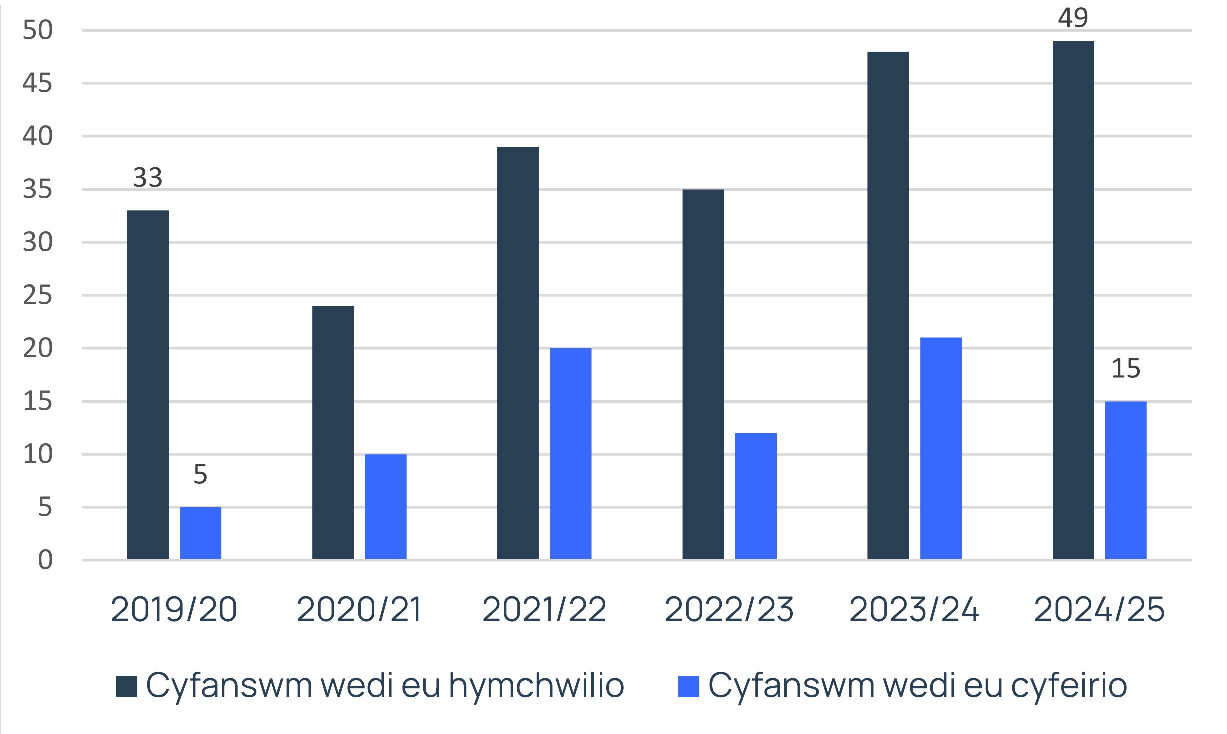

Nid ein cyfrifoldeb ni yw penderfynu a yw cynghorydd wedi torri'r Cod. Rydym yn ymchwilio ac yn ystyried y gallai fod achos difrifol o dorri'r Cod ac rydym yna yn cyfeirio'r gŵyn a'n canfyddiadau at Bwyllgor Safonau lleol neu at Banel Dyfarnu Cymru i benderfynu.

Yna mae'r cyrff hyn yn edrych yn annibynnol ar y dystiolaeth a gasglom, ynghyd ag unrhyw wybodaeth a gyflwynwyd gan y cynghorydd dan sylw.

Yna maent yn penderfynu a yw'r cynghorydd wedi torri'r Cod Ymddygiad ac os felly, pa gosb i'w gosod.

Yn 2024-25, gwnaethom gyfeirio 15 o gwynion at Bwyllgorau Safonau'r awdurdodau lleol perthnasol ac at Banel Dyfarnu Cymru.

Cadarnhaodd Pwyllgorau Safonau'r awdurdodau lleol perthnasol a Phanel Dyfarnu Cymru 85% o'r toriadau awgrymedig a gyfeiriom ac a ystyriwyd ganddynt eleni. Dyma yr un gyfran â'r llynedd (85%) ac mae hyn yn dangos y safon uchel barhaus a chysondeb ein hymchwiliadau Cod Ymddygiad.

Isod rydym yn cynnwys crynodebau o'r holl benderfyniadau ar ein hatgyfeiriadau eleni.

Yn 2024-25, gwnaethom gyfeirio 15 o gwynion at Banel Dyfarnu Cymru a'r Pwyllgorau Safonau.

Yn ystod y flwyddyn, cadarnhaodd y cyrff hyn 85% o'r toriadau awgrymedig a gyfeiriom.

Cyngor Sir y Fflint a Chyngor Tref Cei Connah (202201509)

Roedd ein hadroddiad yn ymwneud â chwyn bod Cynghorydd o Gyngor Sir y Fflint a Chyngor Tref Cei Connah wedi gwneud sylwadau rhywiol a oedd yn amhriodol i aelod o'r cyhoedd a oedd yn agored i niwed, wedi bwlio Swyddogion y Cyngor, wedi datgelu gwybodaeth gyfrinachol, wedi camddefnyddio ei safle o ymddiriedaeth ac wedi methu â datgan buddiant personol buddiant sy'n rhagfarnu. Penderfynodd Panel Dyfarnu Cymru atal yr Aelod o'r ddau Gyngor am 4 mis.

Cyngor Tref Pen-y-bont ar Ogwr (202203440)

Roedd ein hadroddiad yn ymwneud â chwyn bod Cyn Gynghorydd o Gyngor Tref Pen-y-bont ar Ogwr, tra oedd allan yn ymgyrchu dros etholiadau lleol, wedi siarad ag aelod o'r cyhoedd a ddywedodd y byddai'n pleidleisio dros un o gynghorwyr yr wrthblaid. Honnwyd bod y Cyn-Aelod wedi ymateb gan ddefnyddio ymadrodd amharchus i gyfeirio at ymgeisydd yr wrthblaid. Penderfynodd Pwyllgor Safonau Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr y dylid ceryddu'r cyn-Gynghorydd.

Cyngor Sir Castell-nedd Port Talbot (202207282)

Roedd ein hadroddiad yn ymwneud â chwyn bod Cynghorydd o Gyngor Sir Castell-nedd Port Talbot wedi'i arestio gan yr Heddlu ar amheuaeth o yrru ei gar wrth fod o dan ddylanwad alcohol ac wedi hynny, wynebodd erlyniad troseddol a sancsiwn yn y Llys Ynadon.

Penderfynodd Pwyllgor Safonau Cyngor Sir Castell-nedd Port Talbot y dylid gwahardd y Cynghorydd am 4 mis.

Cyngor Tref Porthcawl (202201160 & 202201353)

Roedd ein hadroddiad yn ymwneud â dwy gŵyn yn ymwneud â phostiadau cyfryngau cymdeithasol a wnaed gan Gynghorydd o Gyngor Tref Porthcawl. Methodd y Cynghorydd â chydymffurfio â chais a wnaed gan y swyddfa hon yn ystod yr ymchwiliad.

Penderfynodd Pwyllgor Safonau Cyngor Sir Pen-y-bont ar Ogwr atal y Cynghorydd am 2 fis.

Cyngor Tref Cei Newydd (202204033)

Roedd ein hadroddiad yn ymwneud â chwyn bod cyn Gynghorydd o Gyngor Tref Cei Newydd wedi'i gyhuddo gan yr Heddlu o fwriad maleisus i flacmel neu aflonyddu.

Penderfynodd Panel Dyfarnu Cymru y dylid anghymhwyso'r Cyn Aelod rhag bod yn aelod o unrhyw Awdurdod Perthnasol, fel y nodir yn Neddf Llywodraeth Leol 2000, am 12 mis.

Cyngor Sir Bro Morgannwg (202200739)

Roedd ein hadroddiad yn ymwneud â chwyn bod Cynghorydd o Gyngor Sir Bro Morgannwg wedi torri'r Cod Ymddygiad pan wnaeth gais i'r Cyngor am nifer o grantiau busnes.

Penderfynodd Pwyllgor Safonau Cyngor Sir Bro Morgannwg y dylid gwahardd y Cynghorydd am 3 mis.

Cyngor Sir Powys ac Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog (202201455 & 202202498)

Roedd ein hadroddiad yn ymwneud â chwyn bod Cynghorydd o Gyngor Sir Powys ac Awdurdod Parc Cenedlaethol Bannau Brycheiniog wedi anfon e-bost amhriodol at swyddog o'r Awdurdod yn cwyno am gynnwys postiad Facebook personol yr oedd y swyddog wedi'i wneud, gan gopïo uwch gydweithwyr i'r e-bost hwnnw.

Penderfynodd Pwyllgor Safonau Cyngor Sir Ceredigion, a ystyriodd yr achos ar ran Powys, ei bod yn briodol ceryddu'r Cynghorydd. Yn ogystal, gwnaeth y Pwyllgor argymhelliad hyfforddi ynghylch y defnydd o faterion cyfryngau cymdeithasol i'r Cynghorydd.

Cyngor Sir Ceredigion a Chyngor Tref Aberystwyth (202106268 & 202207025)

Roedd ein hadroddiad yn ymwneud â chwyn bod Cyn Gynghorydd o Gyngor Sir Ceredigion a Chyngor Tref Aberystwyth wedi bod yn gysylltiedig â nifer o ddigwyddiadau ar wahân o ymddygiad aflonyddu a stelcian amhriodol tuag at fenywod.

Penderfynodd Panel Dyfarnu Cymru y dylid gwahardd y Cyn-Gynghorydd rhag bod yn aelod o unrhyw Awdurdod Perthnasol, am 3 blynedd.

Cyngor Cymuned Llandeilo Bertholau (202203308)

Roedd ein hadroddiad yn ymwneud â chwyn bod Cynghorydd o Gyngor Cymuned Llandeilo Bertholau wedi bygwth dyrnu Cynghorydd arall dros ddadl yn ystod cyfarfod llawn o'r Cyngor.

Penderfynodd Pwyllgor Safonau Cyngor Sir Fynwy ei bod yn briodol ceryddu'r Cynghorydd. Gwnaeth argymhelliad hyfforddiant i'r Cynghorydd hefyd.

Cyngor Tref Bwcle (202105656)

Roedd ein hadroddiad yn ymwneud â chwyn bod Cynghorydd o Gyngor Tref Bwcle wedi galw am ymddiswyddiad y Cyn Glerc mewn cyfarfod o'r Cyngor a fynychwyd gan Gynghorwyr, staff ac aelodau'r cyhoedd.

Penderfynodd Pwyllgor Safonau Cyngor Sir y Fflint atal y Cynghorydd o'r Cyngor am 6 mis. Gwnaeth y Pwyllgor Safonau 4 argymhelliad arwyddocaol hefyd:

- Pob Cyngor Tref a Chyngor Cymuned yn Sir y Fflint i sicrhau bod aelodau newydd yn cael hyfforddiant Cod o fewn 3 mis o ymuno.
- Pob Cyngor Tref a Chyngor Cymuned yn Sir y Fflint i sicrhau bod aelodau newydd yn ymrwymo i Addewid Sifiliaeth a Pharch.
- Y dylai hyfforddiant cynefino Aelodau ym mhob Cyngor Tref a Chyngor Cymuned yn Sir y Fflint gynnwys hyfforddiant ar Reolau Sefydlog
- Pobl Aelodau o Gyngor Tref Bwcle i gael hyfforddiant gloywi ar y Cod Ymddygiad.

Cyngor Tref Pen-y-bont ar Ogwr (202204885)

Roedd ein hadroddiad yn ymwneud â chwyn bod Cynghorydd o Gyngor Tref Pen-y-bont ar Ogwr:

- wedi methu â datgan buddiant personol a buddiant sy'n rhagfarnu mewn cyfarfod o'r Cyngor
- wedi cymryd rhan mewn trafodaeth yng nghyfarfod y Cyngor pan na ddylai fod wedi gwneud o ystyried ei fuddiannau; a
- thrwy gymryd rhan yn y drafodaeth, iddo geisio dylanwadu ar benderfyniad ar y mater a drafodwyd i ennill mantais i'w wraig.

Penderfynodd Pwyllgor Safonau Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr i atal y Cynghorydd am 6 mis. Er i'r mater gael ei ystyried ar apêl gan Banel Dyfarnu Cymru, a argymhellodd gyfnod llai o atal, cadarnhaodd y Pwyllgor Safonau ei benderfyniad gwreiddiol.

Cyngor Tref Pen-y-bont ar Ogwr (202201997)

Roedd ein hadroddiad yn ymwneud â chwyn bod Cynghorydd o Gyngor Tref Pen-y-bont ar Ogwr wedi bwlio'r achwynydd, gweithiwr i'r Cyngor, dros nifer o flynyddoedd, ac nad oedd wedi trin yr achwynydd â chwrteisi a pharch.

Penderfynodd Panel Dyfarnu Cymru anghymhwyso'r Cynghorydd rhag bod yn aelod o Gyngor Tref Pen-y-bont ar Ogwr am 21 mis.

Cyngor Tref Y Waun (202107304)

Roedd ein hadroddiad yn ymwneud â chwyn bod Cynghorydd o Gyngor Tref y Waun wedi anfon negeseuon at unigolyn ar gyfryngau cymdeithasol yn bygwth i adrodd ar eu partner a'u rhwystro rhag cael gwaith gan y Cyngor.

Canfu Pwyllgor Safonau Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam fod y Cynghorydd wedi methu â chydymffurfio â'r Cod Ymddygiad. Penderfynodd mai'r sancsiwn mwyaf priodol i'w gymhwyso oedd ceryddu a nododd mai dyna'r unig gosb oedd ar gael iddo o ystyried ymddiswyddiad yr aelod o'r Cyngor.

Cyngor Cymuned Llansantffraed (202208582)

Roedd ein hadroddiad yn ymwneud â chŵyn bod Cynghorydd o Gyngor Cymuned Llansanffraid wedi torri'r Cod Ymddygiad yn dilyn collfarn droseddol am yrru tra'n uwch na'r terfyn cyfreithiol ar gyfer alcohol.

Canfu Pwyllgor Safonau Cyngor Sir Ceredigion fod y Cynghorydd wedi methu â chydymffurfio â'r Cod Ymddygiad. Penderfynodd y Pwyllgor mai'r sancsiwn mwyaf priodol i'w gymhwyso oedd ei geryddu.

Roedd un penderfyniad pellach a gyfeiriom at Bwyllgor Safonau i'w glywed yn aros i'w gael ei ystyried ar apêl gan Banel Dyfarnu Cymru ddiwedd mis Mawrth 2025. Er mwyn eglurder a thryloywder, byddwn yn adrodd ar yr achos hwn a chanlyniad yr apêl yn adroddiad blynyddol y flwyddyn nesaf.

Ansawdd ein penderfyniadau

Rydym yn gwneud ein gorau i sicrhau ein bod yn ymdrin â chwynion yn deg ac mewn ffordd dryloyw. Mae gennym broses i ddelio â cheisiadau ar gyfer adolygu ein penderfyniadau. Caiff yr adolygiadau hynny eu hystyried gan aelod profiadol o staff nad oedd yn rhan o'r achos o'r blaen.

Cais am adolygiad

Yn 2024-25, cawsom 224 o geisiadau gan achwynwyr yn gofyn i ni adolygu ein penderfyniad. Roedd hyn 13% yn fwy na'r flwyddyn flaenorol. Yn ogystal, roeddem wedi cario 20 o geisiadau ymlaen o'r flwyddyn flaenorol. Llwyddom ddelio â 211 o'r ceisiadau hyn.

Ar ôl i ni gyhoeddi ein penderfyniad adolygu, byddwn weithiau'n derbyn gohebiaeth bellach gan achwynwyr. Rydym yn cofnodi'r rhain fel 'dilyniant'. Y llynedd, cawsom 38 o'r rhain, sydd 41% yn fwy na'r flwyddyn flaenorol. Gwnaethom ymateb i 35 o'r rhain, gan gario 3 ymlaen i 2025-26.

Gwnaethom gadarnhau 6% o'r ceisiadau adolygu y gwnaethom ymdrin â nhw – mae hyn yn welliant o'i gymharu â 2023-24 (8%). Rydym yn cynnwys dilyniannau yn y cyfrifiad hwn gan ein bod yn cymryd gofal i ystyried popeth a anfonir atom. Mae hwn yn nifer fach iawn o'n cwynion cyffredinol (0.4%) ac mae'n rhoi hyder i ni fod ein proses yn gadarn.

Pan fyddwn yn cadarnhau cais am adolygiad, cymerwn gamau i sicrhau ein bod yn dysgu unrhyw wersau.

Gwnaethom gadarnhau dim ond 6% o'r ceisiadau adolygu y gwnaethom ymdrin â nhw eleni.

Achosion sy'n destun adolygiad barnwrol

Mae'r Ombwdsmon yn Gorfforaeth Undyn. Mae hyn yn golygu bod y sawl a benodir i'r rôl yn gwbl gyfrifol am benderfyniadau gwaith achos. Gall achwynwyr ofyn am adolygiad mewnol o benderfyniad gwaith achos y maent yn anhapus ag ef (fel y disgrifir uchod). Fodd bynnag, y llwybr priodol i herio ein penderfyniadau ymhellach yw drwy adolygiad barnwrol.

Daeth achos yn ymwneud â chyn-gynghorydd a wnaeth gais i'r Uchel Lys am ganiatâd i apelio yn erbyn penderfyniad Panel Dyfarnu Cymru i'w anghymhwyso rhag bod yn aelod o awdurdod lleol yng Nghymru am 12 mis, ym mis Mawrth 2022, i ben yn ystod 2024-25. Ym mis Tachwedd 2024, gwrthododd yr Uchel Lys y caniatâd i apelio.

Ansawdd ein gwasanaeth

Rydym am ddarparu gwasanaeth rhagorol. **Mae gennym 5 Safonau Gwasanaeth sy'n esbonio'r gwasanaeth y gall pobl ei ddisgwyl gennym ni.**

I wirio sut rydym yn gwneud, bob blwyddyn rydym yn monitro ac yn dadansoddi ein perfformiad ac yn casglu adborth gan ein defnyddwyr gwasanaeth a chan sefydliadau rydym yn ymchwilio iddynt. Eleni, gwnaethom gynnal mwy o ymchwil nag erioed o'r blaen, i'n helpu i gofnodi effaith ein pwerau rhagweithiol.

Beth mae achwynwyr yn ei feddwl am ein gwasanaeth

Bob mis Chwefror, rydym yn trefnu arolwg ffôn o tua 200 o bobl sydd wedi cwyno i ni yn ystod y flwyddyn honno.

Eleni, roedd cyfran y bobl a ddywedodd eu bod yn hapus gyda'r gwasanaeth a gawsant gennym yn 42% - ychydig yn uwch na'r llynedd (40%).

Cynyddodd y ffigur hwn i 95% ar gyfer y rhai a oedd yn fodlon â chanlyniad eu cwyn – cyfran uchel iawn, er ei bod yn ostyngiad bach o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol (98%).

Yn gyffredinol, mae pobl yn tueddu i fod yn hapusach gyda'n gwasanaeth os ydynt yn hapus â chanlyniad eu cwyn. Roedd hyn yn tueddu i fod pan oeddem wedi ymyrryd yn eu cwyn.

Fodd bynnag, eleni gwnaethom hefyd wirio'n fanylach pa mor fodlon oedd pobl â'n gwasanaeth yn dibynnu ar y math o ymyrraeth (datrysiad cynnar neu ymyrraeth yn ystod y cam ymchwilio).

Cafodd rhai agweddau ar ein gwasanaeth eu graddio'n uwch gan bobl y gwnaethom ddatrys eu cwynion yn gynnar yn yr asesiad. Roedd mwy o bobl yn y grŵp hwnnw'n teimlo ein bod ni wedi:

- ystyried y gŵyn yn ddiduedd ac yn drylwyr
- ystyried y gŵyn mewn modd amserol
- egluro ein proses yn glir.

Fodd bynnag, ar y cyfan, roedd sgoriau boddhad yn uwch neu'n llawer uwch ymhlith yr ymatebwyr y gwnaethom ymyrryd yn eu hachosion yn ystod y cam ymchwilio.

Dywedodd 42% o bobl a ofynnom eu bod nhw'n fodlon gyda safon ein gwasanaeth.

Roedd hyn yn cynnwys boddhad cyffredinol â'r canlyniad a gwasanaeth cwsmeriaid.

Efallai nad yw hyn yn syndod. Mae ein hymchwiliadau yn cymryd llawer mwy o amser na'r broses a ddefnyddiwn i ddatrys cwynion yn gynnar, ac mae gan bobl y gwnaethom ymchwilio i'w cwynion fwy o gyfle i ddatblygu perthynas ddyfnach a mwy personol â'n swyddfa.

Er hynny, rydym yn cymryd yr adborth hwn o ddifrif. Byddwn yn ystyried ffyrdd y gallwn ddarparu gwasanaeth mwy effeithlon, empathig ac ystyriol, gan reoli ein hadnoddau ymchwilio prin yn effeithiol hefyd.

Roedd pobl yn teuddu i fod yn hapusach pan oeddem wedi ymyrryd yn eu cwyn.

Cwynion am ein gwasanaeth

Yn 2024-25, gwnaethom hefyd ymdrin â 32 o gwynion am ein gwasanaeth. O'r rhai y gwnaethom eu hymchwilio a'u cau, gwnaethom gadarnhau neu gadarnhau yn rhannol 8 ohonynt, nifer sy'n llawer is na'r llynedd.

I roi hyn mewn cyd-destun, roedd y cwynion a gadarnhawyd amdanom yn ymwneud â 0.3% o'r holl gwynion a gaewyd gennym yn ystod 2024-25.

Roedd y cwynion hyn yn ymwneud â phroblemau ynghylch sut roeddem yn cyfathrebu, yn rheoli dewisiadau cyswllt yr achwynydd a sut y gwnaethom roi sylw i fanylion. Gwnaethom gyfleu'r canfyddiadau'n fewnol i helpu i sicrhau nad ydym yn gwneud yr un camgymeriadau eto.

I sicrhau ein bod yn agored ac yn atebol, os yw pobl yn anfodlon â sut y gwnaethom ymdrin â'u cwyn amdanom ni, gallant ofyn i wasanaeth adolygu annibynnol allanol ystyried y gŵyn honno am ein gwasanaeth.

Yn ystod 2024-25, cyfeiriodd 7 o bobl eu cwynion am ein gwasanaeth at ein gwasanaeth adolygu allanol. Cadarnhaodd y gwasanaeth adolygu 2 gŵyn yn rhannol. Yn yr achos cyntaf, cytunom yn y dyfodol i gynnig esboniadau dros y ffôn i helpu'r achwynydd i ddeall yn well unrhyw benderfyniadau pellach yn ymwneud â'u pryderon parhaus ynghylch ymddygiad eu Cyngor lleol. Yn yr ail achos, gwnaethom ymddiheuro a gwneud taliad ewyllys da o £50 i gydnabod achosion lle'r oedd cyfathrebu'n annigonol ac, ar un achlysur, ni chafodd yr achwynydd ei drin yn deg.

Beth mae sefydliadau'n ei feddwl am ein gwasanaeth

Ers 2022, rydym wedi bod yn cynnal arolwg ar-lein blynyddol o swyddogion cyswllt sy'n gweithio gyda ni yn y cyrff o fewn ein hawdurdodaeth, i gasglu barn ar ein gwasanaeth. Llywiodd canlyniadau'r arolwg ein Seinfyrddau blynyddol, gan ganiatáu i ni drafod adborth yn fanwl.

Eleni, gwnaethom fabwysiadu dull gwahanol. Gwnaethom gomisiynu Beaufort Research i gynnal arolwg ffôn o swyddogion cyswllt, yn ogystal ag 'ymchwil rhanddeiliaid' - 8 cyfweliad manwl â Phrif Weithredwyr neu uwch gynrychiolwyr eraill o gynghorau lleol, byrddau iechyd a chymdeithasau tai. Mae'r adroddiad ar y darn olaf o ymchwil i'w weld ar ein gwefan.

At ei gilydd, mae canlyniadau'r ymchwil yn dangos lefel dda o foddhad gyda'n gwasanaeth a gwerthfawrogiad o sut rydym yn defnyddio ein pwerau.

Roedd cwestiynau yn yr arolwg ffôn yn ymwneud ag agweddau megis cyfathrebu, proses, ein proses gwneud penderfyniadau, darparu canllawiau a hyfforddiant, ansawdd cyhoeddiadau a'n heffaith:

- Rhoddodd yr ymatebwyr sgoriau cryf iawn i ni (uwchlaw 90%) ar draws y rhan fwyaf o'r cwestiynau.
- O'i gymharu â'r canlyniadau yn 2022 a 2023, cynyddodd sgoriau boddhad ar gyfer y rhan fwyaf o gwestiynau.
- Roedd boddhad cyffredinol gyda'n gwasanaeth diweddaraf yn 8.1/10 – yn fras yr un fath ag yn 2022 a 2023.

Roedd boddhad cyffredinol darparwyr gwasanaethau gyda'n gwasanaeth diweddaraf yn 8/10.

Gofynnom i ymatebwyr ein hymchwil rhanddeiliaid am ein dull o ymdrin â chwynion ac effaith argymhellion; ein defnydd o ymchwiliadau ar ein liwt ein hunain ac adroddiadau thematig, a'n safonau cwynion a'n cymorth hyfforddi. Er y byddwn yn cyfeirio at yr adborth ar ein defnydd o'n pwerau rhagweithiol yn ddiweddarach yn yr adroddiad hwn, yn gyffredinol:

- mynegodd rhanddeiliaid safbwynt cadarnhaol ar sut mae OGCC yn ymdrin â chwynion, gan nodi ei effeithiolrwydd, ei degwch a'i amseroldeb.
- roedd lefel uchel o ymddiriedaeth yn ein prosesau gwneud penderfyniadau a'n hargymhellion.

Fodd bynnag, mae'r ymchwil wedi tynnu sylw at rai meysydd y mae angen i ni edrych arnynt. Roedd y rhain yn cynnwys

- amseroldeb ein diweddariadau
- cysondeb ein terfynau amser a mwy o werthfawrogiad o allu sefydliadau i ymateb
- cysondeb ein penderfyniadau (er enghraifft o ran y symiau iawndal a ddyfarnwyd)
- canfyddiad y gallem ganolbwyntio ar gwynion mwy arwyddocaol neu effeithiol.

Mae'r adborth hwn yn bwysig i ni a byddwn yn edrych ar ba welliannau y gallwn eu gwneud i'w adlewyrchu.

Pa mor gyflym yr ydym yn ystyried cwynion

Rydym yn deall bod y bobl sy'n dod atom am i'w cwynion gael eu datrys cyn gynted â phosibl ac rydym wedi ymrwymo i ddelio â nhw mewn modd amserol.

Gwnaethom asesu cwynion a ddaeth i mewn, neu ymyrryd gyda Datrysiad Cynnar, o fewn cyfartaledd o 4 wythnos; ymhell o fewn ein targed o 6 wythnos.

Rydym hefyd wedi lleihau'r amser y mae'n ei gymryd i ni gwblhau ymchwiliad cyfartalog, o 64 wythnos yn 2023-24, i 53 wythnos eleni.

Fodd bynnag, rydym yn gwybod bod ein hymchwiliadau yn dueddol o gymryd hirach pan fyddwn yn edrych ar gwynion am y Cod Ymddygiad. Rydym yn cydnabod bod rhaid i ni fynd i'r afael â'r her hon, ac rydym eisoes wedi clustnodi adnoddau ychwanegol i dîm y Cod Ymddygiad er mwyn lleihau'r amser ymchwilio.

Rydym wedi lleihau'r amser y mae'n ei gymryd i ni gwblhau ymchwiliad cyfartalog.

Gwiriadau Ansawdd Gwasanaeth

Nod ein gwaith Ansawdd Gwasanaeth yw rhoi adborth i'n staff, a'n rheolwyr, ar sut mae gweithredoedd ein swyddogion ymchwilio, wrth iddynt ymdrin o ddydd i ddydd â chwynion, yn effeithio ar lefel y gwasanaeth a ddarparwn i'r cyhoedd.

Mae Ansawdd Gwasanaeth yn gweithredu mewn amser real – gan wirio achosion sy'n mynd rhagddynt o hyd, gan roi'r cyfle i ni unioni gwasanaeth gwael yn gyflymach – yn hytrach na rhoi adborth ar achos sydd wedi cau.

Gwnaethom greu gwiriad aml-bwynt ar gyfer pob achos a adolygom, a chyda darpariaeth Ansawdd Gwasanaeth fach, cwblhaom 289 o wiriadau drwy gydol y flwyddyn.

At ei gilydd, roedd ein gwiriadau Ansawdd Gwasanaeth yn tynnu sylw at waith caled ac ymroddiad ein swyddogion ymchwilio a ddarparodd wasanaeth da ar faterion sy'n aml yn heriol ac yn gymhleth. Arweiniodd 84% o'r achosion a wiriom eleni at ychydig iawn o adborth neu ddim adborth o gwbl – yn erbyn ein targed o 80%. Ni chynhyrchodd 68% unrhyw adborth o gwbl.

Byddwn yn parhau i ddatblygu ein dull Ansawdd Gwasanaeth wrth i amser fynd heibio, gan sicrhau bod yr adborth a ddarparwn yn arwain at y gwasanaeth gorau posibl i bobl Cymru.

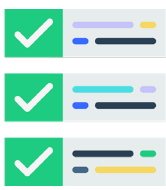

Arweiniodd 84% o'r achosion a wiriom eleni at ychydig iawn o adborth neu ddim adborth o gwbl.

Awtomeiddio a Deallusrwydd Artiffisial (AI)

Un o'n prif heriau yw sut i reoli ein llwyth gwaith cynyddol heb beryglu ansawdd ein gwasanaeth.

- Rydym eisoes wedi gwneud newidiadau i leihau'r mewnbwn gweinyddol gan staff pan fyddwn yn derbyn cwynion newydd, er enghraifft trwy ddefnyddio cydnabyddiaeth awtomatig gyda dolenni i daflenni ffeithiau perthnasol.
- Mae ein gwefan bellach yn cynnwys gwiriwr cwynion i helpu i leihau nifer y cwynion sy'n dod atom na allwn eu hystyried.
- Rydym yn archwilio'r defnydd o borth a allai symleiddio gohebiaeth a chyfnewid dogfennau yn ogystal â darparu diweddariadau symlach a mwy amserol.

Rydym hefyd eisoes yn cynnal ymchwil i ddatrysiadau AI posibl ac yn cynllunio prosiectau peilot AI i'n helpu i gynyddu effeithlonrwydd. Byddwn yn cynnwys mwy o fanylion am y gwaith hwn yn ein Hadroddiad Blynyddol nesaf.

Adroddiad Datgelu Chwythu'r Chwiban

Ers 1 Ebrill 2017, mae'r Ombwdsmon yn 'berson rhagnodedig' o dan Ddeddf Datgelu er Lles y Cyhoedd 1998. Mae'r Ddeddf yn darparu amddiffyniad i weithwyr sy'n trosglwyddo gwybodaeth ynghylch camymddwyn mewn amgylchiadau penodol. Mae’r amddiffyniad ond yn gymwys pan fo'r person sy'n gwneud y datgeliad yn credu'n rhesymol y canlynol:

1. Maent yn gweithredu er budd y cyhoedd, sy'n golygu nad yw amddiffyniad fel arfer yn cael ei roi ar gyfer cwynion personol.

2. Mae'r datgeliad yn ymwneud ag un o'r canlynol:

- Troseddau (mae hyn yn cynnwys camymddygiadau ariannol, fel twyll)
- Methiant i gydymffurfio â dyletswyddau a nodir yn y gyfraith
- Camweinyddu cyfiawnder
- Peryglu iechyd a diogelwch rhywun
- Difrod i'r amgylchedd
- Cuddio camwedd yn unrhyw un o'r categorïau uchod.

Fel ‘person rhagnodedig’, mae’n ofynnol i’r Ombwdsmon adrodd yn flynyddol ar ddatgeliadau chwythu’r chwiban a wneir dim ond yng nghyd-destun cwynion Cod Ymddygiad.

Yn 2024-25, cawsom 26 o gwynion Cod Ymddygiad newydd a fyddai, o bosibl, yn bodloni'r diffiniad statudol o ddatgeliad gan weithwyr neu gyn-weithwyr cyngor (16 yn ymwneud â hyrwyddo cydraddoldeb a pharch):

- Aeth 13 o'r cwynion hyn ymlaen i'r cam ymchwilio. Nid ydym wedi cau unrhyw un o'r ymchwiliadau hynny hyd yn hyn.
- Roedd 1 o'r cwynion hyn yn dal i gael ei asesu ar ddiwedd y flwyddyn (roeddem yn dal i benderfynu a fyddem yn ymchwilio neu beidio).

Yn ystod 2024-25, gwnaethom gwblhau rhai ymchwiliadau i'r cwynion a dderbyniwyd yn y blynyddoedd blaenorol:

- Gwnaethom gwblhau 4 ymchwiliad a gariwyd drosodd o 2022-23. Mewn perthynas â thri, penderfynom nad oedd angen cymryd unrhyw gamau neu nad oedd tystiolaeth o dorri'r Cod. Gwnaethom gyfeirio un ymchwiliad at Banel Dyfarnu Cymru. Ataliodd y Panel aelod o Gyngor Tref Pen-y-bont ar Ogwr am 21 mis.
- Gwnaethom gwblhau 2 ymchwiliad a gariwyd drosodd o 2023-24. Gwnaethom gyfeirio'r ddau ymchwiliad at Banel Dyfarnu Cymru. Mae'r achosion hyn yn aros i gael eu clywed gan y Panel.
- Mae un ymchwiliad a agorwyd yn 2022-23 a 9 a agorwyd yn 2023-24 yn dal i fynd rhagddynt. Mae 1 achos ychwanegol yr oeddem yn ei asesu yn 2023-24 wedi symud ymlaen i'r cam Ymchwilio ers hynny.

Nod Strategol 2: Cynyddu hygyrchedd a chynhwysiant

Rydym am sicrhau ein bod yn cynnig gwasanaeth teg a cyfartal i bawb. Cawsom rai llwyddiannau eleni, ond byddwn yn parhau i weithio i wella pa mor hygyrch ydym ni. Rydym yn cyhoeddi gwybodaeth fanwl am broffil pobl sy'n cwyno wrthym yn ein Hadroddiad Cydraddoldeb Blynyddol. Gallwch ddarllen ein Hadroddiadau Cydraddoldeb Blynyddol ar ein gwefan.

Ymwybyddiaeth o'n gwasanaeth

Rydym yn comisiynu arolwg yn rheolaidd i wirio faint o bobl yng Nghymru sy'n gwybod am ein gwasanaethau. Mae'r arolwg hwn yn seiliedig ar sampl cwota cynrychioliadol, yn cynnwys lleiafswm o 1,000 oedolyn dros 16+ sy'n byw yng Nghymru.

Eleni, dywedodd 48% o'r bobl a holwyd eu bod yn gwybod amdanom ni – dim ond cyfran ychydig yn is na'r llynedd. Roedd y canlyniad yn debyg ymhlith rhai grwpiau sydd anaml yn cwyno i ni – er enghraifft, pobl o gefndiroedd ethnig amrywiol.

Roedd hefyd yn gadarnhaol bod hyder yn ein swyddfa wedi parhau'n uchel.

Eleni, dywedodd 79% o'r ymatebwyr fod ganddynt hyder ynom ni – y gyfran uchaf a gofnodwyd erioed. Roedd 82% o bobl yn credu ein bod yn ddiduedd ac roedd 85% yn teimlo y gallent gysylltu â ni pe bai angen.

Mae'r rhain yn ganlyniadau rhagorol, sy'n awgrymu, ar y cyfan, bod gan bobl Cymru farn gadarnhaol am ein huniondeb.

Fodd bynnag, mae rhywfaint o ddryswch o hyd ynghylch annibyniaeth ein rôl, gan fod cyfran fawr o bobl yn credu y gallwn weithredu fel eiriolwr ar eu rhan, er mae rôl statudol sydd gennym i ymchwilio i gwynion yn annibynnol.

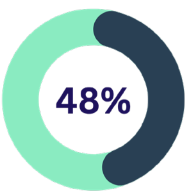

Roedd 48% o aelodau'r cyhoedd yn gwybod amdanom.

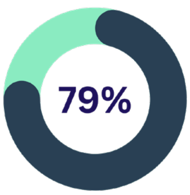

Roedd gan 79% o ymatebwyr hyder yn ein swyddfa.

Hygyrchedd

Cysylltu â ni

Gall rhai pobl ei chael hi’n anoddach cwyno nag eraill ac mae llawer o ffyrdd y gallwn ni helpu. Dywedodd 86% o’n hachwynwyr ein bod ni’n hawdd cysylltu â ni. Roedd hyn yn welliant o'i gymharu â'r llynedd (83%).

Er bod y rhan fwyaf o bobl yn cwyno i ni ar-lein, drwy e-bost neu drwy'r post, gallwn dderbyn cwynion drwy ddulliau sy’n wahanol i ysgrifenedig. Eleni, derbyniom 162 o gwynion o'r fath, nifer llawer uwch na'r llynedd (103).

Rydym am sicrhau bod pawb a allai fod angen defnyddio'r gwasanaeth hwn yn gwybod amdano. Dengys ymchwil ymwybyddiaeth genedlaethol a gomisiynwn yn gyson bod tua thri chwarter o'r ymatebwyr yn gwybod y gallwn dderbyn cwynion ar wahân i rai ysgrifenedig. Mae ychydig dros hanner yn gwybod y gallwn dderbyn cwyn drwy Iaith Arwyddion Prydain (BSL). Mae hyn yn dangos bod lefel yr ymwybyddiaeth o'r opsiwn hwn i gwyno yn gyffredinol dda ond y gellid ei gwella o hyd. Felly, rydym yn manteisio ar gyfleoedd i godi ymwybyddiaeth o'r pŵer hwn trwy ein gweithgaredd allgymorth a chyfathrebu.

Cymorth ychwanegol

Rydym bob amser yn gwirio a oes angen cymorth a chefnogaeth ychwanegol ar bobl sy'n cwyno i ni. Pan fydd rhywun yn cysylltu â ni, rydym yn gofyn sut hoffant gyfathrebu â ni: dros y ffôn, e-bost, neu'r post, ac os ydynt angen i ni addasu ein gwasanaeth i ddiwallu eu hanghenion penodol yn well. Eleni, gofynnodd 157 o bobl am gymorth ychwanegol i ddefnyddio ein gwasanaeth.

Gwefan

Mae ein gwefan newydd bellach yn gwbl weithredol. Rydym wedi diweddaru ein Datganiad Hygyrchedd ac yn aros am archwiliad gan Wasanaeth Digidol y Llywodraeth. Buddsoddom hefyd mewn hyfforddiant hygyrchedd PDF dwys i'n staff sy'n gyfrifol am reoli ein gwefan a dylunio cyhoeddiadau, i sicrhau ein bod ni'n cydymffurfio â'r holl ofynion hygyrchedd wrth symud ymlaen.

Eleni, derbyniom 162 o gwynion ar lafar.

Amrywiaeth a chynhwysiant

Rydym yn parhau yn ein hymdrechion i sicrhau bod proffil ein hachwynwyr yn adlewyrchu proffil demograffig Cymru.

Yn ein gwaith cyfathrebu ac ymgysylltu yn ystod 2024-25, rydym wedi parhau i ganolbwyntio ar sawl grŵp o bobl:

- pobl ifanc
- pobl o gefndiroedd ethnig amrywiol
- pobl o gefndiroedd cenedlaethol amrywiol
- pobl anabl
- siaradwyr Cymraeg
- pobl sy'n profi anfantais economaidd-gymdeithasol.

Mynychom sawl digwyddiad i hyrwyddo ein gwasanaethau, gan gynnwys yr Eisteddfod, Ffair Iechyd Cymunedau Lleiafrifoedd Ethnig a'r Gynhadledd Meistroli Amrywiaeth.

Rydym am ddefnyddio cyfryngau cymdeithasol i'n helpu ni i gyrraedd mwy o bobl. Eleni, gwnaethom sicrhau ymgysylltiad cryf iawn gyda'n cynnwys ar X a LinkedIn a gwnaethom chwilio am gynulleidfaoedd newydd ar Threads ac Instagram.

Yn anffodus, er bod llawer o'n grwpiau targed yn ymddangos yn ymwybodol iawn o'n gwasanaeth, rydym yn parhau i dderbyn ychydig iawn o gwynion gan y rhan fwyaf ohonynt. Y flwyddyn nesaf, byddwn yn culhau ein ffocws ac yn dyblu ein hymdrechion i annog rhai o'r grwpiau hyn i ddefnyddio ein gwasanaethau.

Cyrff cynghori ac eirioli

Yn ôl ein hymchwil ymwybyddiaeth genedlaethol, mae 26% o bobl yn clywed am ein gwasanaethau ar dafod leferydd. Mae'r ffigur hwn yn codi i 33% gyda phobl ifanc a phobl mewn swyddi â chyflog is. Dyma pam rydym wedi parhau i ymgysylltu â chyrff cynghori ac eiriolaeth, yn ogystal â mynychu digwyddiadau, i godi ymwybyddiaeth o'n gwaith.

Eleni, cymerodd 9 corff cynghori ac eirioli ran mewn hyfforddiant am ein pwerau a'n proses.

Cynhaliom hefyd ddigwyddiad bwrdd crwn ar gyfer y sefydliadau hyn i gasglu adborth ar ein defnydd o'r pŵer i ymchwilio ar ei liwt ei hun. Rydym yn cynnwys mwy o fanylion yn yr adran 'Ein hymchwiliadau ehangach' isod.

Cymerodd 9 corff cynghori ac eirioli ran mewn hyfforddiant am ein pwerau a'n proses.

Y Gymraeg

Rydym yn cefnogi'r Gymraeg ac yn sicrhau nad yw'n cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg yn ein gwaith. Ein nod yw diwallu anghenion siaradwyr Cymraeg. Gallwch weld ein Polisi Iaith Gymraeg ar ein gwefan.

Eleni, gofynnodd 27 o bobl i ni gyfathrebu â nhw yn y Gymraeg. Rydym yn cydnabod bod hwn yn nifer isel iawn. Mae ein proses gwyno ar gael yn llawn yn y Gymraeg. Awgrymodd ein hymchwil y llynedd y byddai hyd yn oed siaradwyr Cymraeg hyderus yn dewis cwyno yn Saesneg yn gyffredinol. Serch hynny, y flwyddyn nesaf byddwn yn parhau â'n hymdrechion i hyrwyddo ein gwasanaethau Cymraeg.

Er na chawsom unrhyw gwynion eleni ynglŷn â sut rydym yn cydymffurfio â Safonau'r Gymraeg, cawsom wybod gan Gomisiynydd y Gymraeg am gŵyn a wnaed i'w swyddfa ynglŷn â'n gwefan. Rhoddodd y Comisiynydd gyfle i ni ddatrys y mater hwn yn gynnar, heb orfod cynnal ymchwiliad ffurfiol. Gwnaethom fynd i'r afael â'r mater yn brydlon ac rydym yn parhau i adolygu hygyrchedd ein gwefan.

Ychydig iawn o bobl sy'n defnyddio ein gwasanaeth yn y Gymraeg. Hoffem newid hyn.

Nod Strategol 3: Cynyddu effaith gwaith gwella rhagweithiol

Safonau cwynion

Ein gwaith yn 2024-25

Yn 2024-25, parhaom â'n gwaith pwysig i gyflwyno Safonau Cwynion i gyrff cyhoeddus yng Nghymru. Yn dilyn ein cyflwyniad llwyddiannus i bob cyngor lleol a bwrdd iechyd, rydym bellach wedi troi ein sylw at gymdeithasau tai.

Ar hyn o bryd mae 54 o sefydliadau ledled Cymru yn gweithredu ein polisi cwynion enghreifftiol. Mae hyn yn cynnwys pob cyngor lleol, pob bwrdd iechyd a bellach y rhan fwyaf o gymdeithasau tai - sy'n cynrychioli tua 85% o'r cwynion a dderbyniwn. Rydym wedi targedu'r cyrff hyn i fabwysiadu'r polisi yn gyntaf, er mwyn darparu'r budd mwyaf i bobl sy'n defnyddio gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru.

Un o fanteision sylweddol ein rôl safonau cwynion yw bod data rheolaidd, dibynadwy a chymharol ar gwynion ar gael ar draws y sector cyhoeddus – am y tro cyntaf. Nid yn unig y mae hyn yn sicrhau bod cyrff cyhoeddus yn cydymffurfio â'n polisi enghreifftiol, ond mae hefyd yn hyrwyddo gwell ffocws gan gyrff cyhoeddus ar ddefnyddio gwybodaeth am gwynion i wella'r ddarpariaeth o wasanaethau i bawb, nid dim ond y rhai sydd â'r modd a'r gallu i gwyno.

Rydym wedi parhau â'n gwaith ar safoni arferion cofnodi – gan weithio gyda sefydliadau'r GIG a chynghorau lleol – ac wedi parhau i gyhoeddi'r wybodaeth hon ddwywaith y flwyddyn ar ein gwefan. Rydym wrthi'n edrych ar sut i wella'r ffordd y cyflwynir y data hwn i'w wneud yn fwy hygyrch ac yn haws i'w ddehongli.

Mae ein cynnig o hyfforddiant ymdrin â chwynion rhad ac am ddim wedi parhau i fod yn boblogaidd a darparom 52 o sesiynau hyfforddi eraill i gyrff cyhoeddus ledled Cymru yn ystod y flwyddyn. Mae hyn yn dod â'r cyfanswm i 550 o sesiynau hyfforddi a 10,000 o bobl, ers 2020.

Darparom 52 o sesiynau hyfforddi ymdrin â chwynion.

Ein heffaith

Mae ein hyfforddiant bron bob amser yn cael derbyniad da gan ddarparwyr gwasanaethau cyhoeddus:

“Ers yr hyfforddiant rydw i wedi bod yn ceisio newid fy ymddygiad fel fy mod yn gwrando ar alwadau sy’n dod i mewn gyda meddwl agored ac yn peidio â theipio’r nodiadau log cyn iddyn nhw orffen siarad”

“Gwnaeth i mi sylweddoli pa mor bwysig yw’r broses wrth gefnogi nid yn unig yr unigolion hynny sy’n dymuno gwneud cwyn ond hefyd sut mae’n ein cefnogi ni fel awdurdod wrth sicrhau gwelliant parhaus.”

O'r swyddogion cwynion a ymatebodd i'n harolwg eleni:

- cytunodd 97% ein bod yn darparu canllawiau o ansawdd da ynghylch ymdrin â chwynion
- cytunodd 29% ein bod yn darparu hyfforddiant o ansawdd da ynghylch ymdrin â chwynion.

Adroddodd uwch ymatebwyr i'n hymchwil rhanddeiliaid lefelau uchel o ymgysylltiad a boddhad â'n hyfforddiant safonau cwynion.

Cytunodd 97% o sefydliadau a atebodd i'n harolwg ein bod yn darparu **canllawiau** o ansawdd da ynghylch ymdrin â chwynion.

Cytunodd 79% o sefydliadau a atebodd i'n harolwg ein bod yn darparu **hyfforddiant** o ansawdd da ynghylch ymdrin â chwynion.

Fodd bynnag, mae'n bwysicaf oll bod ein gwaith ar safonau cwynion yn arwain at welliannau i bobl Cymru.

Yn ddiamau, mae ein gwaith ar safonau cwynion wedi gwella safonau adrodd – gyda gwell cydnabyddiaeth o'r hyn sy'n cyfrif fel cwyn, gan arwain at gynnydd yn nifer y cwynion sy'n cael eu cofnodi gan gynghorau lleol a chymdeithasau tai.

Mae canlyniadau ein harolwg cenedlaethol hefyd yn tynnu sylw at rai tueddiadau cadarnhaol ym mhrofiad pobl sy'n cwyno wrth ddarparwyr gwasanaethau cyhoeddus.

Ers 2020, gwelwn gynnydd yng nghyfran y bobl sy'n cwyno i gynghorau lleol, darparwyr gofal iechyd neu landlordiaid cymdeithasol. Fodd bynnag, rydym hefyd wedi gweld cynnydd yn y gyfran a ddywedodd ei bod yn hawdd gwneud cwyn a'u bod yn hapus gyda sut y cafodd y gŵyn ei datrys.

Ffigwr 9: Canran o ymatebwyr i'n harolwg cenedlaethol yn 2025 a gafodd brofiad o gwyno dros 2 flynedd ddiwethaf.

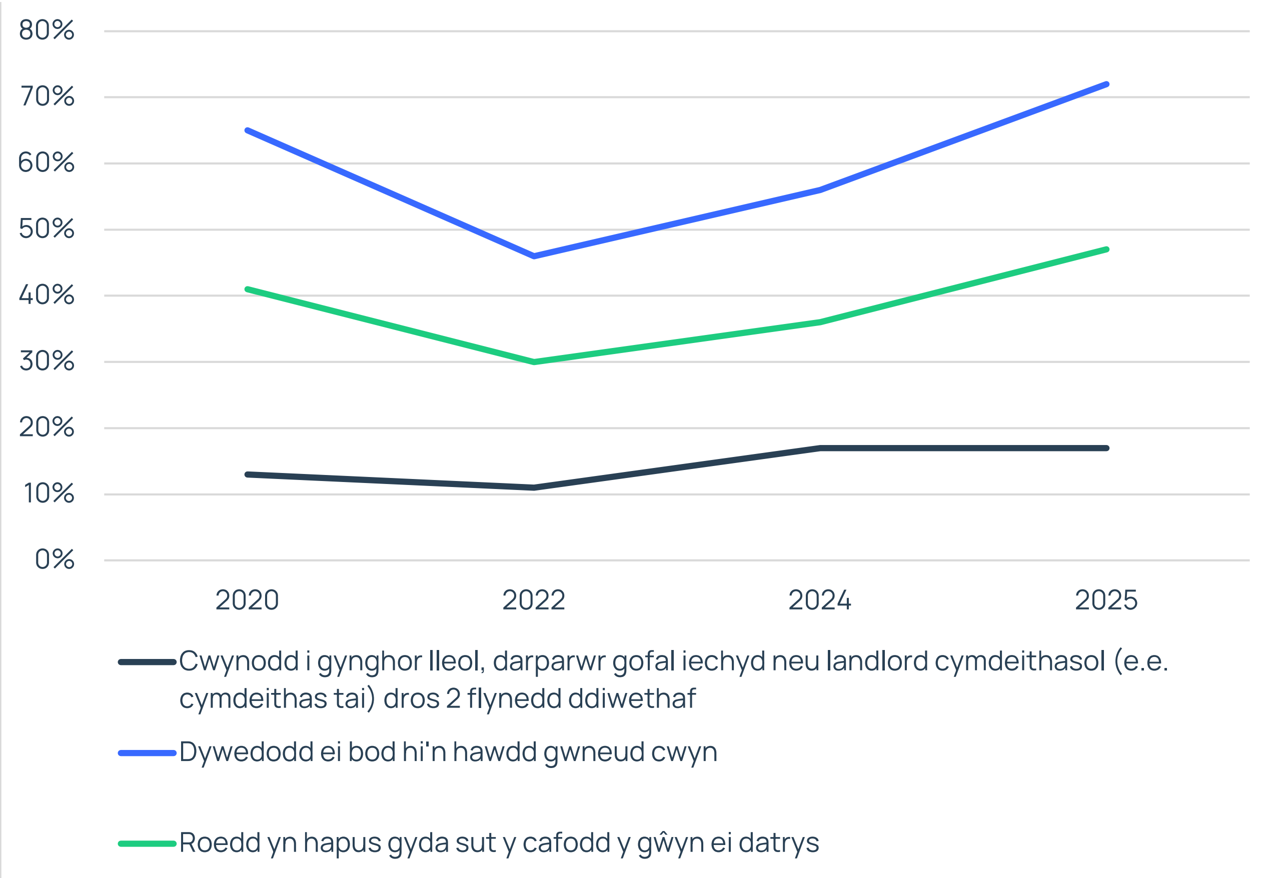

Ymchwiliadau ar ei liwt ei hun

Gallwn gynnal dau fath gwahanol o ymchwiliadau ar ei liwt ei hun: estynedig ac ehangach.

Ein hymchwiliadau estynedig

Mae ymchwiliadau estynedig yn digwydd pan rydym eisoes yn ymchwilio i broblem ac rydym yn ymestyn yr ymchwiliad i faterion neu gwynion eraill. Hyd yn hyn, rydym wedi cau 10 ymchwiliad estynedig. Yn 2024-25, gwnaethom agor 2 ymchwiliad estynedig. Roedd yr ymchwiliadau hyn yn parhau ar ddiwedd y flwyddyn.

Roedd un ymchwiliad a agorwyd ym mis Mawrth 2024 hefyd yn mynd rhagddo yn 2024-25.

Eleni, casglom rywfaint o adborth gan bobl yr oeddem wedi ymestyn eu hymchwiliadau i gwynion yn y gorffennol. Mae'r adborth hwnnw'n dangos yn glir effaith bwysig a dynol y pŵer hwn.

Cyfeirnod cwyn 202205543

Cwynodd Mr D am ofal a thriniaeth ei wraig, Mrs D yn 2019 ym Mwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr. Dywedodd y bu oedi gyda'r llawdriniaeth i dynnu ei phendics ac nad oedd y Bwrdd Iechyd wedi ymchwilio i'w hanawsterau anadlu mewn modd amserol. Yn dilyn hyn, roedd Mrs D wedi dioddef ataliad ar y galon, a arweiniodd at dderbyniad hir yn yr Uned Gofal Dwys. Cafodd hyn effaith sylweddol ar ei bywyd bob dydd, ar ôl iddi gael ei rhyddhau o'r ysbyty.

Er bod Mr D wedi cwyno am y digwyddiadau yn 2019, gwelsom dystiolaeth bod Mrs D wedi cael sgan cynharach, yn ymwneud â'i phendics, yn 2017. Roeddem am wirio a ddylai'r Bwrdd Iechyd fod wedi ystyried tynnu ei phendics bryd hynny. Gwnaethom ymestyn ein hymchwiliad i ystyried hynny.

Yn parhau...

Cyfeirnod cwyn 202205543 - yn parhau

Dywedodd Mr D wrthym:

"Doedd y Bwrdd Iechyd ddim eisiau gwybod nes i'r Ombwdsmon ymyrryd ac ar ôl i mi gwyno fe 'aeth i'w gragen'. … Fyddwn i byth wedi darganfod y dylid bod wedi delio â phroblem pendics fy ngwraig yn gynt oni bai am ymchwiliad yr Ombwdsmon. Rwy'n gwybod bod hyn ond yn bosibl oherwydd y pwerau ychwanegol a roddwyd i'r Ombwdsmon ychydig yn gynharach. Yn fy marn i mae'r swyddfa angen yr holl bwerau y gallai eu cael i fynd i waelod pethau i bawb, fel y gwnaethant yn achos fy ngwraig."

Cyfeirnod cwyn 202005941

Cwynodd Mrs E am y gofal a ddarparwyd i'w diweddar fam (Mrs F) yn 2020 gan bractis Meddyg Teulu yn ardal Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf. Roedd Mrs F yn dioddef o boen cynyddol yn rhan isaf ei choes. Gwnaethom gadarnhau'r gŵyn wreiddiol am oedi wrth atgyfeirio Mrs F. Fodd bynnag, pan edrychom ar y cofnodion clinigol, roeddem yn bryderus ynghylch sut roedd y Practis wedi rhoi presgripsiwn o wrthfiotigau a diwretigion i Mrs F. Gwnaethom ymestyn ein hymchwiliad i ymchwilio i hyn.

Dywedodd Mrs E wrthym:

"Rwy'n dragwyddol ddiolchgar i'r Ombwdsmon am y ffordd y cafodd fy achos ei drin a heb y cymorth hwnnw, ni fyddwn wedi gallu mynd ar drywydd yr hyn a wnes i,i gael atebion a'm helpu i symud ymlaen nawr. Roeddwn i mor falch bod gan yr Ombwdsmon y pwerau hynny (i ymestyn yr ymchwiliad) oherwydd, yn y pen draw, mae gallu cael y canlyniad a gafodd yr Ombwdsmon wedi rhoi rhywfaint o dawelwch meddwl i mi o'r diwedd. Roedd yn dorcalonnus gwybod bod fy mam wedi dioddef fel y gwnaeth, ond roedd yn dda cael fy nghyfiawnhau wrth wneud y gŵyn gan fy mod yn gwybod bod rhywbeth o'i le. "

Ein hymchwiliadau ehangach

Ein hail ymchwiliad

Yn ystod y flwyddyn, gwnaethom gwblhau ein hail ymchwiliad ehangach, a oedd yn edrych ar asesiadau o anghenion gofalwyr yng Nghymru. Gwnaethom ystyried a oedd 4 cyngor lleol – Caerffili, Ceredigion, Sir y Fflint a Chastell-nedd Port Talbot – yn cynnal asesiadau gofalwyr yn unol â'u rhwymedigaethau statudol.

Cyhoeddom yr adroddiad ar yr ymchwiliad hwn ym mis Hydref 2024. Gwnaethom ganfod mai dim ond 2.8% o bobl yn ardaloedd y cyngor hynny a oedd yn ystyried eu hunain yn ofalwyr oedd wedi derbyn asesiad o anghenion. Yn ogystal, dim ond 1.5% oedd wedi derbyn cynllun cymorth priodol yn dilyn eu hasesiad. Hefyd, nid oedd llawer o ofalwyr yn ymwybodol o'u hawliau o ran yr asesiadau a'r gwasanaethau cymorth a allai fod ar gael iddynt.

Gwnaethom nodi rhai meysydd o arfer da gan y cynghorau y gwnaethom ymchwilio iddynt. Fodd bynnag, gwnaethom nifer o argymhellion hefyd gan gynnwys:

- gwella arferion cofnodi
- gwella sut mae gwybodaeth yn cael ei rhannu gyda gofalwyr
- cynnig hyfforddiant gloywi i staff ar hawliau gofalwyr
- cydweithio'n well â'r sector gofal iechyd.

Gwnaethom wahodd y cynghorau lleol eraill yng Nghymru i wneud gwelliannau tebyg.

Fel y gwnaethom yn achos ein hymchwiliad ar ein liwt ein hunain cyntaf, rydym wedi bod yn monitro'n weithredol sut mae sefydliadau wedi bod yn cydymffurfio â'n hargymhellion.

Rydym yn bwriadu adolygu cydymffurfiaeth â'r argymhellion ac unrhyw effeithiau eraill yr adroddiad ym mis Hydref 2025.

Gwnaethom gwblhau ein hail ymchwiliad ehangach, a oedd yn edrych ar asesiadau o anghenion gofalwyr yng Nghymru.

Ein heffaith

Ymddiriedodd y Senedd y pŵer i ni ymchwilio ar ein liwt ein hunain ac mae'n allweddol i ni fod y pŵer hwn yn cael effaith gadarnhaol ar bobl Cymru. Yn ystod y flwyddyn, casglom rai safbwyntiau ar effaith y pŵer hwn gan y sefydliadau mwyaf yn ein hawdurdodaeth a chan ddetholiad o gyrff trydydd sector.

O'r swyddogion cwynion mewn cynghorau lleol a ymatebodd i'n harolwg eleni, cytunodd 77% fod eu sefydliadau wedi cael eu dylanwadu'n gymedrol neu'n sylweddol gan ein hadroddiadau ar ein liwt ein hunain.

Nododd Prif Weithredwyr ac uwch ymatebwyr fod ein hymchwiliadau ar ein liwt ein hunain, ar y cyfan, yn bŵer priodol ac adeiladol, yn enwedig mewn meysydd sydd heb oruchwyliaeth reoleiddiol, drwy ddarparu llygad allanol ar faterion budd y cyhoedd.

Roedd y cyrff trydydd sector a gymerodd ran yn ein hymchwil:

- yn teimlo fod yr adroddiad ar adolygiadau digartrefedd wedi ysgogi myfyrdod ac wedi ychwanegu pwysau at drafodaethau polisi. Er enghraifft, mae sail dystiolaeth yr ymchwiliad wedi cael ei defnyddio gan y Panel Adolygu Arbenigol a gynullwyd i adolygu deddfwriaeth ddigartrefedd.
- yn siarad yn uchel am yr ymchwiliadau ac roeddent yn rhyfeddu gydag ansawdd yr adroddiadau a gynhyrchwyd
- yn cefnogi ein hargymhellion yn eang.

"Mae [yr adroddiad] wedi gwneud gwahaniaeth gwirioneddol, mae wedi taflu goleuni ar bethau, hyd yn oed os mai dim ond gwreichionen fach ydyw i'r rhai ohonom sy'n derbyn asesiadau o anghenion gofalwyr neu sydd â disgwyliadau ynghylch sut mae'r gyfraith yn ymwneud â'r ffordd y mae gwasanaethau'n dangos eu hymrwymiad iddi. Mae wedi bod yn wirioneddol bwerus ymhlith gofalwyr di-dâl ac yn amlwg mae llawer mwy o waith i'w wneud, dim ond i ddweud diolch".

Trefnydd o Gynulliad Gofalwyr Di-dâl Caerdydd a'r Fro

Rhannu ein canfyddiadau a'n mewnwelediadau

Credwn ei bod yn bwysig iawn ein bod yn rhannu canfyddiadau a mewnwelediadau o'n gwaith achos mor eang â phosibl er mwyn helpu i wella gwasanaethau cyhoeddus. Cyhoeddwn grynodebau o'n holl ymchwiliadau ar ein gwefan a rhannwn ein hadroddiadau er budd y cyhoedd gydag ystod eang o sefydliadau, gan gynnwys Llywodraeth Cymru.

Adroddiadau budd y cyhoedd

Pan fyddwn yn ymchwilio i gŵyn ac yn credu bod rhywbeth wedi mynd o'i le, fel arfer byddwn yn paratoi adroddiad sy'n egluro ein canfyddiadau.

Weithiau, byddwn yn penderfynu cyhoeddi adroddiad budd y cyhoedd. Gwnawn hyn, er enghraifft, pan:

- mae gwersi ehangach o'n hymchwiliad i gyrff eraill
- roedd yr hyn a aeth o'i le yn arwyddocaol iawn
- efallai bod y broblem a ganfuom yn effeithio ar lawer o bobl, nid dim ond y sawl a gwynodd i ni, neu
- roeddem wedi tynnu sylw'r corff at y broblem yn y gorffennol, ond ni roddodd y corff sylw iddi.

Pan fyddwn yn cyhoeddi adroddiad er budd y cyhoedd, rydym yn tynnu sylw ato yn y cyfryngau ac yn ei rannu â sefydliadau eraill a allai ddysgu o'n canfyddiadau neu sydd â diddordeb yn y pwnc. Rhaid i'r corff cyhoeddus hefyd gyhoeddi cyhoeddiad yn y wasg am yr Adroddiad.

Eleni, cyhoeddom 8 adroddiad budd y cyhoedd - yr un nifer â'r llynedd.

Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (202300527)

Canfuom fethiannau mewn gofal nyrsio ar gyfer Ms A, oedolyn ag anableddau dysgu. Yn ogystal â methu â monitro a rheoli poen ac epilepsi Ms A, methodd Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr hefyd â chyfathrebu â hi a chefnogi ei hanghenion gofal personol, ei maeth a'i hydradiad (adroddiad llawn).

Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (202207270)

Canfuom fod llawdriniaeth wellhaol bosibl i glaf canser yng ngofal Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr wedi'i gwrthod a bu'n rhaid iddo gael biopsi preifat, oherwydd oedi annerbyniol cyn y gallai'r Bwrdd Iechyd ymgymryd â'r driniaeth hon (adroddiad llawn).

Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (202206250)

Canfuom, pe bai Mrs K wedi cael ei thrin yn briodol ar y dechrau gan Fwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr, y byddai ei pancreatitis acíwt wedi cael ei drin yn llwyddiannus a rhwng popeth, efallai y byddai ei dirywiad a'i marwolaeth wedi cael eu hatal (adroddiad llawn).

Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg (202302939)

Cyhoeddom adroddiad budd y cyhoedd yn erbyn Bwrdd Iechyd Cwm Taf Morgannwg ar ôl iddo anwybyddu ceisiadau a nodiadau atgoffa gennym i ymateb i'n hadroddiad drafft a'r argymhellion ar gyfer gwelliannau yr oedd yn eu cynnwys (adroddiad llawn).

Practis Meddyg Teulu yn ardal Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan (202303356)

Canfuom y byddai claf canser yn debygol o fod wedi goroesi'n hirach, pe bai atgyfeiriad brys cynharach wedi'i wneud gan bractis meddyg teulu'r claf. Dylai symptomau'r claf fod wedi arwain at atgyfeiriad brys o amheuaeth o ganser ym mis Gorffennaf 2021. Fodd bynnag, er gwaethaf ei symptomau parhaus a sawl cyfle a gollwyd, dim ond ym mis Mai 2022 y cafodd y claf ei hatgyfeirio gan y Practis ar gyfer ymchwiliad pellach (adroddiad llawn).

Ymddiriedolaeth Brifysgol GIG Gwasanaethau Ambiwlans Cymru (202306104)

Canfuom nad oedd yr Ymddiriedolaeth wedi rheoli dwy alwad 999 yn briodol am glaf a lewygodd gartref ac a fu farw'n ddiweddarach. Golygodd hyn oedi o 32 munud cyn i ambiwlans ymweld â'r claf. Canfuom hefyd fethiannau yn safon y cyngor a roddwyd gan staff yr Ymddiriedolaeth dros y ffôn yn ogystal ag ym mhroses cadw cofnodion y parafeddyg a oedd yn bresennol. Canfuom hefyd fethiannau yn sut y gwnaeth yr Ymddiriedolaeth drin â'r gŵyn wreiddiol am y methiannau hyn (adroddiad llawn).

Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr (202301141)

Canfuom ddiffygion sylweddol yng ngofal ôl-driniaethol claf, methiannau yn y broses gydsynio hyddysg a threfniadau monitro contractau annigonol ar waith rhwng Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr ac Ymddiriedolaethau Iechyd yn Lloegr (adroddiad llawn).

Ymddiriedolaeth Brifysgol GIG Gwasanaethau Ambiwlans Cymru a Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe (202302966 & 202307480)

Canfuom na wnaeth yr Ymddiriedolaeth ystyried uwchgyfeirio'r categori ymateb ambiwlansys yn gywir, wrth ymateb i alwad brys am glaf oedrannus a syrthiodd gartref. Cyrhaeddodd ambiwlans y cyfeiriad tua 16 awr ar ôl y cyntaf o 6 galwad brys a wnaed gan y teulu. Canfuom hefyd fethiannau yn sut y gwnaeth yr Ymddiriedolaeth drin â'r gŵyn wreiddiol am y methiannau hyn. Ni wnaethom gadarnhau'r gŵyn yn erbyn y Bwrdd Iechyd am safon gofal y claf ar ôl iddo gael ei dderbyn i'r ysbyty (adroddiad llawn).

Adroddiadau thematig

Yn unol â'n deddfwriaeth, weithiau rydym yn cyhoeddi adroddiadau thematig gydag argymhellion cyffredinol i gyrff cyhoeddus gan ddefnyddio'r gwersi a ddysgwyd o'n gwaith achos. Eleni, cyhoeddom ddau adroddiad o'r fath.

'Byw mewn Cyflyrau Difrifol'

Ym mis Tachwedd, cyhoeddom adroddiad thematig am gwynion tai yn ymwneud â diffyg atgyweirio a lleithder a llwydni.

Mae'r cysylltiad rhwng tai gwael ac iechyd wedi'i ddogfennu'n dda ac yn ffynhonnell sylwadau dros nifer o flynyddoedd. Mae'r adroddiad yn cyflwyno detholiad o'n cwynion gan dynnu sylw at y canlynol:

- yn rhy aml, roedd yn rhaid i feddianwyr wneud cwyn er mwyn cael gwaith adferol ac, yn yr un modd, roedd yn rhaid iddynt fynd ar ôl cyrff cyhoeddus dro ar ôl tro er mwyn cychwyn cwyn.
- roedd archwiliadau cyn-osod gan landlordiaid (i sicrhau bod eiddo mewn cyflwr da ac yn addas i fyw ynddynt) weithiau o ansawdd amheus.
- byddai rhai meddianwyr mewn sefyllfaoedd agored i niwed wedi aros gryn dipyn yn hirach i'r gwaith angenrheidiol gael ei gwblhau, oni bai am ymyrraeth ein swyddfa.
- roedd problemau ynghylch ymdrin â chwynion, gyda rhai ymatebion i gwynion yn ymddangos fel eu bod yn cael eu gohirio tra bod y sefydliad yn gwneud rhywfaint o waith yn y cyfamser, neu'r sefydliad yn methu â chofnodi cwyn yn iawn.

Fel y mae ein gwaith achos yn dangos, mae'n ymddangos mai dim ond pan fydd arolygiadau ac arolygon priodol yn cael eu cynnal y bydd landlordiaid yn gweithredu. Yn y pen draw, po hiraf y bydd mater yn cael ei anwybyddu, y mwyaf costus fydd ei unioni ac, yn ystor yr amseroedd anodd hyn, mae'n gwneud synnwyr busnes da i fod yn rhagweithiol.

'Mae Cydraddoldeb o Bwys'

Ym mis Ionawr, cyhoeddom yr ail adroddiad thematig eleni – 'Mae Cydraddoldeb o Bwys'.

Dros y blynyddoedd diwethaf, rydym wedi rhannu gwybodaeth am achosion lle mae goblygiadau cydraddoldeb a hawliau dynol wedi cael eu hystyried mewn Coflyfr Cydraddoldeb a Hawliau Dynol blynyddol. Eleni, penderfynom gyhoeddi Adroddiad Thematig yn lle hynny, o ystyried bod rhai themâu cydraddoldeb a hawliau dynol yn parhau i ymddangos mewn gwaith achos.

Ymhlith y themâu a'r pwyntiau dysgu allweddol a amlygwyd yn yr adroddiad yw'r diffyg addasiadau rhesymol ar gyfer unigolion ag anableddau, megis anableddau dysgu, problemau symudedd difrifol, neu awtistiaeth a dyslecsia. Mae'r Adroddiad hefyd yn tynnu sylw at heriau sy'n deillio o gyfathrebu yn wael â phobl sydd ag anghenion iaith neu nam ar y synhwyrau.

Yn ogystal, mae'r adroddiad yn codi pryderon am gyrff cyhoeddus sydd wedi methu â threfnu polisïau darparu gwasanaethau â'u dyletswyddau cyfreithiol o dan ddeddfwriaeth cydraddoldeb a hawliau dynol.
Fodd bynnag, mae hefyd yn amlygu enghreifftiau o arfer da sy'n dangos sut y gall gwasanaethau cyhoeddus fodloni safonau cydraddoldeb a hawliau dynol yn effeithiol.

Mae'r adroddiad yn gwneud sawl argymhelliad ar gyfer pob corff cyhoeddus yng Nghymru, gan ganolbwyntio ar wella cynhwysiant a hygyrchedd ar draws gwasanaethau cyhoeddus.

Byw mewn Cyflyrau Difrifol - adroddiad thematig am gwynion tai yn ymneud â diffyg atgyweirio a lleithder a llwydni

Tachwedd 2024

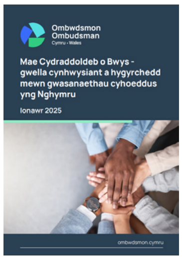

Mae Cydraddoldeb o Bwys - gwella cynhwysiant a hygyrchedd ar draws gwasanaethau cyhoeddus

Ionawr 2025

Llythyrau blynyddol

Bob blwyddyn, anfonwn lythyrau at fyrddau iechyd a chynghorau lleol am y cwynion a gawsom ac ystyriom amdanynt yn ystod y flwyddyn. Gwnawn hyn i helpu sefydliadau i wella eu dull o ymdrin â chwynion a'r gwasanaethau y maent yn eu darparu. Rhaid i'r sefydliadau adrodd ar y wybodaeth hon drwy eu trefniadau llywodraethu mewnol a'i defnyddio i weld sut y gallant wella.

Eleni, fel datblygiad newydd, byddwn yn anfon y llythyrau hyn at bob cymdeithas tai hefyd.

Mae gwybodaeth am y llythyrau blynyddol ar ein gwefan.

Ymgysylltu â chyrff cyhoeddus

Mae'n bwysig ein bod yn ymgysylltu'n uniongyrchol â'r cyrff yn ein hawdurdodaeth a rhanddeiliaid eraill sy'n gweithredu yn y sectorau sy'n cyfrif am y rhan fwyaf o'n cwynion.

Yn ystod y flwyddyn, cyfarfu'r Ombwdsmon a'n uwch staff â chynrychiolwyr o sawl Bwrdd Iechyd a chyngor lleol, yn ogystal â rhanddeiliaid allweddol eraill sy'n gyfrifol am graffu ar wasanaethau cyhoeddus, megis: Arolygiaeth Iechyd Cymru, Cyngor Meddygol Cyffredinol, y Bwrdd Ymddygiad Gorfodi, Archwilio Cymru, Comisiynwyr Cymru, y Comisiwn Cydraddoldeb a Hawliau Dynol ac Ombwdsmyn Sector Cyhoeddus eraill ledled y DU ac Iwerddon, i rannu gwybodaeth a mewnwelediadau perthnasol.

Polisi cyhoeddus

Rydym yn defnyddio ein harbenigedd a'r dystiolaeth o'n gwaith achos i gyfrannu at ddatblygu polisi cyhoeddus mewn meysydd fel iechyd, gofal cymdeithasol a llywodraeth leol.

Yn ystod y flwyddyn, gwnaethom ymateb i 8 ymgynghoriad cyhoeddus. O'r rhain, rydym wedi bod yn canolbwyntio yn bennaf ar adolygiad ôl-ddeddfwriaethol y Pwyllgor Cyllid o Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019. Mae'r Ddeddf yn ei gwneud yn ofynnol i'r Senedd gynnal adolygiad ôl-ddeddfwriaethol, cyn gynted ag y bo'n ymarferol, pum mlynedd ar ôl rhoi Cydsyniad Brenhinol i Ddeddf 2019.

Mae ein cyflwyniad ysgrifenedig i'r adolygiad yn tynnu ar dystiolaeth gyfoethog i ddangos effaith ein pwerau rhagweithiol i dderbyn cwynion ar wahân i rai ysgrifenedig; i gynnal ymchwiliadau ar ein liwt ein hunain ac i osod a monitro safonau cwynion.

Er gwaethaf rhai heriau, rydym yn falch o sut rydym wedi defnyddio'r pwerau hyn hyd yn hyn. Roeddem yn falch o weld bod ein gwaith wedi cael ei gymeradwyo'n gyffredinol gan ddarparwyr y sector cyhoeddus a sefydliadau'r trydydd sector a gymerodd ran yn yr ymchwil a lywiodd ein cyflwyniad. Fodd bynnag, roeddem yn arbennig o falch o weld rhywfaint o dystiolaeth o effaith gadarnhaol y pwerau hyn ar ein hachwynwyr a phobl sy'n defnyddio gwasanaethau cyhoeddus Cymru.

Rydym hefyd wedi manteisio ar y cyfle hwn i wahodd y Pwyllgor Cyllid i ystyried rhai newidiadau i'n fframwaith deddfwriaethol, er mwyn ein galluogi i wasanaethu pobl Cymru yn well. Mae'r rhain yn cynnwys:

- dileu'r bar statudol sy'n ein hatal rhag ystyried cwyn pan allai'r llysoedd ei hystyried
- dod â chwynion am ysgolion a phenderfyniadau gan gyrff llywodraethu yng Nghymru o fewn ein hawdurdodaeth
- symleiddio'r broses sy'n ofynnol i lansio ymchwiliad ehangach ar ei liwt ei hun
- gan ein galluogi i gyhoeddi argymhellion statudol ar draws y sector, yn dilyn ymchwiliad ehangach ar ei liwt ein hun.

Nod Strategol 4: Sicrhau ein bod yn sefydliad iach, effeithlon ac atebol

Ein pobl

Rydym yn gwerthfawrogi ac yn cefnogi ein staff. Rydym am barhau i gefnogi staff i ddatblygu'r gwybodaeth, sgiliau a'r agweddau i barhau i gynnig gwasanaeth effeithlon a phroffesiynol.

Rydym hefyd wedi ymrwymo i greu gweithle iach, cydradd, amrywiol a chynhwysol. Rydym yn falch o sut y perfformiodd ein staff eleni ac mae ein ffocws yn parhau i fod ar gynnal iechyd a llesiant staff.

Hyfforddi a datblygu

Mae disgwyl i bob aelod o staff gwblhau 28 awr o hyfforddiant a datblygiad bob blwyddyn (pro rata ar gyfer staff sy'n gweithio'n rhan-amser). Yn 2024-25, cyrhaeddodd 77% o'n staff y targed hwn. Roedd hyn yn uwch nag yn y flwyddyn flaenorol (71%).

Drwy ein Proses Adolygu a Datblygu Perfformiad (PRDP), rydym yn sicrhau bod gan bob aelod o staff amcanion a blaenoriaethau clir ar gyfer y flwyddyn i ddod a'n bod yn adolygu eu cynnydd yn rheolaidd. Gosodir amcanion a blaenoriaethau mwy uniongyrchol i gydweithwyr newydd ac maent yn ymgymryd â Rhaglen Cynefino helaeth. Ar gyfer staff sy'n dychwelyd o absenoldeb mamolaeth neu salwch hirdymor, gwnaethom drafod a chytuno ar eu hamcanion pan ddychwelasant. Eleni eto cwblhaodd 100% o staff eu PRDP.

Yn 2024, gwnaethom recriwtio 2 Swyddog Ymchwilio Graddedig sy'n siarad Cymraeg yn llwyddiannus. Mae'r cynllun Graddedigion yn fenter newydd ac mae'n cynnwys tair blynedd o ddatblygiad i arwain at gyflogaeth fel Swyddog Ymchwilio. Maent ar raglen o ddatblygiad a chylchdroi strwythuredig sy'n rhoi amlygiad a phrofiad iddynt ym mhob gwaith a thîm. Mae hyn yn rhoi'r cyfle iddynt ddysgu'r holl sgiliau sydd eu hangen i fod yn Swyddog Ymchwilio llwyddiannus.

Iechyd a llesiant

Rydym am i'n staff fod yn iach. Gostyngodd canran gyfartalog y dyddiau gwaith a gollwyd oherwydd salwch staff o 3% i 2.3% eleni. Collwyd cyfartaledd o 5.8 diwrnod fesul gweithiwr oherwydd salwch, o'i gymharu â 7.7 diwrnod yn 2024-25. Mae hyn yn welliant sylweddol.

Rydym wedi parhau i gynnig cefnogaeth i staff i ddiogelu eu llesiant. Rydym wedi cynnal cyfres o ddigwyddiadau 'cinio a dysgu' ar y broses asesu risg straen a'r pasbort llesiant; mae'r ddau yn fecanweithiau sydd ar waith i staff eu defnyddio i gael mynediad at gymorth. Cynhaliom ymgynghoriad helaeth yn ystod 2024, drwy grwpiau ffocws staff, i archwilio beth arall y gallwn ni ei wneud i gefnogi staff yn y dyfodol.

Gwnaethom barhau i gynnig cefnogaeth Cymorth Cyntaf Iechyd Meddwl i staff, cefnogaeth drwy Fentoriaid Menopos a gwnaethom barhau i gynnig ein gwasanaethau cwnsela allanol. Mae ein Gweithgor Llesiant wedi parhau i gyflwyno amserlen o ddigwyddiadau drwy gydol y flwyddyn i staff. Mae hyn wedi cynnwys asesiadau iechyd gwirfoddol a gynhaliwyd ar y safle. Rydym wedi parhau i chwilio am ffyrdd o ddelio gyda gwaith yn fwy effeithlon ac wedi parhau i recriwtio staff rhagorol yn llwyddiannus, pan fydd swyddi gwag yn codi.

Ar gyfartaledd, collom lai o ddyddiau gwaith oherwydd salwch staff.

Cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant

Mae cydraddoldeb, amrywiaeth a chynhwysiant yn bwysig i ni – fel darparwr gwasanaeth ac fel cyflogwr.

Bob blwyddyn, rydym yn edrych ar ba mor dda y mae proffil ein staff ac ymgeiswyr am swyddi yn adlewyrchu poblogaeth Cymru.

Ein staff

Mae cyfran y bobl yn ein gweithlu a oedd yn uniaethu â chefndiroedd ethnig amrywiol yn 5%, cyfran ychydig yn is na'r llynedd. Mae'n parhau i fod yn unol â chyfran genedlaethol y boblogaeth o 5.4%.

Roedd 4% o'n staff yn dynodi eu hunain yn anabl, gostyngiad, o'i gymharu â 6% y llynedd. Mae hyn yn sylweddol is na chyfran y bobl anabl yng Nghymru.

Rydym hefyd yn edrych ar gydraddoldeb rhywedd yn ein gweithle.

Mae 74% o'n staff presennol yn dynodi eu hunain yn fenywod (o gymharu â 77% y llynedd).

Ymgeiswyr am swyddi

I ni adlewyrchu'r amrywiaeth mewn cymdeithas, ein nod yw denu mwy o ymgeiswyr o gefndiroedd amrywiol.

Yn gyson, mae menywod, ymhlith ein hymgeiswyr am swyddi a'n staff, yn fwy niferus na dynion o gyrhaeddiad sylweddol.

Yn 2024-25, o'r bobl a wnaeth gais i ymuno â ni:

- Roedd 8% o ethnigrwydd amrywiol – tua'r un faint â'r llynedd
- Dywedodd 8% eu bod yn anabl - tua'r un faint â'r llynedd
- Dywedodd 13% mai Cymraeg oedd eu prif iaith – cyfran llawer uwch na'r llynedd
- Roedd 5% o dan 25 oed – cyfran ychydig yn uwch na'r llynedd.

Bwlch cyflog rhwng y rhywiau

Am y tro cyntaf ers i ni ddechrau adrodd, rydym wedi cofnodi bwlch cyflog negyddol rhwng y rhywiau:

- roedd cyfartaledd ein bwlch cyflog rhwng y rhywiau yn -6%
- roedd canolrif ein bwlch cyflog rhwng y rhywiau yn -5%.

Mae hyn yn golygu, ar gyfartaledd, bod menywod yn ein sefydliad yn cael eu talu mwy na dynion.

Er ein bod yn falch o'r canlyniad hwn, rydym bob amser wedi bod yn glir, mewn sefydliad bach, y gall penodiadau unigol wneud gwahaniaeth sylweddol i gyfrifiadau'r bwlch cyflog.

I gymharu, mae'r ymchwil a gomisiynwyd gan Lywodraeth y DU yn awgrymu, yn 2024, bod y cyfartaledd y bwlch cyflog rhwng y rhywiau yn y DU yn 6.9% a'r canolrif yn 4.4%.

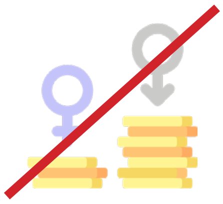

Roedd ein bwlch cyflog rhwng y rhywiau yn negyddol.

Sgiliau Cymraeg ein staff

O dan Safonau'r Gymraeg, bob blwyddyn rydym yn mesur sgiliau iaith Gymraeg ein gweithlu.

Yn 2024/25, dywedodd 12% o'n staff mai Cymraeg oedd eu prif iaith. Roedd hyn yn gynnydd o 8% y llynedd.

Mae cyfran y bobl sy'n siarad y Gymraeg yn weddol dda neu'n rhugl wedi cynyddu o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol:

- Siarad: 28% (o gymharu â 21%)
- Darllen: 27% (o gymharu â 24%)
- Ysgrifennu: 26% (o gymharu â 21%)
- Deall: 28% (o gymharu â 21%).

Gwnaethom gefnogi 3 cydweithiwr i ymgymryd â hyfforddiant iaith Gymraeg yn ystod y flwyddyn.

Mae sgiliau Cymraeg ein staff wedi gwella.

Arolwg staff

Yn hanesyddol, rydym wedi cynnal ein harolwg staff bob dwy flynedd. Mae hyn bob amser wedi ein helpu i ddeall sut mae ein staff yn teimlo am y sefydliad a'u gwaith. Mae'r arolwg yn gofyn i'n staff roi adborth penodol ar ystod eang o feysydd sy'n effeithio ar y ffordd rydym yn gweithio, ac mae'r canlyniadau yn ein helpu i ystyried unrhyw welliannau.

Er mwyn sicrhau bod adborth yn berthnasol ac yn amserol, rydym bellach wedi penderfynu cynnal yr arolwg hwn yn flynyddol.

Rydym yn falch bod 69 allan o 70 o staff wedi cymryd rhan yn ein harolwg staff eleni, gyda chyfradd ymateb o 99%.

Rydym hefyd yn falch o ganlyniadau'r arolwg, sy'n dangos gwelliant gwirioneddol ar ganlyniadau'r flwyddyn flaenorol. Un o'n dangosyddion perfformiad allweddol yw nifer y staff a fyddai'n dweud bod OGCC yn lle gwych i weithio. Roeddem yn falch o weld cynnydd sylweddol yn hynny o beth, gyda 91% o staff yn dweud ei fod yn lle gwych i weithio, o'i gymharu â 74% y llynedd. Yn ogystal, dywedodd 93% o'r staff eu bod yn falch o weithio i OGCC, o'i gymharu ag 83% y llynedd.

Isod, rydym yn cyflwyno sgoriau ffafriol cyfartalog ar draws cwestiynau o dan bob pennawd arolwg (lle cytunodd neu gytunodd yr ymatebydd yn gryf).

Dywedodd 91% o'n staff bod OGCC yn lle gwych i weithio.

Tud. 100

Thema	2024/25 Sgôr ffafriol gyfartalog	2023/24 Sgôr ffafriol gyfartalog	% gwahaniaeth
Fy swydd	78%	74%	+4%
Cyfathrebu Mewnol ac Ymgysylltu	83%	69%	+14%
Trefniadau a chyfleusterau TG	83%	60%	+23%
Ein gwasanaeth	77%	74%	+3%
Fy rheolwr	90%	77%	+13%
Arweinyddiaeth	79%	62%	+17%
Dysgu a Datblygu	81%	69%	+12%
Cydraddoldeb ac Amrywiaeth	87%	76%	+11%
Cydbwysedd bywyd gwaith a llesiant	81%	68%	+13%
Canfyddiadau o OGCC	92%	82%	+10%

Cynaliadwyedd

Rydym yn deall bod angen i ni chwarae ein rhan i ddiogelu'r amgylchedd a pharhau i ddatblygu arferion gwaith cynaliadwy. Eleni, cynhyrchom 7,740kg o wastraff. Roedd hyn 38% yn fwy na'r llynedd ac mae'n adlewyrchu'r ffaith bod mwy o staff yn gweithio o'r swyddfa, o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol. Llwyddom i ailgylchu 84% o wastraff ac ni anfonom unrhyw wastraff i safleoedd tirlenwi.

Mae presenoldeb y swyddfa yn parhau i fod yn hyblyg ac mae gweithio o gartref sy'n parhau i fod y lle gwaith ffafriedig. Ers mis Ionawr 2025, mae pob aelod o staff wedi cael gliniadur sydd wedi gwneud gweithio o gartref neu'r swyddfa yn hygyrch i bawb. Mae ein defnydd o drydan wedi lleihau o 25%.

Mae data allyriadau bellach yn cynnwys data gwirioneddol yn hytrach na chyfartaledd gan ein bod yn gallu adrodd ar ble mae staff yn gweithio (swyddfa/cartref), eu milltiredd cymudo ac unrhyw deithiau busnes eraill. Eleni gwelsom ostyngiad o 7% yn ein cyfanswm allyriadau.

Cynhyrchom 58,514kg o CO_2e sydd 2% o dan ein ffigur targed o 60,000kg.

Yn ôl y gyfraith, mae'n ofynnol i ni gyhoeddi adroddiad ar ein cynaliadwyedd o dan y Ddyletswydd Bioamrywiaeth a Chydnerthedd Ecosystemau (dyletswydd adran 6).Rydym yn cyhoeddi gwybodaeth fanwl am sut y gwnaethom reoli gwastraff, defnyddio trydan a chyfrifo allyriadau.

Gwelsom ostyngiad o 7% yn ein cyfanswm allyriadau.

Rheolaeth Ariannol

Mae gwariant cyffredinol o ran adnoddau ac arian parod wedi cynyddu o ganlyniad i'r cyllid ychwanegol a ddarparwyd i ni gan Gronfa Gyfunol Cymru i ariannu dyfarniadau cyflog, chwyddiant a rhywfaint o fuddsoddiad yn ein blaenoriaethau strategol.

Alldro Adnoddau	2024/25	2023/24	Change
	£000	£000	£000
Cyfanswm Adnoddau	6,089	5,736	+353
Gofyniad Arian Parod	6,211	5,729	+482

Gwariant Adnoddau Gros 2024/25

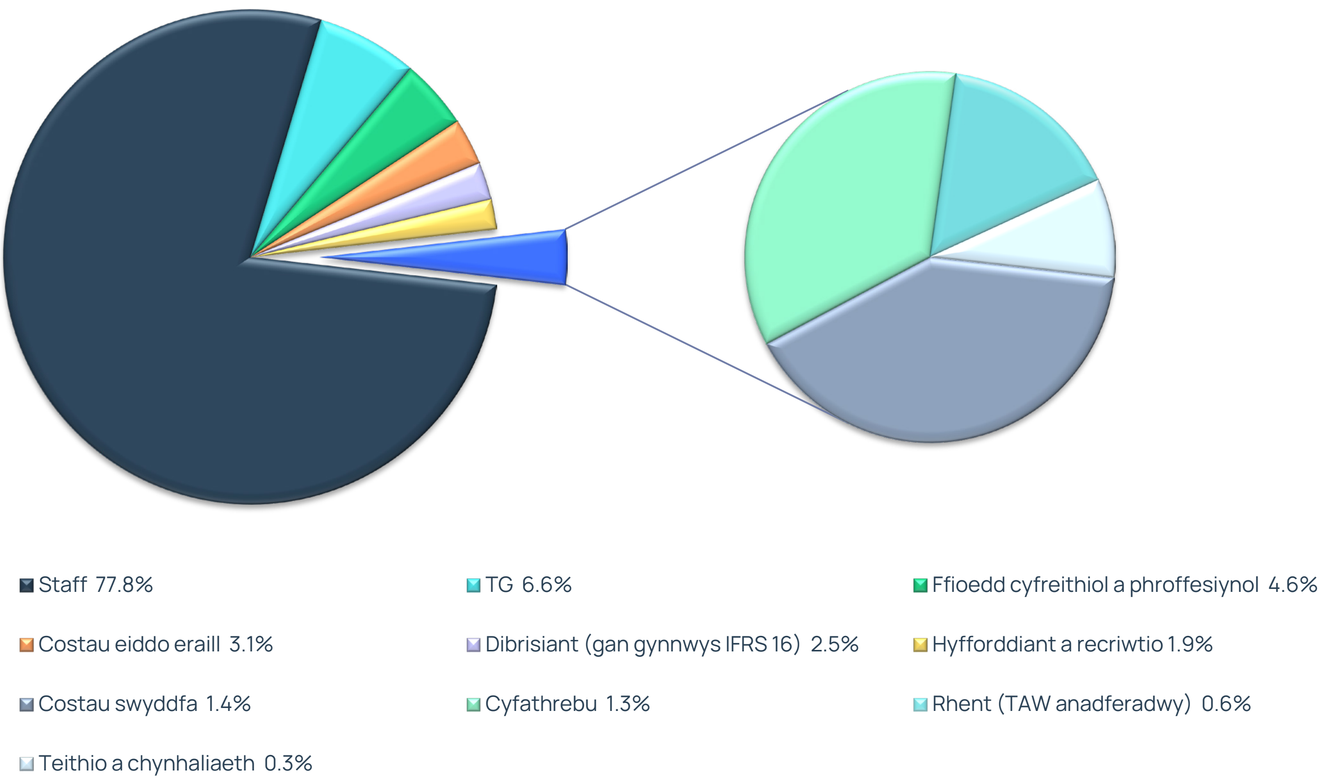

Dadansoddiad o wariant yn ôl Nodau Strategol

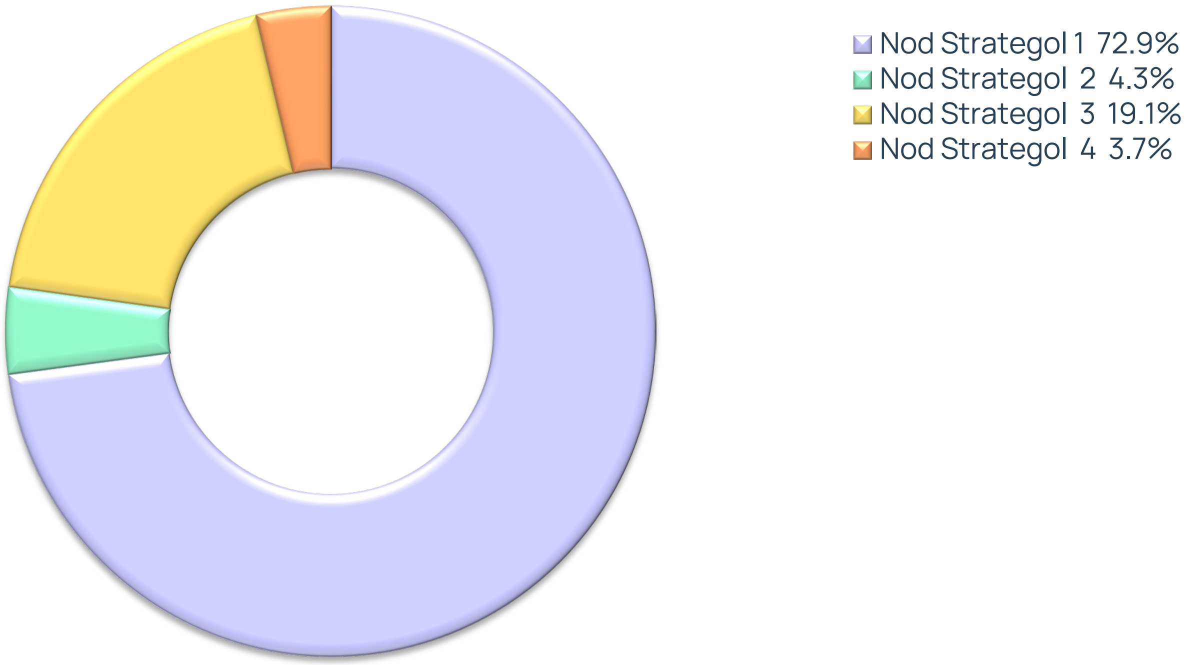

Costau Gwaith Achos

Fel yr amlinellwyd mewn Adroddiadau a Chyfrifon Blynyddol blaenorol, rydym yn cyflwyno costau cyfartalog fel wedi'u cyfrifo ar gyfer ein prif weithgaredd, sef derbyn, ystyried, ymchwilio ac ymateb i ymholiadau a chwynion. Dyma ein gweithgarwch o dan Nod Strategol 1, a byddwn yn defnyddio'r ffigyrau dadansoddi ar gyfer Costau Gweithredu yn ôl Amcanion Strategol, a gyflwynir yn y cyfrifon archwiliedig hyn.

Mae'r graffiau isod yn dangos cost fesul achos yn gyntaf ar gyfer y gwaith ymholi a chwynion llawn a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn, ac yn ail ar gyfer achosion a gwblhawyd yn ystod y flwyddyn.

Cost fesul achos ar gyfer Cyfanswm Gwaith Achos (Ymholiadau a Chwynion) a Gaewyd

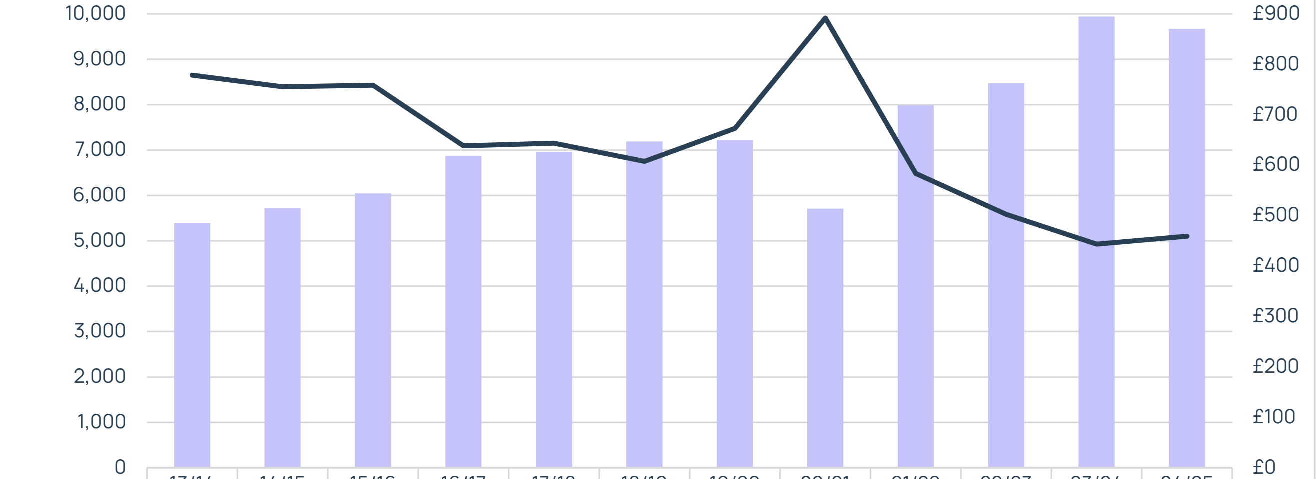

	13/14	14/15	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20	20/21	21/22	22/23	23/24	24/25
Cyfanswm cau	5,389	5,724	6,046	6,874	6,962	7,188	7,224	5,706	7,983	8,475	9,944	9,671
Cost fesul cyfanswm cau	£778	£755	£759	£638	£643	£608	£673	£892	£584	£503	£443	£459

Cost fesul achos ar gyfer Cyfanswm y Cwynion a Gaewyd

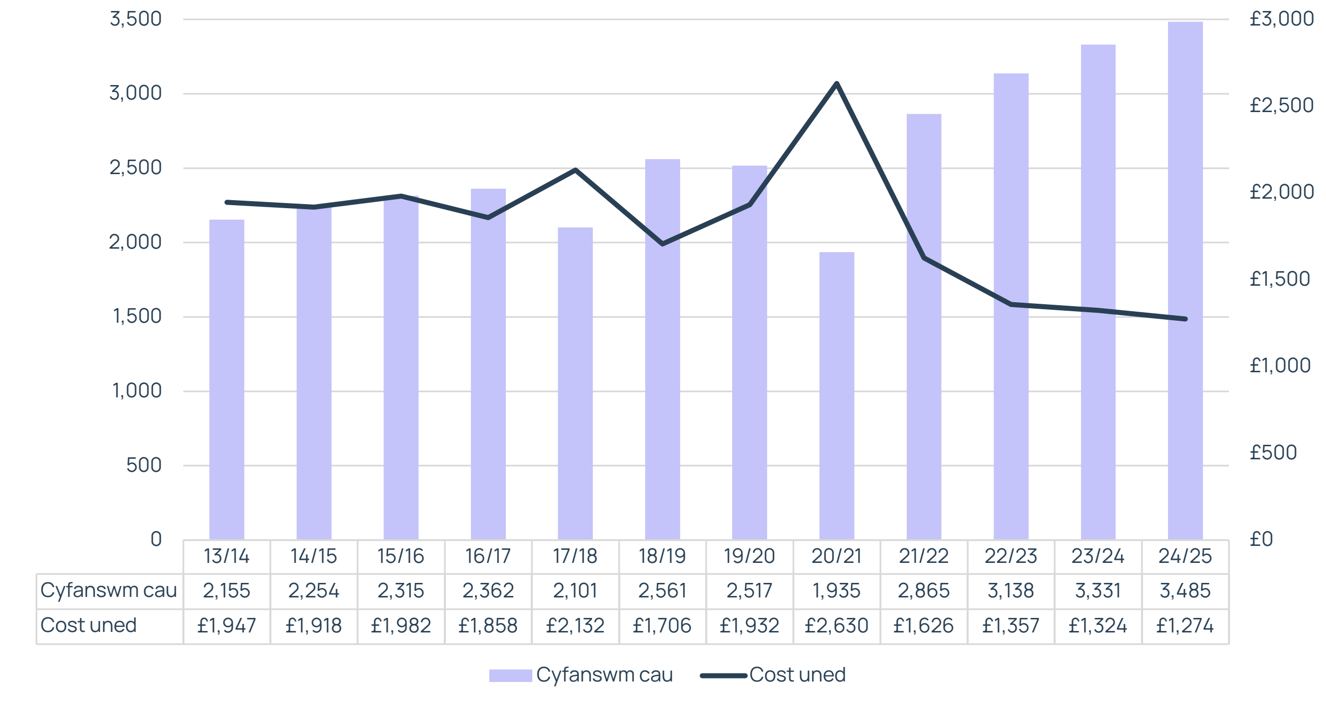

	13/14	14/15	15/16	16/17	17/18	18/19	19/20	20/21	21/22	22/23	23/24	24/25
Cyfanswm cau	2,155	2,254	2,315	2,362	2,101	2,561	2,517	1,935	2,865	3,138	3,331	3,485
Cost uned	£1,947	£1,918	£1,982	£1,858	£2,132	£1,706	£1,932	£2,630	£1,626	£1,357	£1,324	£1,274

Nodyn: Mae'r graffiau hyn wedi'u seilio ar wariant y Nod Strategol hwn, ac wedi'u haddasu i brisiau 2024/25. Nid oes modd cymharu'n uniongyrchol y ffigurau a adroddwyd mewn Adroddiadau Blynyddol blaenorol oherwydd newid yn y dull gweithredu yn ystod 2021/22.

Pwerau Rhagweithiol

Rydym yn nodi gwariant sy'n ymwneud â'r pwerau ychwanegol a roddwyd i'r Ombwdsmon o dan Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019, ac ar gyfer 2024/25 mae hyn fel yr adroddir isod.

Deddf 2019 OGCC: Gwariant yn 2024/25	**£000s**
Costau staff	359
Cyfathrebu	15
Eiddo	14
Ffioedd proffesiynol	8
Hyfforddi a Recriwtio	7
Gwasanaethau Cyfrifiadurol	4
Cyngor Proffesiynol ar Ymchwiliad ar ei liwt ei hun	1
Teithio a Chynhaliaeth	1
Cyfanswm	**409**
Cyllideb	420
Amrywiant	**11**

Ar hyn o bryd, mae Pwyllgor Cyllid y Senedd yn cynnal adolygiad ôl-ddeddfwriaethol o Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019. Gallwch ddarllen ein cyflwyniad o dystiolaeth i'r Pwyllgor yma.

Gwariant hyd at 31 Mawrth 2024 o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol

	2024/25	2023/24	Rhesymau dros newidiadau sylweddol
	£000	£000	£000
Cyflogau	3,444	3,211	Setliad dyfarniad cyflog o £1,290 neu 2.50%, pa un bynnag oedd yn uwch
Costau Nawdd Cymdeithasol	355	326	
Costau pensiwn	946	865	
Ffioedd y gronfa bensiwn	49	38	
Total Pay	**4,794**	**4,440**	
Rhent	35	28	Effaith IFRS 16 o brydles newydd yn 2024/25
Ffi Archwilio Allanol	22	21	
Ffioedd proffesiynol a chyfreithiol	259	180	Cost Adolygiad Annibynnol £66k yn 2024/25
Costau eiddo eraill	188	216	Rhyddhau darpariaeth dadfeiliadau yn 2024/25
Gwasanaethau cyfrifiadurol	405	453	Uwchraddiadau caledwedd a diogelwch yn 2023/24
Costau swyddfa	89	94	
Teithio a Chynhaliaeth	19	16	
Hyfforddi a Recriwtio	120	40	Cynnydd yng nghostau recriwtio yn 2024/25
Cyfathrebu	77	53	Cynnydd o ran gwaith ymgysylltu yn 2024/25
Dibrisiant	151	233	Effaith IFRS 16 o brydles newydd yn 2024/25
Cyfanswm Costau Gweinyddol Eraill	**1,365**	**1,334**	
Costau Gros	**6,159**	**5,774**	
Incwm	(70)	(38)	Secondiad staff i Gomisiwn y Senedd
Gwariant Net	**6,089**	**5,736**	
Cyfalaf	-	-	
Adnoddau Net	**6,089**	**5,736**	

Mae gwybodaeth fanylach yn y datganiadau ariannol a’r nodiadau sy’n atodiad i’r cyfrifon.

Michelle Morris

Swyddog Cyfrifyddu
Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru 23 Gorffennaf 2025

Adroddiad Atebolrwydd 2024-25

Adroddiad Llywodraethu Corfforaethol

Adroddiad yr Ombwdsmon

O dan Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006, cyllidir y Swyddfa drwy Gronfa Gyfunol Cymru. Rhaid ad-dalu unrhyw falansau arian na chawsant eu gwario i'r Gronfa hon bedair wythnos fan bellaf ar ôl i gopi ardystiedig o'r cyfrifon gael ei osod gerbron Senedd. Mae hyn yn creu mwy o reolaeth gan fod angen mynd ati'n effeithiol i reoli'r gyllideb ar sail arian ac ar sail adnoddau. Mae cyflog deiliad swydd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, a'r costau cysylltiedig, yn gost uniongyrchol i Gronfa Gyfunol Cymru ac yn cael eu gweinyddu drwy'r Senedd.

Ar 31 Mawrth 2025, roedd y Swyddfa yn cynnwys 81 o staff parhaol llawn a rhan-amser yn seiliedig ym Mhencoed, Pen-y-bont ar Ogwr gan gynnwys yr Ombwdsmon, Cyfarwyddwr Gweithredol dros dro - Adnoddau Corfforaethol, Cyfarwyddwr Gweithredol - Gwaith Achos a Cyfreithiol, yn ogystal â staff ymchwilio a chymorth.

Darparodd Senedd Cymru £6.2 miliwn o arian parod ar gyfer cyllido'r Swyddfa. Bydd £25k o'r cyllid cyffredinol hwn yn cael ei ddychwelyd i Gronfa Gyfunol Cymru, sef y balans arian parod heb ei ddefnyddio ar ddiwedd y flwyddyn. Cadwyd gwariant y Swyddfa o fewn yr Amcangyfrif y cytunwyd arno ym mis Tachwedd 2023 a'i ddiwygio gan Gyllidebau Atodol yn ystod 2024/25.

Mae ein costau uned wedi dangos cynnydd bach, sy'n adlewyrchu nifer cyffredinol sy'n ychydig yn is o ran cyfanswm yr achosion a gaewyd, a gostyngiad parhaus yn lefelau chwyddiant Mynegai Prisiau Defnyddwyr (CPI) ddiwedd mis Mawrth 2025, o'i gymharu â ffigurau diwedd y flwyddyn flaenorol.

Taliadau a Rhwymedigaethau Pensiwn

Ceir manylion costau cyflog a chostau cysylltiedig yr Ombwdsmon a'r Swyddfa yn yr Adroddiad Taliadau Cydnabyddiaeth.

Mae'r ymrwymiadau pensiwn i staff blaenorol a phresennol yn cael eu cyflawni drwy Brif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil (PCSPS) a'r pensiynau sy'n cael eu talu'n uniongyrchol i gyn-Gomisiynwyr neu eu dibynyddion.

Mae manylion pellach i'w gweld yn y Datgeliadau Pensiynau.

Llywodraethu Corfforaethol

Mae deiliad swydd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn Gorfforaeth Unigol.

Mae'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg yn cynorthwyo'r Ombwdsmon drwy adolygu pa mor gynhwysfawr a dibynadwy yw sicrwydd a llywodraethu, rheoli risgiau, yr amgylchedd rheoli ac uniondeb datganiadau ariannol a'r adroddiad blynyddol. Mae manylion pellach i'w gweld yn y Datganiad Llywodraethu Blynyddol.

Cofrestr Buddiannau

Mae cofrestr buddiannau yn cael ei chadw ar gyfer yr Ombwdsmon, y Cyfarwyddwyr Gweithredol ac aelodau'r Panel Ymgynghorol, a'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg.

Cyfarwyddyd Cyfrifyddu

O dan y Cyfarwyddyd Cyfrifon a gyhoeddwyd gan Drysorlys EM, dyddiedig 21 Rhagfyr 2006, roedd yn ofynnol i'r Ombwdsmon ddarparu cyfrifon ar gyfer y flwyddyn ariannol a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025 yn unol ag egwyddorion cyfrifyddu a gofynion datgelu yn yr argraffiad o Lawlyfr Adroddiadau Ariannol y Llywodraeth (y FReM) a gyhoeddwyd gan Drysorlys EM ac a oedd mewn grym yn 2024/25.

Paratowyd y cyfrifon er mwyn:

- Rhoi darlun teg a chywir o'r sefyllfa ar 31 Mawrth 2025, ac o'r alldro adnoddau net, yr adnoddau a ddefnyddiwyd i gyflawni amcanion, enillion a cholledion cydnabyddedig a'r llifoedd arian ar gyfer y flwyddyn ariannol a ddaeth i ben bryd hynny.
- Datgelu gwybodaeth am unrhyw wariant neu incwm o bwys na chafodd ei ddefnyddio at y dibenion y'u bwriadwyd gan Senedd Cymru neu drafodion o bwys nad oeddynt yn cydymffurfio â'r awdurdodau sy'n eu rheoli.

Archwilwyr

Archwilydd Cyffredinol Cymru yw Archwilydd Allanol cyfrifon OGCC fel y nodwyd ym mharagraff 18 o Atodlen 1 o Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019.

Cost archwiliad 2024/25 oedd £22k (2023/24: £21k).

Hyd y gwn, rwyf wedi cymryd pob cam angenrheidiol i sicrhau bod yr archwilwyr yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth sy'n berthnasol i archwilio.

Michelle Morris

Swyddog Cyfrifyddu

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru 23 Gorffennaf 2025

Datganiad Cyfrifoldebau'r Swyddog Cyfrifyddu

O dan Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019, fel Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, mae'n rhaid i mi baratoi cyfrifon adnoddau, ar gyfer pob blwyddyn ariannol, yn nodi'r adnoddau a brynwyd, a oedd yn cael eu dal neu y cafwyd gwared arnynt yn ystod y flwyddyn, yn ogystal â'r defnydd o adnoddau gan y Swyddfa yn ystod y flwyddyn.

Paratoir y cyfrifon adnoddau ar sail croniadau a rhaid iddynt roi darlun gwir a theg o sefyllfa OGCC a'i alldro adnoddau net, Datganiad Sefyllfa Ariannol a llifoedd arian am y flwyddyn ariannol.

Wrth baratoi'r cyfrifon, fel y Swyddog Cyfrifyddu, rhaid i mi gydymffurfio â gofynion 'Llawlyfr Adroddiadau Ariannol y Llywodraeth' ac yn benodol:

- Glynu wrth y Cyfarwyddyd Cyfrifon a gyhoeddir gan Drysorlys EM, gan gynnwys y gofynion cyfrifyddu a datgelu perthnasol, a defnyddio polisïau cyfrifyddu addas yn gyson.
- Gwneud penderfyniadau ac amcangyfrifon ar sail resymol.
- Dweud a yw'r safonau cyfrifo perthnasol fel y'u nodwyd yn Llawlyfr Adroddiadau Ariannol y Llywodraeth wedi cael eu dilyn, a datgelu ac egluro unrhyw wyriadau o bwys yn y datganiadau ariannol.
- Paratoi'r datganiadau ariannol ar sail busnes byw.
- Cadarnhau bod yr Adroddiad Blynyddol a'r Cyfrifon yn eu cyfanrwydd yn deg, yn gytbwys ac yn ddealladwy.
- Cymryd cyfrifoldeb personol am yr Adroddiad a'r Cyfrifon Blynyddol a'r barnau sy'n ofynnol ar gyfer penderfynu ei fod yn deg, yn gytbwys ac yn ddealladwy.

Mae fy nghyfrifoldebau perthnasol fel Swyddog Cyfrifyddu yn cynnwys priodoldeb a rheoleidd-dra'r arian cyhoeddus y mae'r Swyddog Cyfrifyddu'n atebol amdanynt, am gadw cofnodion priodol a diogelu asedau'r Swyddfa fel y nodir yn Rheoli Arian Cyhoeddus a Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019.

Fel y Swyddog Cyfrifyddu, rwyf wedi cymryd pob cam y dylwn fod wedi'u cymryd i sicrhau fy mod yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol ac i sicrhau bod archwilwyr yr Ombwdsmon yn ymwybodol o'r wybodaeth honno. Hyd y gwn i, nid oes dim gwybodaeth archwilio berthnasol nad yw'r archwilwyr yn ymwybodol ohoni.

Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2024/25

Statws Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

Fel y nodwyd yn Atodlen 1, paragraff 2 o Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019, mae'r Ombwdsmon yn Gorfforaeth Unigol sy'n dal y Swydd dan Ei Fawrhydi. Mae'r Ombwdsmon yn cyflawni ei ddyletswyddau a nodir mewn deddfwriaeth ar ran y Goron. Mae Atodlen 1, paragraff 19 yn datgan mai'r Ombwdsmon yw Swyddog Cyfrifyddu Swyddfa'r Ombwdsmon.

Cwmpas y Cyfrifoldeb

Wrth gyflawni fy swyddogaeth fel Swyddog Cyfrifyddu, rwyf wedi sicrhau bod y swyddfa'n gweithio'n effeithiol ac i safon uchel o ran uniondeb. Yn ogystal, mae'r Ombwdsmon yn gyfrifol am gynnal system reolaeth fewnol gadarn sy'n cefnogi'r broses o gyflawni polisïau, nodau ac amcanion Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, gan hefyd ddiogelu'r asedau a'r arian cyhoeddus y mae'r Ombwdsmon yn bersonol gyfrifol amdanynt, yn unol â'r cyfrifoldebau a nodir yn "Rheoli Arian Cyhoeddus".

Mae'r Ombwdsmon yn annibynnol ar y Senedd, ond yn atebol i'w Bwyllgor Cyllid am y defnydd o adnoddau a ddarperir. Wrth bennu lefel yr adnoddau sydd ar gael i'r swyddfa, ystyrir y cynigion ar gyfer cyllideb Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru gan Bwyllgor Cyllid y Senedd yn unol â'r broses a nodir yn y Ddeddf. Paratoir Adroddiad a Chyfrifon Blynyddol cyfun i'w rhoi gerbron y Pwyllgor Cyllid.

Disgwylir i mi gynnwys y datganiad hwn gyda fy adroddiad blynyddol a'r cyfrifon i egluro sut yr eir ati i lywodraethu fy Swyddfa ac i sicrhau bod hynny yn bodloni gofynion y Cod Llywodraethu Corfforaethol a'r Llyfr Oren: Rheoli Risg. Er mwyn gallu bodloni'r gofynion hyn, rwyf wedi cynnal strwythurau, systemau a gweithdrefnau priodol sy'n gynhwysfawr ac sy'n rhoi tystiolaeth i mi fod y trefniadau llywodraethu'n gweithio fel y'u bwriadwyd ar draws y sefydliad cyfan a'i weithgareddau. Mae trefniadau o'r fath yn cynnwys fy Fframwaith Llywodraethu, rheolaeth fewnol gynhwysfawr, trefniadau archwilio mewnol ac allanol effeithiol a gweithdrefnau rheolaeth ariannol cadarn, cynllunio risg a monitro. Bydd y meysydd hyn yn cael eu trafod yng ngweddill yr adroddiad hwn.

Cynllunio Strategol a Monitro Perfformiad

Yn fy Nghynllun Strategol, a lansiwyd ym mis Ebrill 2023, ar gyfer y tair blynedd 2023/24 i 2025/26, nodais y canlynol:

Ein huchelgais ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru:

Mae pobl Cymru yn teimlo bod gwasanaethau cyhoeddus yn eu trin yn deg ac yn ymateb pan aiff pethau o chwith, mae gwasanaethau cyhoeddus Cymru yn gwrando ar unigolion ac yn defnyddio eu cwynion i ddysgu a gwella, mae ymddiriedaeth yn llywodraeth leol Cymru i gyflawni'r safonau uchaf o ymddygiad; ac mae Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn parhau i fod yn llais dylanwadol ac uchel ei barch o ran gwella gwasanaethau cyhoeddus.

Ein Hamcanion Strategol:

- **Nod Strategol 1: Cyflawni cyfiawnder sy'n cael effaith gadarnhaol ar bobl a gwasanaethau cyhoeddus:** Rydym yn cyflawni gwasanaeth effeithlon, empathig a chymesur sy'n cefnogi cyfiawnder ac sy'n gwella gwasanaethau cyhoeddus.

- **Nod Strategol 2: Cynyddu hygyrchedd a chynhwysiant:** Mae pobl ledled Cymru yn ymwybodol o'n swyddfa, yn deall sut y gallwn eu helpu ac mae ein gwasanaeth yn berthnasol ac yn hygyrch.

- **Nod Strategol 3: Cynyddu effaith ein gwaith gwella rhagweithiol:** Rydym yn cyfrannu at welliant mewn gwasanaethau cyhoeddus, trwy waith safonau cwynion, dysgu ehangach o gwynion ac ymchwiliadau ar ein liwt ein hunain a chefnogi safonau uchel o ymddygiad ymhlith cynghorwyr.

- **Nod Strategol 4: Sicrhau ein bod yn sefydliad iach, effeithlon ac atebol:** Rydym yn cynnal ac yn gwella defnydd effeithlon ac effeithiol o'n hadnoddau ariannol, staff, a TG, ac yn sicrhau llywodraethu, atebolrwydd a thryloywder da.

Er mai gwaith y timau unigol yn y swyddfa yw rhoi'r camau a nodwyd ar waith, mae'r Tîm Rheoli'n monitro'r cynnydd a wneir yn erbyn targedau a'r canlyniadau a sicrhawyd.

System Rheolaeth Fewnol

Mae'r system reolaeth fewnol wedi'i llunio i reoli risg ar lefel resymol yn hytrach nag i gael gwared â phob risg o fethu â chyflawni polisïau, nodau ac amcanion; felly dim ond sicrwydd rhesymol, ac nid sicrwydd llwyr o effeithiolrwydd y gall ei gynnig. Mae'n seiliedig ar broses barhaus a luniwyd i ganfod a blaenoriaethu'r risgiau o ran cyflawni fy mholisïau, fy nodau a'm hamcanion, i werthuso'r tebygolrwydd y bydd y risgiau hynny'n cael eu gwireddu, a'u heffaith pe bai hynny'n digwydd, ac i'w rheoli'n effeithiol, yn effeithlon ac yn ddarbodus.

Mae'r system wedi bod mewn grym gan Swyddfa Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru am y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2025 a hyd at ddyddiad cymeradwyo'r cyfrifon hyn, ac mae'n cydymffurfio â chyfarwyddyd Trysorlys EM. Ni chanfuwyd gwendidau sylweddol o ran rheolaeth fewnol yn sgil gwaith archwilio ac mae camau i wella rheolaeth ymhellach yn cael eu rhoi ar waith yn brydlon gan y Tîm Rheoli ac yn cael eu monitro gan y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg.

Trefniadau Llywodraethu Corfforaethol: Aelodau Annibynnol y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg

Mae trefniadau llywodraethu yn cynnwys Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg (ARAC). Dyma gyfrifoldebau'r Pwyllgor:

a) Cylch Gorchwyl

Mae'r Pwyllgor yn fy nghynorthwyo drwy adolygu pa mor gynhwysfawr a dibynadwy yw sicrwydd ar lywodraethu, rheoli risg, yr amgylchedd rheoli ac uniondeb datganiadau ariannol a'r adroddiad blynyddol. Rôl craffu a chynghori sydd gan y Pwyllgor ac nid oes ganddo rôl na chylch gwaith mewn perthynas â phenderfyniadau gweithredol neu waith achos a wneir gan OGCC.

b) Aelodaeth

Mae'r aelodaeth yn cynnwys o leiaf bedwar, ac uchafswm o wyth, aelod allanol annibynnol.

Roedd y canlynol yn aelodau o'r Pwyllgor yn 2024/25:

- Ian Williams – Cadeirydd (daeth eu swydd i ben yn Gorffennaf 2024)
- John McSherry
- Mike Usher – Is-gadeirydd (hyd at Orffennaf 2024), Cadeirydd o Hydref 2024
- Joanest Varney-Jackson (daeth eu swydd i ben yn Gorffennaf 2024)
- Jane Martin CBE
- Dave Tosh OBE – Is-gadeirydd o Hydref 2024
- Laura Davies (o Hydref 2024)
- Jayne Woods (o Hydref 2024)

Ceir rhagor o fanylion am ein haelodau annibynnol ar ein gwefan.

c) Hyfforddiant

Gwahoddir Aelodau'r Pwyllgor i asesu eu hanghenion hyfforddi yn flynyddol. Darperir rhaglen gynefino ar gyfer holl aelodau newydd yr ARAC, a digwyddodd hyn ym mis Chwefror 2025.

(d) Cyfarfodydd

Mae'r Pwyllgor yn llunio ei raglen waith flynyddol ei hun. Yn gyffredinol, mae'r Pwyllgor yn cyfarfod pedair gwaith yn ystod y flwyddyn.

Yn ogystal â'r cylch cyfarfod arferol, yn Medi a Hydref 2024, cymrodd aelodau ARAC ran mewn dwy sesiwn ychwanegol ar ymateb y swyddfa i ddigwyddiad cyfryngau cymdeithasol y flwyddyn flaenorol a'r effaith a gafodd hyn ar les staff. Mynychodd aelodau'r Panel Ymgynghorol hefyd y ddwy sesiwn.

Mae’r Ombwdsmon yn bresennol ym mhob cyfarfod yr ARAC ac mae’r Prif Swyddog Gweithredol yn gweithredu fel Ysgrifennydd y Pwyllgor. Hefyd yn bresennol yn rheolaidd mae archwilwyr mewnol ac allanol ac aelodau priodol o Dîm Rheoli’r Ombwdsmon.

Ym mhob cyfarfod, derbyniodd y Pwyllgor nifer o eitemau agenda sefydlog gan gynnwys rheoli cyllideb, rheoli risg a datganiadau o unrhyw dwyll neu golledion a adnabuwyd, gan gynnwys unrhyw golledion data.

O ran rheoli cyllideb, ym mhob cyfarfod, cafodd y Pwyllgor gopi o’r adroddiad Monitro’r Gyllideb a ystyriwyd gan y Tîm Rheoli. Bwriad hyn yw rhoi sicrwydd i’r Pwyllgor bod craffu ar sefyllfa ariannol yn digwydd yn rheolaidd yn y Swyddfa.

O ran rheoli risg, ym mhob cyfarfod bu'r Pwyllgor yn ystyried y Gofrestr Risg lawn, gan gynnwys adroddiad ynglŷn â’r risgiau mwyaf a nodwyd. Aeth y Pwyllgor ati i archwilio a herio’r risgiau a adroddwyd i fodloni ei hun bod risgiau allweddol wedi’u nodi. Yn ogystal, bob yn ail gyfarfod, mae’r Pwyllgor yn cynnal adolygiad manwl o risg benodol sydd wedi’i dewis o’r gofrestr risg.

Yn ystod y flwyddyn, derbyniodd y Pwyllgor adroddiadau hefyd ar nifer o faterion priodol eraill o fewn ei Gylch Gorchwyl, gan gynnwys diweddariadau rheolaidd ar gynnydd Adolygiad Annibynnol Dr Melissa McCullough. Roedd hyn yn cynnwys:

- y cyfrifon 9 a 12 mis
- cynlluniau ac adroddiadau archwilio mewnol
- adolygiad o'r Polisi Chwythu’r Chwiban
- diweddariadau ar ddatblygiadau TG mawr
- materion perthnasol o ran cyllid a llywodraethu corfforaethol.

Ystyriodd y Pwyllgor risgiau seiberddiogelwch a chraffodd ar y trefniadau sydd ar waith i gynnal seiberddiogelwch. Bu’r Pwyllgor hefyd yn adolygu trefniadau a pholisïau atal twyll a gwrth-lygredd y Swyddfa, yng nghyd-destun Fframwaith Atal Twyll Swyddfa’r Cabinet i fodloni’i hun bod trefniadau priodol ar waith.

Rhoddodd y Pwyllgor gyngor i mi i sicrhau bod Datganiad Llywodraethu Blynyddol 2024/25 yn cynnwys gwybodaeth briodol a'i fod yn cydymffurfio ag arferion gorau.

Mae'r Pwyllgor yn cael ei gadeirio gan aelod annibynnol ac mae'n cynnwys Cadeirydd y Panel Ymgynghorol. Roedd nifer y cyfarfodydd a fynychwyd, ynghyd â nifer y cyfarfodydd yr oedd gofyn i bob aelod ei fynychu, fel a ganlyn:

Aelod o'r Pwyllgor	Uchafswm nifer y presenoldebau posibl	Gwir nifer y presenoldebau	% mynychwyd
Ian Williams (Cadeirydd)	2	2	100
John McSherry	4	4	100
Mr Mike Usher (Is-Gadeirydd)	4	4	100
Joanest Varney-Jackson	2	2	100
Jane Martin CBE	4	3	75
Dave Tosh OBE	4	4	100
Laura Davies	2	2	100
Jayne Woods	2	2	100

e) Archwilio Mewnol ac Allanol

Cafodd y Pwyllgor adroddiadau rheolaidd gan yr archwilwyr mewnol a'r archwilwyr allanol. Cynlluniwyd y gwaith archwilio mewnol yn ystod y flwyddyn ar sail asesiad cyffredinol o'u hanghenion ac a gyflawnwyd drwy eu rhaglen flynyddol y cytunwyd arni, gan gynnwys adolygiad o'n Gofrestr Risg. Roedd ei adroddiadau yn nodi'r fframwaith rheolaeth fewnol boddhaol yn y sefydliad a gwnaed argymhellion ar gyfer gwella lle'r oedd angen.

Ym mhob archwiliad ond un, ystyriwyd bod y lefel sicrwydd yn 'Sylweddol', gyda'r lefel sicrwydd uchaf yn golygu bod system gadarn o reolaethau mewnol yn gweithredu'n effeithiol i sicrhau bod risgiau'n cael eu rheoli a bod amcanion proses yn cael eu cyflawni. Gwnaethpwyd nifer o argymhellion ac mae'r rhain naill ai wedi'u cwblhau neu byddant yn cael eu cwblhau o fewn amserlenni y cytunwyd arnynt.

Roedd y lefel is o sicrwydd ar yr archwiliad Seiberddiogelwch yn ganlyniad i faterion a oedd yn gysylltiedig â pholisïau a chadw cofnodion, yn hytrach nag unrhyw faterion gweithredol penodol a gynyddodd ein lefel o risg. Gwnaeth yr adroddiad 4 argymhelliad, ac roedd pob un ohonynt wedi'u gweithredu erbyn 31 Mawrth 2025.

Roedd yr archwiliadau mewnol a gynhaliwyd yn 2024/25 a'r asesiadau cyffredinol fel a ganlyn:

	Lefel sicrwydd
Llywodraethu – Rheoli Perfformiad Gweithredol	SYLWEDDOL
Ymdrin â Chwynion	SYLWEDDOL
Datganiadau o Fuddiant Staff & Safonau Ymddygiad Staff	SYLWEDDOL
Rheoli Contractau	SYLWEDDOL
Seiberddiogelwch	RHESYMOL
Rheolaethau Ariannol Allweddol:	
Cyflogres a Threuliau Teithio	SYLWEDDOL
Cyfriflyfr Cyffredinol	SYLWEDDOL
Incwm	SYLWEDDOL

Yn ogystal, cynhaliwyd archwiliad o argymhellion blaenorol yr archwilio mewnol. Canfu fod yr holl argymhellion blaenorol wedi'u gweithredu. Nodwyd yn Adroddiad Blynyddol yr archwilwyr mewnol ar gyfer 2024/25: 'Mae TIAA yn fodlon, ar gyfer y meysydd a adolygwyd yn ystod y flwyddyn, fod gan yr Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru brosesau rheoli risg, rheolaeth a llywodraethu rhesymol ac effeithiol ar waith.' Mae'r canfyddiadau hyn hefyd yn rhoi sicrwydd bod y trefniadau ar waith yn lleihau pa mor agored i risg yw'r swyddfa.

Nododd y Pwyllgor drylwyredd y gwaith archwilio, ymarferoldeb yr argymhellion ac ymateb agored a chadarnhaol y rheolwyr i'r argymhellion a wnaed.

Mewn perthynas â’r flwyddyn ariannol flaenorol, ystyriodd y Pwyllgor yr Adroddiad Blynyddol a Chyfrifon 2023/24 a oedd yn cynnwys y Datganiad Llywodraethu ynghyd ag Adroddiad Archwiliad Allanol o Ddatganiadau Ariannol a Llythyr Rheoli. Rhoddwyd barn ddiamod gan Archwilio Cymru ar Gyfrifon 2023/24. Nid oedd unrhyw argymhellion yn deillio o’r archwiliad allanol.

Mae gan yr Archwilwyr Mewnol ac Allanol yr hawl i godi unrhyw fater drwy bolisi mynediad agored gyda’r Cadeirydd a thrwy'r hawl honno i ddwyn unrhyw fater i sylw'r Pwyllgor. Bodlonodd y Pwyllgor ei hun, drwy adolygu rhaglenni'r Archwilwyr Mewnol ac Allanol, fod y ddau archwilydd yn cydlynu'n effeithiol â'i gilydd. Mae ansawdd y gwaith archwilio wedi cael ei werthuso yn ystod y flwyddyn drwy ystyried yr adroddiadau archwilio a’r argymhellion a’r ddeialog mewn cyfarfodydd rhwng Aelodau’r Pwyllgor a’r Archwilwyr. Ystyriwyd bod ansawdd y gwaith yn foddhaol.

Cyn pob cyfarfod ffurfiol o'r Pwyllgor, mae'r Pwyllgor yn cyfarfod yn breifat â chynrychiolwyr yr Archwilwyr Allanol a Mewnol. Yn ogystal, i sicrhau y gellir codi materion priodol yn gyfrinachol mae Cadeirydd y Pwyllgor yn cynnal cyfarfod bob blwyddyn â chynrychiolwyr yr Archwilwyr Allanol a Mewnol. Cynhaliwyd cyfarfod o’r fath 29 Ebrill 2025.

(f) Prosesau Monitro

Ym mhob cyfarfod yn ystod 2024/25, cafodd y Pwyllgor adroddiad ar y cynnydd sydd wedi'i wneud o ran gweithredu ar argymhellion yr Archwilwyr Mewnol. Roedd aelodau'r Pwyllgor yn fodlon bod yr holl argymhellion a wnaed wedi cael neu am gael eu rhoi ar waith yn unol â'r amserlenni y cytunwyd arnynt.

(g) Adolygiad ac Asesiad Blynyddol

Cynhelir yr adolygiad blynyddol hwn er mwyn gwerthuso gwaith y Pwyllgor a sicrhau bod gwaith y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg yn parhau i gydymffurfio â'r Egwyddorion Arfer Da sydd wedi'u nodi yn Llawlyfr Pwyllgorau Archwilio Trysorlys EM. I helpu'r Pwyllgor benderfynu a oedd yn cydymffurfio ag arferion da, gwahoddwyd pob aelod i lenwi 'Rhestr Wirio Hunanasesiad Pwyllgorau Archwilio' Swyddfa Archwilio Genedlaethol. Cafodd sylwadau gan aelodau o'r Pwyllgor eu hystyried wrth baratoi'r Adroddiad Blynyddol ar gyfer 2024/25.

Casgliad Adolygiad Blynyddol y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg oedd ei fod wedi cael gwybodaeth a sicrwydd cynhwysfawr a oedd yn ddibynadwy ac yn ddigon iddo gyflawni ei gyfrifoldebau. Roedd y sicrwydd hwn yn dangos bod yr amgylchedd rheolaeth fewnol cyffredinol, adroddiadau ariannol, rheoli risg ac ansawdd y gwaith Archwilio Allanol a Mewnol yn foddhaol.

Felly, roedd y Pwyllgor yn gallu rhoi sicrwydd y byddai'n fy nghynorthwyo i fel Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru i gydymffurfio â fy nyletswyddau fel Swyddog Cyfrifyddu. Rhoddodd y Pwyllgor dystiolaeth a fyddai'n helpu gyda'r gwaith o baratoi'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol hwn.

Trefniadau Llywodraethu Corfforaethol: Y Panel Ymgynghorol

Mae'r Panel Ymgynghorol yn fforwm anstatudol a'i brif rôl yw fy nghynorthwyo a fy nghynghori'r wrth arwain a phennu amcanion strategol Swyddfa Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru. Hefyd, mae'r Panel yn cynnig persbectif allanol i helpu gyda'r gwaith o ddatblygu polisïau ac arferion. Roedd gwaith y Panel yn ystod y flwyddyn yn cynnwys rhoi cyngor ar gynydd ein Cynllun Strategol newydd a'r Amcangyfrif ar gyfer 2025/26, adolygu perfformiad y sefydliad ac asesu effaith pwerau rhagweithiol yr Ombwdsmon.

Gan fod tymor Ian Williams yn ei swydd fel Cadeirydd ARAC ac fel aelod o'r Panel Ymgynghorol wedi dod i ben ym mis Gorffennaf 2024, penodwyd un Aelod Annibynnol ychwanegol i'r Panel Ymgynghorol (Felicity Mitchell) o fis Hydref 2024 ymlaen.

Rôl cynghori sydd gan y Panel Ymgynghorol ac nid oes ganddo rôl na chylch gwaith mewn perthynas â phenderfyniadau gweithredol neu waith achos a wneir gan OGCC.

Rhoi Gwybod am Ddigwyddiadau sy'n Ymwneud â Data Personol

Mae'r holl ddigwyddiadau sy'n ymwneud â data personol yn cael eu hadrodd i'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg, ni waeth a yw OGCC ar fai ai peidio. Pan fydd OGCC ar fai, Mae canllawiau a gyhoeddwyd gan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth (ICO) yn cael eu hystyried i sefydlu a oes angen adrodd y digwyddiad i'r swyddfa honno. Yn 2024/25, adroddwyd am 1 digwyddiad i'r ICO, yn ymwneud â data a anfonwyd gan OGCC ond nas derbyniwyd gan y derbynnydd arfaethedig.

Y Fframwaith Risg a Rheoli

Yn unol â "Rheoli Arian Cyhoeddus Cymru" rwyf yn cael fy nghynorthwyo gan Gyfrifydd Ariannol proffesiynol a chymwysedig sy'n ymgymryd â chyfrifoldebau'r cyfarwyddwr cyllid fel sy'n cael ei nodi yn y ddogfen honno.

Mae rheoli risg a'r gofrestr risgiau yn eitemau sefydlog ar agenda'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg, a chaiff y Polisi Rheoli Risg ei adolygu'n rheolaidd. Rwyf yn parhau i wella'r trefniadau ar gyfer rheolaeth fewnol gadarn er mwyn sicrhau bod y swyddfa'n gallu canfod, asesu a rheoli risg yn effeithiol.

Wrth ymgymryd â'r cyfrifoldeb hwn yn ystod y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025, cefais fy nghefnogi gan Brif Swyddog Gweithredu y dirprwywyd rhai o fy nghyfrifoldebau iddo. Gadawodd y Prif Swyddog Gweithredu y sefydliad ddiwedd mis Chwefror 2025, ac mae recriwtio ar y gweill ar hyn o bryd i ddod o hyd i rywun yn ei le. Ers mis Mawrth 2025, penodwyd Cyfarwyddwr Gweithredol - Adnoddau Corfforaethol Dros Dro i lenwi'r swydd hon nes bod y swydd barhaol wedi'i llenwi.

Rwy'n fodlon bod y systemau sydd ar waith yn nodi risgiau posibl yn gynnar ac yn caniatáu imi gymryd camau priodol, trwy reolaeth weithredol, i leihau unrhyw effaith andwyol ar y swyddfa. Mae'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg yn derbyn adroddiadau rheolaidd ar y risgiau sy'n ymwneud â'r swyddfa, yn archwilio dull y swyddfa o reoli'r risgiau hynny ac yn darparu sylwadau ac awgrymiadau ar risgiau cyfredol a rhai sy'n dod i'r amlwg. Mae risgiau'n cael eu hystyried ar draws nifer o feysydd allweddol neu themau risg. Mae'r rhain yn cynnwys:

- Gwaith achos
- Staffio
- Technoleg
- Ariannol
- Risg i enw da
- Llywodraethu a Chyfreithiol
- Rheoli Data a Gwybodaeth

Risgiau a materion allweddol

Amlygodd y Datganiad Llywodraethu Blynyddol diwethaf (2023/24) ddau risg uchel. Roedd y rhain yn ymwneud â digwyddiadau ar droad y flwyddyn (Mawrth/Ebrill 2024), yn ymwneud â phostiadau cyfryngau cymdeithasol amhriodol gan aelod o staff (sydd bellach wedi gadael), a gafodd effaith sylweddol ar enw da'r swyddfa ac ar staff.

Ysgogodd y cyhoeddusrwydd ynghylch y postiadau ar y cyfryngau cymdeithasol, a sylwadau gan rai gwleidyddion, bryderon am ddidueddrwydd yn ein gwaith. I fynd i'r afael â'r pryderon hyn, cynhaliwyd Adolygiad Annibynnol o benderfyniadau a wnaed gan staff i beidio ag ymchwilio i gwynion ynghylch cod ymddygiad, ac o'r prosesau a ddefnyddir ar gyfer ystyried ac ymchwilio i gwynion ynghylch cod ymddygiad, gan Dr Melissa McCullough (Comisiynydd Safonau Cynulliad Gogledd Iwerddon, a Chynulliadau Taleithiau Jersey a Guernsey). Ni chanfu'r adolygiad hwnnw unrhyw dystiolaeth o ragfarn wleidyddol, a daeth i'r casgliad bod prosesau a dirprwyaethau i staff yn gadarn. Rydym wedi derbyn y canfyddiadau ac wedi gweithredu'r holl argymhellion ar gyfer gwelliant pellach, ac wedi gwahodd Dr McCullough i ddychwelyd yn 2025/26 i adolygu ein cynnydd. Gallwch ddarllen adroddiad llawn Dr McCullough yma.

Cynhaliodd Pwyllgor Cyllid y Senedd eu hadolygiad eu hunain hefyd o'n gweithrediadau, prosesau ac ymchwiliadau, a chyhoeddodd eu hadroddiad ym mis Hydref 2024. Daeth yr adroddiad i'r casgliad bod gan y Pwyllgor hyder ein bod yn gallu ymgymryd â'n gwaith yn ddiduedd ac yn deg, a gwnaeth nifer o argymhellion hefyd ar gyfer gwelliant pellach. Rydym wedi ymateb i'r adroddiad ac wedi gweithredu'r holl argymhellion cyn 31 Mawrth 2025. Gallwch ddarllen adroddiad llawn y Pwyllgor yma.

Cafodd y digwyddiad a'r ymateb gwleidyddol iddo effaith sylweddol ar ein staff hefyd. Yr effaith fwyaf arwyddocaol oedd gostyngiad ym morâl a hyder aelodau'r Tîm Cod, sy'n ymfalchïo yn eu gwaith ac yn teimlo'n agored i niwed ac yn ofnus o heriau ac ymyrraeth yn eu bywydau preifat/gweithgaredd cyfryngau cymdeithasol eu hunain. Rydym wedi cefnogi ein staff, a byddwn yn parhau i wneud hynny. Mae gan bob aelod o staff fynediad at wasanaethau cwnsela, ac rydym yn annog cefnogaeth rhwng cymheiriaid.

Ar 31 Mawrth 2025, nododd y Gofrestr Risg y risg uchel ganlynol:

Thema'r risg	Risg/mater ac effaith:	Rheoli a lliniaru'r risg/mater:	Risgiau sy'n anodd cael gwared arnynt:
Gwaith achos	Os byddwn yn parhau i reoli ein llwyth achosion cynyddol drwy godi'r bar ar gyfer achosion sy'n addas i'w datrys neu sy'n cael eu derbyn ar gyfer ymchwiliad manwl, yna byddwn mewn perygl o ond allu ymyrryd yn gadarnhaol mewn cyfran fach o'n llwyth achosion, gydag adnoddau gwaith achosion yn cael eu neilltuo i gau achosion ar yr ystyriaeth gychwynnol. Er i ni reoli'r cynnydd o flwyddyn i flwyddyn mewn cwynion, drwy gymhwyso ein profion cymesuredd corff cyhoeddus a phrofion budd y cyhoedd cod, roedd ein llwyth achosion agored ar 31 Mawrth 2025 yn uwch na'r flwyddyn flaenorol.	Rydym wedi cwblhau ein Cynllun Ariannol Tymor Canolig, sydd wedi rhagweld llwythi achosion yn y dyfodol a'r effaith ar gapasiti'r sefydliad. Byddwn yn parhau i fonitro penderfyniadau gwaith achos ac adborth o benderfyniadau adolygu, ac ystyried a oes angen staff ychwanegol fel rhan o'n cynllunio cyllideb ar gyfer 2026/27.	Gan ein bod yn debygol o barhau i weld cynnydd tebyg yn nifer y cwynion yn 2025/26, ni fyddwn yn gallu cynnal y lefel hon o ymyrraeth ar gwynion na lleihau ein hamseroedd ymchwilio i achosion cod ymddygiad. Felly, mae'r risg weddilliol yn cael ei hystyried yn **GOCH.**

Trefniadau Fframwaith Sicrhau Risg

Fframwaith OGCC

- **Amcanion Strategol o Gynllun Corfforaethol**
- **Rhaglen Waith**
- **Rheoli risg**
- **Polisi atal twyll**
- **Fframwaith llywodraethu**
- **Polisïau, gweithdrefnau a chod ymddygiad**

Y Panel Ymgynghorol	**Swyddog Cyfrifyddu**	**Aelodau Annibynnol y Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg**	**Tîm Rheoli**
Yn darparu cefnogaeth a chyngor ar weledigaeth, gwerthoedd a dibenion ynghyd â chyfeiriad a chynllunio strategol.	Llywodraethu. Gwneud penderfyniadau. Rheolaeth ariannol. Rheoli risg.	Adolygu a monitor systemau llywodraethu, risgiau a rheolaethau mewnol. Cytuno ar y datganiad llywodraethu.	Cynllun Corfforaethol 3 blynedd. Cynllun Gweithredol. Monitro perfformiad. Polisïau corfforaethol. Rheoli risg. Gwerth am arian.

Arweiniad Canolog		
Trysorlys EM. **FReM.** **Rheoli Arian Cyhoeddus Cymru.** **Safonau Archwiliad Mewnol y Sector Cyhoeddus.**	**Polisïau, cynlluniau a chofrestr risg OGCC**	**Datganiad Llywodraethu Blynyddol**

Cydrannau Map Sicrwydd

Haen amddiffyn 1af	**2il Haen amddiffyn**	**3ydd Haen amddiffyn**
Adrodd ar gyflawni strategol a gweithredol. Adrodd KPI. Rheolyddion ariannol/monitro cyllidebau.	2il Haen amddiffyn Adolygu cofrestr risg. Sicrhau ansawdd. Sicrhau diogelwch gwybodaeth.	Adroddiadau archwilio mewnol. Hapwiriadau gan y Rheolwr Cyllid.

Sicrwydd Arall

Archwilio allanol.

Craffu gan y Pwyllgor Cyllid.

Byddaf fi a'm Tîm Rheoli yn parhau i weithio i reoli a lleihau'r holl risgiau allweddol yn unol â'n hasesiad o risg, a bydd y risgiau yn cael eu hystyried ym mhob cyfarfod o'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg.

Y Broses Gyllidebu

Yn rhinwedd fy swydd fel Swyddog Cyfrifyddu, rwyf yn sicrhau bod gennyf drefniadau ar waith sy'n cadw rheolaeth dynn ar yr arian cyhoeddus sydd yn fy ngofal. Mae'r Tîm Rheoli yn cael adroddiad monitro cyllideb bob mis sy'n nodi gwir wariant o'i gymharu â'r gwariant a glustnodwyd yn y gyllideb. Ystyrir unrhyw faterion gwariant annisgwyl a allai godi yn ystod y flwyddyn er mwyn gallu cymryd camau priodol i gadw o fewn y gwariant a gyllidebwyd lle bo hynny'n bosibl, neu i chwilio am adnoddau ychwanegol lle na ellir delio â phwysau o ran costau.

Wrth lunio amcangyfrif ariannol OGCC ar gyfer 2025/26, cafodd papur yn nodi meini prawf cychwynnol ar gyfer y gyllideb ei drafod gan y Panel Ymgynghorol ym mis Gorffennaf 2024. Yn gyffredinol, roedd y cyflwyniad yn gofyn am gynnydd o 2.0% i adlewyrchu codiadau cyflog a phrisiau a buddsoddiad yn ein blaenoriaethau strategol. Yn dilyn gwaith craffu'r Pwyllgor Cyllid ym mis Hydref, cefnogodd y Pwyllgor y cyflwyniad, a chafodd hwn ei gynnwys yng Nghynnig Cyllideb Blynyddol Cymru ym mis Mawrth 2025.

Casgliad

Rwy'n fodlon nad oedd gwendidau o bwys yn system rheolaeth fewnol y swyddfa yn 2024/25 a fyddai wedi effeithio ar allu'r swyddfa i gyflawni ei pholisïau, ei nodau a'i hamcanion a bod trefn Lywodraethu Gorfforaethol gadarn ar waith heb unrhyw enghreifftiau o dorri'r Cod Llywodraethu Corfforaethol.

Michelle Morris

Swyddog Cyfrifyddu

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru 23 Gorffennaf 2025

Adroddiad Taliadau Cydnabyddiaeth

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

Yn unol â Deddf Llywodraeth Cymru 2006, caiff fy nhaliadau cydnabyddiaeth a'm costau yswiriant gwladol a phensiwn cysylltiedig eu talu gan Gronfa Gyfunol Cymru, yn hytrach na'u talu'n uniongyrchol. Er tryloywder, caiff y costau hyn eu cynnwys yn yr adroddiad taliadau cydnabyddiaeth.

Taliad Cydnabyddiaeth

Mae'r adrannau canlynol yn rhoi manylion tâl cydnabyddiaeth a llog pensiwn uwch reolwyr y Swyddfa: Michelle Morris – yr Ombwdsmon, Chris Vinestock – Prif Swyddog Gweithredu, Simon Hart – Cyfarwyddwr Gweithredol Dros Dro - Adnoddau Corfforaethol, a Katrin Shaw – Cyfarwyddwr Gweithredol - Gwaith Achos a Chyfreithiol.

Ffigur Cyfanswm Sengl o Dâl Cydnabyddiaeth 2024/25					
Swyddogion	**Cyflog (£'000)**	**Taliadau bonws (£'000)**	**Buddion mewn Nwyddau neu Wasanaethau (i'r £100 agosaf)**	**Buddion Pensiwn (i'r £1,000 agosaf)**	**Cyfanswm (£'000)**
Michelle Morris	155-160	-	-	73,000	230-235
Chris Vinestock (tan 2 Mawrth)	110-115	-	-	50,000	160-165
Simon Hart (o 3 Mawrth)	5-10	-	-	-	5-10
Katrin Shaw	105-110	-	-	78,000	180-185

Cyflogwyd Chris Vinestock fel Prif Swyddog Gweithredu tan 2 Mawrth 2025. Mae cyfwerth blynyddol ei gyflog yn £115,596 y flwyddyn.

Cyflogwyd Simon Hart fel Cyfarwyddwr Gweithredol Dros Dro - Adnoddau Corfforaethol o 3 Mawrth 2025, ar sail 0.5 cyfwerth amser llawn. Mae cyfwerth blynyddol ei gyflog yn £63,000 y flwyddyn.

Ffigur Cyfanswm Sengl o Dâl Cydnabyddiaeth 2023/24					
Swyddogion	**Cyflog (£'000)**	**Taliadau bonws (£'000)**	**Buddion mewn Nwyddau neu Wasanaethau (i'r £100 agosaf)**	**Buddion Pensiwn (i'r £1,000 agosaf)**	**Cyfanswm (£'000)**
Michelle Morris	150-155	-	-	58,000	210-215
Chris Vinestock	110-115	-	-	44,000	155-160
Katrin Shaw	100-105	-	-	58,000	160-165

Cyflog

Mae cyflog yn cynnwys cyflog gros, goramser ac unrhyw lwfansau eraill i'r graddau eu bod yn destun trethiant y DU.

Swyddi oddi ar y gyflogres

Ar 31 Mawrth 2025, roedd y penodiadau canlynol oddi ar y gyflogres:

Swyddi gweithwyr sydd oddi ar y gyflogres â chyflog uchel, yn ennill £245 y dydd neu'n fwy.	**Ar 31 Mawrth 2025**	**Ar 31 Mawrth 2024**
Nifer y swyddi presennol	1	0
O'r rhai hynny: Wedi bodoli am lai nag 1 flwyddyn	1	0

Pob gweithiwr oddi ar y gyflogres â chyflog uchel a gyflogwyd ar unrhyw adeg yn ystod y flwyddyn, yn ennill £245 y dydd neu fwy	**2024/25**	**2023/24**
Rhif	1	0
O'r rhai hynny: Yn ddarostyngedig i ddeddfwriaeth oddi ar y gyflogres ac wedi'i phennu fel nid o fewn cwmpas IR35	1	0

Nid oedd unrhyw swyddi oddi ar y gyflogres gan aelodau'r bwrdd nag uwch swyddogion â chyfrifoldeb ariannol sylweddol rhwng 1 Ebrill 2024 a 31 Mawrth 2025.

Buddion mewn nwyddau neu wasanaethau

Mae gwerth ariannol buddion mewn nwyddau neu wasanaethau yn cynnwys unrhyw wariant sydd wedi'i dalu gan OGCC ac sy'n cael ei drin gan Gyllid a Thollau EM fel enillion trethadwy. Ni fu gwariant o'r fath.

Bonysau

Ni thalwyd bonws yn ystod y flwyddyn i mi nac i unrhyw staff fy swyddfa, gan nad oes cynllun bonws ar waith.

Lluosrifau cyflog

Ym mlwyddyn ariannol 2024/25, band taliad cydnabyddiaeth y cyfarwyddwr ar y cyflog uchaf oedd £155-£160,000 (2023/24 = £150-£155,000).

Mae'r adran ganlynol yn rhoi manylion y datgeliadau cyflog teg gofynnol:

	2024/25	2023/24
Taliad cydnabyddiaeth 25ain canradd	£37,938	£36,648
Cymhareb gyflog 25ain canradd	4.2	4.2
Taliad cydnabyddiaeth 50fed canradd	£49,764	£48,474
Cymhareb gyflog 50fed canradd	3.2	3.1
Taliad cydnabyddiaeth 75ain canradd	£50,799	£50,799
Cymhareb gyflog 75ain canradd	3.1	3.0

Yn 2024/25, ni chafodd yr un gweithiwr daliad cydnabyddiaeth a oedd yn fwy na thâl y cyfarwyddwr sy'n cael y cyflog mwyaf (2023/24 = dim un).

Roedd ystod y taliadau rhwng £27,000 i £160,000 (2023/24 = £26,000-£155,000). Mae'r cyfanswm taliad cydnabyddiaeth yn cynnwys cyflog, tâl seiliedig ar berfformiad heb ei gyfuno, a buddion o fath arall. Nid yw'n cynnwys taliadau diswyddo, taliadau dros dro, cyfraniadau pensiwn y cyflogwr na gwerth trosglwyddo cyfwerth ag arian pensiynau.

Dyfarniadau cyflog

Mae cyflogau'r staff yn gysylltiedig â dyfarniadau cyflog a roddir i weithwyr sy'n gweithio ym maes Llywodraeth Leol yng Nghymru a Lloegr. Yn unol â'r weithdrefn honno, dyfarnwyd dyfarniad cyflog o £1,290 fesul cyfwerth ag amser llawn neu 2.50%, pa un bynnag oedd yn uwch, i staff ym mis Hydref 2024 wedi'i ôl-ddyddio i fis Ebrill 2024.

Pensiynau

Isod, dangosir hawliau pensiwn yr unigolion a enwir ar y dudalen flaenorol:

Rhwymedigaethau Pensiwn

Mae'r ymrwymiadau pensiwn i staff blaenorol a phresennol yn cael eu cyflawni drwy'r Prif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil (PCSPS) a'r pensiynau sy'n cael eu talu'n uniongyrchol i gyn Gomisiynwyr neu eu dibynyddion.

Enw	Ar 31/03/25				Ar 31/03/24
	Pensiwn crondedig ar oedran pensiwn a'r cyfandaliad cysylltiedig	Gwir gynnydd mewn pensiwn a chyfandaliad cysylltiedig ar oedran pensiwn	CETV	Gwir gynnydd mewn CETV	CETV
	£000	£000	£000	£000	£000
Michelle Morris	30-35	2.5-5	504	56	405
Chris Vinestock	30-35	2.5-5	510	39	430
Katrin Shaw	50-55	2.5-5	1057	65	950

Nid yw Simon Hart wedi'i gynnwys yn y cyfrifon hyn gan ei fod wedi 'dewis allan' o'r PCSPS. Mae CETV yn cyfeirio at y gwerth trosglwyddo sy'n cyfateb i arian parod, a gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth yn y Datgeliadau Pensiynau.

Salwch

Yn ystod y flwyddyn, collwyd 5.8 diwrnod fesul cyflogai ar gyfartaledd oherwydd salwch o'i gymharu â 7.7 diwrnod yn 2023/24. Mae hyn gyfwerth ag 2.3% (3.1% yn 2023/24) o gyfanswm y diwrnodau gwaith posibl. Mae hyn yn adlewyrchu absenoldebau tymor byr arferol a salwch tymor hir.

Adrodd am gynlluniau Gwasanaeth Sifil chynlluniau iawndal eraill

Ni thalwyd dim pecynnau ymadael yn 2024/25 (2023/24 Dim).

Y Panel Ymgynghorol a'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg

Gwnaed y taliadau amhensiynadwy canlynol, ar sail gyfradd ddyddiol, i aelodau'r Panel Ymgynghorol a'r Pwyllgor Archwilio a Sicrhau Risg:

	2024/25	2023/24
Mike Usher	4,600	2,950
Jane Martin CBE	4,200	3,350
Dave Tosh OBE	2,300	1,100
Ian Williams	2,200	3,050
John McSherry	2,000	1,900
Nia Roberts	1,900	1,400
Sue Phelps	1,800	1,100
Carys Evans	1,600	1,400
Bernie Davies	1,500	1,400
Felicity Mitchell	1,000	-
Joanest Varney-Jackson	800	1,800
Laura Davies	800	-
Jayne Woods	800	-

Mae’r ffigyrau hyn yn cynnwys taliadau a wnaed i aelodau am fynychu cyfarfodydd, gweithdai a sesiynau hyfforddi yn ystod 2024/25. Cynorthwyodd rhai aelodau hefyd gyda recriwtio staff yn ystod y flwyddyn.

Ar gyfer staff sy'n adrodd ar faterion, gweler yr Adroddiad Cydraddoldeb Blynyddol.

Michelle Morris

Swyddog Cyfrifyddu
Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru 23 Gorffennaf 2025

Adroddiad Archwiliad ac Atebolrwydd Senedd Cymru

Yn ogystal â'r prif ddatganiadau a baratowyd yn unol â'r **Safonau Adrodd Ariannol Rhyngwladol (IFRS)**, mae Llawlyfr Adroddiadau Ariannol y Llywodraeth (FReM) yn ei gwneud yn ofynnol i'r Ombwdsmon baratoi datganiad a nodiadau cefnogi i ddangos alldro adnoddau yn erbyn yr Amcangyfrifon o'r Cyflenwad a gyflwynir i'r Senedd, yng nghyswllt pob cais am adnodd.

Crynodeb o Alldro Adnoddau Net ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2025

	Diwygiedig Amcangyfrif			Alldro				2023/24
	Gros Gwariant	Incwm	Cyfanswm Net	Gwariant Gros	Incwm	Net Cyfanswm	Cyfanswm Net o'i gymharu â'r amcangyfrif	Cyfanswm Net
	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000	£000
Refeniw	6,335	(72)	6,263	6,159	(70)	6,089	174	5,736
Cyfalaf	5	-	5	-	-	-	5	-
Adnodd DEL	**6,340**	**(72)**	**6,268**	**6,159**	**(70)**	**6,089**	**179**	**5,736**
Cyfanswm Adnoddau	**6,340**	**(72)**	**6,268**	**6,159**	**(70)**	**6,089**	**179**	**5,736**
Arian Parod Net Gofyniad	**6,308**	**(72)**	**6,236**	**6,251**	**(70)**	**6,211**	**25**	**5,729**

Telir cyflog yr Ombwdsmon yn uniongyrchol o Gronfa Gyfunol Cymru a dim ond y treuliau busnes gwirioneddol sydd wedi'u cynnwys yng nghyfrifon yr Ombwdsmon a gaiff eu had-dalu.

Gofynion Cysoni Adnoddau Net â’r Gofynion Arian Parod Net

ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025

	Nodyn	2024/25			2023/24
		Amcangyfrif Diwygiedig	Cyfanswm yr Alldro Net	Cyfanswm alldro net o’i gymharu â'r amcangyfrif diwygiedig	Alldro
		£000	£000	£000	£000
Refeniw Net	2-4	6,263	6,089	174	5,736
Cyfalaf Net	6	5	-	5	-
Cyfanswm Adnoddau		**6,268**	**6,089**	**179**	**5,736**
Dibrisiant	6	(159)	(151)	(8)	(233)
Symudiadau mewn cyfalaf gwaith	6-9	107	124	(17)	214
Symudiadau mewn darpariaethau	10	20	149	(129)	12
Gofyniad arian parod net		**6,236**	**6,211**	**25**	**5,729**

Michelle Morris

Swyddog Cyfrifyddu

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru 23 Gorffennaf 2025

Tystysgrif ac adroddiad archwilydd annibynnol Archwilydd Cyffredinol Cymru ar gyfer y Senedd

Barn ar ddatganiadau ariannol

Rwy'n tystio fy mod wedi archwilio datganiadau ariannol Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025 dan baragraff 18 (2) o Atodlen 1 Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019.

Mae'r datganiadau ariannol yn cynnwys y Datganiad o Wariant Net Cynhwysfawr, Datganiad o'r Sefyllfa Ariannol, Datganiad Llifoedd Arian Parod, Datganiad o Newidiadau yn Ecwiti Trethdalwyr a'r nodiadau cysylltiedig, gan gynnwys y polisïau cyfrifyddu perthnasedd arwyddocaol. Y fframwaith adrodd ariannol a gymhwyswyd wrth eu paratoi yw'r gyfraith berthnasol a'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan Lawlyfr Adrodd Ariannol Trysorlys EF. Yn fy marn i, ym mhob ffordd berthnasol, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun gwir a theg o sefyllfa materion Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ar 31 Mawrth 2025 ac o'i gost weithredu net, ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar y dyddiad hwnnw;
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â'r safonau cyfrifyddu rhyngwladol a fabwysiadwyd yn y DU fel y'u dehonglwyd ac y'u haddaswyd gan Lawlyfr Adrodd Ariannol Trysorlys EF ac
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â chyfarwyddiadau Trysorlys EF a gyhoeddwyd o dan Ddeddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019.

Barn ar reoleidd-dra

Yn fy marn i, ym mhob ffordd berthnasol:

- mae'r Datganiad Alldro Adnoddau yn cyflwyno'r alldro'n briodol yn erbyn y symiau a awdurdodwyd gan y Senedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025 ac yn dangos nad aethpwyd y tu hwnt i'r cyfansymiau hynny; ac
- mae'r gwariant a'r incwm yn y datganiadau ariannol wedi cael eu cymhwyso at y dibenion a fwriadwyd gan y Senedd ac mae'r trafodion ariannol a gofnodwyd yn y datganiadau ariannol yn cydymffurfio â'r awdurdodau sy'n eu llywodraethu.

Barn ar drefniadau i ddefnyddio adnoddau'n ddarbodus, yn effeithlon ac yn effeithiol

Yn fy marn i, mae Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru wedi gwneud trefniadau priodol i sicrhau darbodaeth, effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd o ran ei ddefnydd o adnoddau trwy gydol y flwyddyn ariannol a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025.

Sail y barnau

Cynhaliais fy archwiliad yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU (ISAs (Y DU)) a Nodyn Ymarfer 10 "Archwilio datganiadau ariannol a rheoleidd-dra cyrff y sector cyhoeddus yn y Deyrnas Unedig". Caiff fy nghyfrifoldebau dan y safonau hynny eu disgrifio ymhellach yn yr adran o'm tystysgrif sy'n nodi cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol.

Mae fy staff a minnau'n annibynnol o'r corff yn unol â'r gofynion moesegol sy'n berthnasol i'm harchwiliad o'r datganiadau ariannol yn y DU, gan gynnwys Safon Foesegol y Cyngor Adrodd Ariannol, ac rwyf wedi cyflawni fy nghyfrifoldebau moesegol eraill yn unol â'r gofynion hyn. Credaf fod y dystiolaeth archwilio yr wyf wedi'i chael yn ddigonol ac yn briodol i ddarparu sail i'm barnau.

Casgliadau sy'n ymwneud â busnes gweithredol

Wrth archwilio'r datganiadau ariannol, rwyf wedi dod i'r casgliad bod y defnydd o sail gyfrifyddu busnes gweithredol wrth baratoi'r datganiadau ariannol yn briodol.

Yn seiliedig ar y gwaith a gyflawnais, nid wyf wedi nodi unrhyw ansicrwydd perthnasol sy'n ymwneud â digwyddiadau nac amodau a allai, yn unigol neu ar y cyd, fwrw amheuaeth sylweddol ar allu'r corff i barhau i fabwysiadu sail gyfrifyddu busnes gweithredol am gyfnod o ddeuddeng mis o leiaf o'r adeg pan awdurdodir cyhoeddiad y datganiadau ariannol.

Disgrifir fy nghyfrifoldebau a chyfrifoldebau y Swyddog Cyfrifyddu mewn cysylltiad â busnes gweithredol yn adrannau perthnasol o'r dystysgrif hon.

Caiff y sail gyfrifyddu busnes gweithredol ar gyfer Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru ei mabwysiadu gan ystyried y gofynion yn Llawlyfr Adrodd Ariannol y Llywodraeth a gyhoeddwyd gan Drysorlys EF, sy'n ei gwneud yn ofynnol i endidau fabwysiadu'r sail gyfrifyddu busnes gweithredol wrth baratoi'r datganiadau ariannol lle disgwylir y bydd y gwasanaethau a ddarperir ganddynt yn parhau i'r dyfodol.

Gwybodaeth arall

Mae'r wybodaeth arall yn cynnwys yr wybodaeth a gynhwysir yn yr adroddiad blynyddol heblaw'r datganiadau ariannol a'm hadroddiad archwilydd arnynt. Y Swyddog Cyfrifyddu sy'n gyfrifol am yr wybodaeth arall yn yr adroddiad blynyddol. Nid yw fy marn ar y datganiadau ariannol yn cwmpasu'r wybodaeth arall ac, oni nodir fel arall yn glir yn fy nhystysgrif, nid wyf yn mynegi unrhyw fath o sicrwydd ynghylch hynny. Fy nghyfrifoldeb i yw darllen yr wybodaeth arall ac, wrth wneud hynny, ystyried a yw'r wybodaeth arall yn anghyson yn berthnasol â'r datganiadau ariannol neu'r wybodaeth a gafwyd yn ystod yr archwiliad, neu ei bod yn ymddangos fel arall ei bod wedi ei chamddatgan yn berthnasol.

Os byddaf yn nodi anghysondebau perthnasol o'r fath neu gamddatganiadau perthnasol amlwg, mae'n ofynnol imi benderfynu a yw hyn yn arwain at gamddatganiad perthnasol yn y datganiadau ariannol eu hunain. Os byddaf, ar

sail y gwaith a gyflawnais, yn dod i'r casgliad bod yr wybodaeth arall hon wedi ei chamddatgan yn berthnasol, mae'n ofynnol imi sôn am y ffaith honno.

Nid oes gennyf unrhyw beth i adrodd amdano i'r perwyl hwn.

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i, mae'r rhan o'r Adroddiad ar Gydnabyddiaeth Ariannol sydd i'w harchwilio wedi cael ei pharatoi'n briodol yn unol â chyfarwyddiadau Trysorlys EF a wnaed dan adran 17(1) Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019

Yn fy marn i, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed yn ystod fy archwiliad:

- mae'r rhannau o'r Adroddiad Atebolrwydd a gaiff eu harchwilio wedi cael eu paratoi'n briodol yn unol â chyfarwyddiadau Trysorlys EF a wnaed dan adran 17(1) Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019; ac
- mae'r wybodaeth a roddir yn yr Adroddiad Blynyddol ar gyfer y flwyddyn ariannol y paratowyd y datganiadau ariannol ar ei chyfer yn gyson â'r datganiadau ariannol ac yn unol â'r gofynion cyfreithiol perthnasol.

Materion y byddaf yn adrodd arnynt drwy eithriad

Yng ngoleuni gwybodaeth a dealltwriaeth y corff a'i amgylchedd a gafwyd yn ystod y gwaith archwilio, nid wyf wedi nodi camddatganiadau perthnasol yn yr Adroddiad Blynyddol.

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol yr adroddaf i chi, os, yn fy marn i:

- nid wyf wedi cael yr holl wybodaeth ac esboniadau y mae eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad;
- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu priodol neu ni chafwyd ffurflenni sy'n ddigonol ar gyfer fy archwiliad o ganghennau nad ymwelodd fy nhîm â hwy;
- nid yw'r datganiadau ariannol a'r rhan o'r Adroddiad Atebolrwydd a gaiff ei harchwilio yn gyson â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu;

- nid yw gwybodaeth a nodir gan Drysorlys EF ynghylch cydnabyddiaeth ariannol a thrafodion eraill wedi cael ei datgelu;
- nid yw datgeliadau penodol ynghylch cydnabyddiaeth ariannol a nodir gan Lawlyfr Adrodd Ariannol y Llywodraeth a gyhoeddwyd gan Drysorlys EF wedi cael eu gwneud neu nid yw rhannau o'r Adroddiad ar Gydnabyddiaeth Ariannol sydd i'w harchwilio yn gyson â'r cofnodion a'r ffurflenni cyfrifyddu; neu
- nid yw'r Datganiad Llywodraethu'n adlewyrchu cydymffurfiaeth â chanllawiau Trysorlys EF.

Cyfrifoldebau'r Swyddog Cyfrifyddu am y datganiadau ariannol

Fel yr esbonnir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau'r Swyddog Cyfrifyddu, y Swyddog Cyfrifyddu sy'n gyfrifol am:

- gadw cofnodion cyfrifyddu priodol;
- paratoi datganiadau ariannol ac Adroddiad Blynyddol yn unol â'r fframwaith adrodd ariannol perthnasol ac am fod wedi'i argyhoeddi eu bod yn rhoi darlun gwir a theg;
- sicrhau bod yr Adroddiad Blynyddol a'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn deg, yn gytbwys ac yn ddealladwy;
- sicrhau rheoleidd-dra trafodion ariannol;
- pa bynnag reolaethau mewnol sy'n angenrheidiol ym marn Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru i allu paratoi datganiadau ariannol heb unrhyw gamddatganiadau perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall;
- asesu gallu'r corff i barhau fel busnes gweithredol, gan ddatgelu fel y bo'n gymwys, faterion sy'n ymwneud â'r busnes gweithredol a defnyddio sail gyfrifyddu busnes gweithredol oni bai bod y Swyddog Cyfrifyddu yn rhagweld na fydd y gwasanaethau a ddarperir gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn parhau i gael eu darparu yn y dyfodol; ac
- am sefydlu trefniadau priodol ar gyfer defnydd darbodus, effeithlon ac effeithiol o adnoddau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.

Cyfrifoldebau'r archwilydd am archwilio'r datganiadau ariannol

Fy nghyfrifoldeb yw archwilio'r datganiadau ariannol, eu hardystio ac adrodd arnynt yn unol ag adran 18(1) Deddf Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019.

Fy amcanion yw cael sicrwydd rhesymol ynghylch p'un a yw'r datganiadau ariannol yn eu cyfanrwydd yn rhai heb unrhyw gamddatganiad perthnasol, boed hynny trwy dwyll neu wall, a chyhoeddi tystysgrif sy'n cynnwys fy marn. Mae sicrwydd rhesymol yn lefel uchel o sicrwydd, ond nid yw'n gwarantu y bydd archwiliad a gynhelir yn unol â'r Safonau Rhyngwladol ar Archwilio yn y DU wastad yn canfod camddatganiad perthnasol pan fo'n bodoli. Gall camddatganiadau godi trwy dwyll neu wall a chânt eu hystyried yn berthnasol os, yn unigol neu gyda'i gilydd, gellid disgwyl yn rhesymol iddynt ddylanwadu ar benderfyniadau economaidd defnyddwyr ar sail y datganiadau ariannol hyn.

Afreoleidd-dra, gan gynnwys twyll, yw achosion o beidio â chydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau. Rwy'n cynllunio gweithdrefnau yn unol â'm cyfrifoldebau a amlinellir uchod, i ganfod camddatganiadau perthnasol mewn cysylltiad ag afreoleidd-dra, gan gynnwys twyll.

Roedd fy ngweithdrefnau'n cynnwys y canlynol:

- Holi'r rheolwyr a'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu, gan gynnwys cael ac adolygu dogfennaeth ategol mewn perthynas â pholisïau a gweithdrefnau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru sy'n ymwneud ag: adnabod, gwerthuso a chydymffurfio â deddfau a rheoliadau a pha un a oeddent yn ymwybodol o unrhyw achosion o ddiffyg cydymffurfio;
- canfod ac ymateb i'r risgiau o dwyll a pha un a oes ganddynt wybodaeth am unrhyw dwyll gwirioneddol, tybiedig neu honedig;
- y rheolaethau mewnol a sefydlwyd i liniaru risgiau sy'n gysylltiedig â thwyll neu ddiffyg cydymffurfio â deddfau a rheoliadau;
- Ystyried fel tîm archwilio sut a ble allai twyll ddigwydd yn y datganiadau ariannol ac unrhyw ddangosyddion posibl o dwyll. Fel rhan o'r drafodaeth

hon, canfûm botensial ar gyfer twyll yn y meysydd canlynol: adnabod refeniw, adnabod gwariant, a chofnodi dyddlyfrau anarferol;

- Cael dealltwriaeth am y fframwaith awdurdod sydd gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, yn ogystal â fframweithiau cyfreithiol a rheoleiddiol eraill y mae Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yn gweithredu oddi mewn iddynt, gan ganolbwyntio ar y deddfau a'r rheoliadau hynny a gafodd effaith uniongyrchol ar y datganiadau ariannol neu a gafodd effaith sylfaenol ar weithrediadau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru; a hefyd
- Cael dealltwriaeth am berthnasoedd partïon cysylltiedig.

Yn ogystal â'r uchod, roedd fy ngweithdrefnau ar gyfer ymateb i risgiau a nodwyd yn cynnwys y canlynol:

- adolygu datgeliadau'r datganiad ariannol a phrofi dogfennau ategol er mwyn asesu cydymffurfedd â'r cyfreithiau a'r rheoliadau perthnasol a drafodir uchod;
- holi'r rheolwyr, y Pwyllgor Archwilio a chynghorwyr cyfreithiol ynghylch cyfreithiad a honiadau gwirioneddol a phosibl;
- darllen cofnodion cyfarfodydd y rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu a'r Bwrdd Ymgynghorol; a
- wrth fynd i'r afael â'r risg o dwyll trwy wrth-wneud rheolaethau gan reolwyr, profi priodoldeb cofnodion mewn cyfnodolion ac addasiadau eraill; asesu a yw'r barnau a wneir wrth wneud amcangyfrifon cyfrifyddu yn arwydd o duedd bosibl; a gwerthuso rhesymeg busnes unrhyw drafodiadau arwyddocaol sy'n anarferol neu y tu allan i fusnes arferol.

Rwyf hefyd wedi cyfleu cyfreithiau a rheoliadau perthnasol a nodwyd a risgiau o dwyll posibl i bob aelod o'r tîm archwilio, gan barhau i fod yn effro i unrhyw arwyddion o dwyll neu beidio â chydymffurfio â chyfreithiau a rheoliadau trwy gydol yr archwiliad.

Mae'r anhawster cynhenid i ganfod afreoleidd-dra, effeithiolrwydd rheolaethau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, a natur, amseru a graddau'r gweithdrefnau archwilio a gyflawnir yn effeithio ar y graddau y gall fy

ngweithdrefnau ganfod afreoleidd-dra, gan gynnwys twyll.

Ceir disgrifiad pellach o gyfrifoldebau'r archwilydd o ran archwilio'r datganiadau ariannol ar wefan y Cyngor Adrodd Ariannol www.frc.org.uk/auditorsresponsibilities. Mae'r disgrifiad hwn yn rhan o fy adroddiad archwilydd

Cyfrifoldebau eraill yr archwilydd

Mae'n ofynnol i mi gael tystiolaeth sy'n ddigon i roi:

- sicrwydd rhesymol bod y Datganiad Alldro Adnoddau yn cyflwyno'r alldro'n briodol yn erbyn y symiau a awdurdodwyd gan y Senedd ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025 ac yn dangos nad aethpwyd y tu hwnt i'r cyfansymiau hyn.
- sicrwydd rhesymol bod y gwariant a'r incwm a gofnodwyd yn y datganiadau ariannol wedi cael eu cymhwyso at y dibenion a fwriadwyd gan y Senedd a bod y trafodion ariannol a gofnodwyd yn y datganiadau ariannol yn cydymffurfio â'r awdurdodau sy'n eu llywodraethu.
- sicrwydd bod Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru wedi gwneud trefniadau priodol ar gyfer defnydd darbodus, effeithlon ac effeithiol o adnoddau Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru.

Rwy'n cyfathrebu gyda'r rhai sy'n gyfrifol am lywodraethu ynghylch, ymhlith pethau eraill, cwmpas ac amseriad arfaethedig yr archwiliad a chanfyddiadau archwilio arwyddocaol, gan gynnwys unrhyw ddiffygion arwyddocaol mewn rheolaeth fewnol yr wyf yn eu hadnabod yn ystod fy archwiliad.

Adroddiad

Nid oes gennyf unrhyw sylwadau i'w gwneud ynghylch y datganiadau ariannol hyn.

Adrian Crompton

Archwilydd Cyffredinol Cymru

25 Gorffennaf 2025

1 Capital Quarter
Stryd Tyndall
Caerdydd, CF10 4BZ

Cyfrifon Blynyddol 2024-25

Datganiad o Wariant Net Cynhwysfawr

ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025

Costau gweinyddu	Nodyn	2024/25 £000	2023/24 £000
Costau staff	2	4,794	4,440
Costau gweinyddu eraill nad ydynt yn gostau staff	3	1,365	1,334
Costau Gweinyddu Gros		**6,159**	**5,774**
Incwm Gweithredu	4	(70)	(38)
Costau Gweinyddu Net		**6,089**	**5,736**
Alldro Refeniw Net		**6,089**	**5,736**

Mae nodiadau 1 i 18 yn rhan o'r datganiadau hyn.

Mae'r holl weithgareddau sydd wedi cychwyn yn y cyfnod yn parhau.

Datganiad Sefyllfa Ariannol

ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025

	Nodyn	Ar 31 Mawrth 2025 £000	Ar 31 Mawrth 2024 £000
Asedau anghyfredol			
Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar	6a	43	77
Asedau anniriaethol	6b	38	66
Hawl i ddefnyddio ased	6c	924	231
Symiau derbyniadwy sy'n ddyledus ar ôl mwy na blwyddyn	7	-	-
		1,005	**374**
Asedau Cyfredol			
Symiau masnach derbyniadwy a symiau derbyniadwy eraill	7	304	325
Arian parod a'r hyn sy'n gyfwerth ag arian parod	8	25	17
		329	**342**
Cyfanswm asedau		**1,334**	**716**
Rhwymedigaethau cyfredol			
Symiau masnach taladwy a symiau taladwy eraill	9	(1,129)	(446)
Darpariaethau llai na blwyddyn	10	(54)	(49)
		(1,183)	**(495)**
Cyfanswm yr asedau ar ôl tynnu'r rhwymedigaethau cyfredol		**151**	**221**
Rhwymedigaethau anghyfredol			
Symiau masnach taladwy a symiau taladwy eraill sy'n ddyledus ar ôl blwyddyn	9	-	(1)
Darpariaethau mwy na blwyddyn	10	(295)	(449)
		(295)	**(450)**
Cyfanswm yr asedau llai rhwymedigaethau		**(144)**	**(229)**
Cronfa Gyffredinol		**(144)**	**(229)**

Mae nodiadau 1 i 18 a'r Datgeliadau Pensiwn yn rhan o'r datganiadau hyn.

Cymeradwywyd y datganiadau ariannol y Swyddog Cyfrifyddu a'u hawdurdodi i'w cyhoeddi ar 23 Gorffennaf 2025 gan:

Michelle Morris

Swyddog Cyfrifyddu

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru 23 Gorffennaf 2025

Datganiad Llif Arian

ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025

	Nodyn	2024/25 £000	2023/24 £000
Mewnlif arian net drwy weithgareddau gweithredol	11	(6,174)	(5,729)
Mewnlif arian net drwy weithgareddau buddsoddi	12	-	-
Cyllid gan Senedd Cymru	13	6,236	5,746
Balans arian parod y flwyddyn flaenorol wedi'i ad-dalu		(17)	(1)
Arian y llynedd heb ei dynnu i lawr		(37)	-
Cynnydd (gostyngiad) net mewn symiau cyfwerth ag arian parod ar ôl addasu ar gyfer taliadau i Gronfa Gyfunol Cymru		**8**	**16**
Arian parod a'r hyn sy'n gyfwerth ag arian parod ar ddechrau'r cyfnod		**17**	**1**
Arian parod a'r hyn sy'n gyfwerth ag arian parod ar ddiwedd y cyfnod		**25**	**17**

Mae nodiadau 1 i 18 yn rhan o'r datganiadau hyn.

Datganiad Newidiadau yn Ecwiti Trethdalwyr

ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2025

Cronfa Gyffredinol	2024/25 £000	2023/24 £000
Balans ar 1 Ebrill	**(229)**	**(222)**
Cost gweithredu net	(6,089)	(5,736)
Cyllid gan Senedd Cymru	6,236	5,746
Arian y llynedd heb ei dynnu i lawr	(37)	-
Yn ddyledus i Gronfa Gyfunol Cymru:		
Arian Parod	(25)	(17)
Incwm anweithredol	-	-
Cyfanswm yr incwm a'r costau cydnabyddedig am y flwyddyn	**85**	**(7)**
Balans ar 31 Mawrth	**(144)**	**(229)**

Mae nodiadau 1 i 18 a'r Datgeliadau Pensiwn yn rhan o'r datganiadau hyn.

Nodiadau ar y Datganiadau Ariannol

1. Datganiad Polisïau Cyfrifyddu

Mae'r datganiadau ariannol hyn wedi cael eu paratoi yn unol â Llawlyfr Adroddiadau Ariannol y Llywodraeth (y Llawlyfr) a gyhoeddir gan Drysorlys EM sydd mewn grym ar gyfer 2024/25. Mae'r polisïau cyfrifyddu yn y Llawlyfr yn defnyddio Safonau Adroddiadau Ariannol Rhyngwladol fel y maent wedi cael eu mabwysiadu neu eu dehongli ar gyfer y sector cyhoeddus. Os yw'r Llawlyfr yn caniatáu dewis polisi cyfrifyddu, dewiswyd y polisi cyfrifyddu y tybiwyd iddo fod yr un mwyaf priodol i amgylchiadau arbennig Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, at ddibenion rhoi darlun gwir a theg. Disgrifir y polisïau cyfrifyddu arbennig sydd wedi cael eu mabwysiadu gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru isod. Defnyddiwyd hwy'n gyson wrth ymdrin ag eitemau yr ystyrir eu bod yn berthnasol i'r cyfrifon.

1.1 Confensiwn Cyfrifyddu

Paratowyd y cyfrifon hyn dan y confensiwn cost hanesyddol wedi'i addasu i ystyried ailbrisio asedau sefydlog, os yw'n berthnasol i'w gwerth i'r busnes, drwy gyfeirio at eu costau cyfredol.

1.2 Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar

Mae gwariant ar eiddo, peiriannau a chyfarpar yn cael ei gyfalafu lle disgwylir i'r hyn a brynir fod ag oes ddefnyddiol o fwy na blwyddyn a lle mae'r gost yn fwy na £5k. Gall asedau sy'n costio llai na £5k gael eu cyfalafu gyhyd â'u bod yn asedau cyfalaf a'u bod yn rhan o gynllun mwy sydd â chyfanswm dros £5k. Dangosir asedau ar sail eu cost, llai lwfans am ddibrisiant. Adeg eu cydnabod ar y cychwyn mesurir asedau , sefydlog ar sail eu cost, gan gynnwys costau megis costau gosod, y gellir eu priodoli'n uniongyrchol i fod yn rhai a ddefnyddiwyd i'w cael i weithio ar gyfer y defnydd y bwriadwyd hwynt. Wrth adolygu costau'r asedau sefydlog a gafwyd yn flaenorol a'r prisiau a dalwyd ar gyfer caffael eitemau newydd yn ystod y flwyddyn, nid oes gwahaniaeth mawr rhwng gwerth net hanesyddol ar bapur yr asedau a'u cost adnewyddu llai dibrisiant.

1.3 Dibrisiant

Caiff asedau eu dibrisio yn ôl cyfraddau a fydd yn eu gostwng i sero neu, os yw'n berthnasol, i amcangyfrif o'u gwerth gweddillol ar sail llinell syth dros eu hoes ddefnyddiol dybiedig yn dilyn taliad dibrisiant flwyddyn lawn gychwynnol ym mlwyddyn eu prynu. Caiff asedau sy'n cael eu datblygu eu dibrisio o'r mis pan ddefnyddir yr asedau hynny gyntaf.

Ac eithrio pan nodir fel arall y tybir bod asedau byw fel a ganlyn:

Peiriannau	10 mlynedd neu gyfnod y brydles os yw'n llai
Dodrefn a ffitiau eraill	10 mlynedd neu gyfnod brydles ar gyfer ffitiau
Cyfrifiaduron a chyfarpar arall	rhwng 3 a 10 mlynedd

1.4 Asedau anniriaethol

Mae trwyddedau meddalwedd cyfrifiadurol a brynir a meddalwedd a ddatblygir yn cael eu cyfalafu os ydynt yn costio £5k neu ragor ac os yw eu hoes ddefnyddiol yn fwy na blwyddyn. Gall asedau anniriaethol sy'n costio llai na £5k gael eu cyfalafu gyhyd â'u bod yn asedau cyfalaf a'u bod yn rhan o gynllun mwy sydd, â chyfanswm, dros £5k. Caiff asedau anniriaethol eu hadolygu'n flynyddol er mwyn canfod lleihad yn eu gwerth a chânt eu datgan ar sail cost hanesyddol wedi'i hamorteiddio. Caiff trwyddedau meddalwedd eu hamorteiddio dros gyfnod y drwydded neu dros oes economaidd ddefnyddiol yr offer cyfrifiadurol y maent wedi'u gosod arno, pa un bynnag yw'r byrraf. Fel arfer, byddai hyn rhwng 3 a 5 mlynedd. Caiff meddalwedd a ddatblygir ei hamorteiddio dros ei hoes ddefnyddiol amcangyfrifedig. Yn y flwyddyn y cânt eu prynu, mae taliadau amorteiddio yn cychwyn pan ddefnyddir yr asedau.

1.5 Treth Ar Werth

Nid yw Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru wedi'i gofrestru ar gyfer TAW. Felly datgelir gwariant yn cynnwys TAW.

1.6 Pensiynau

Mae'r ymrwymiadau pensiwn i staff blaenorol a phresennol yn cael eu cyflawni drwy ddarpariaethau Prif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil (PCSPS), a thrwy daliadau uniongyrchol i ddau Gomisiynydd blaenorol dros Weinyddu Lleol yng Nghymru ac unrhyw fuddiolwr sy'n dal yn fyw. Datgelir y manylion llawn yn y Datgeliadau Pensiynau ar ddiwedd y Datganiadau Ariannol. Caiff costau darparu'r pensiynau hyn eu cynnwys yn y Datganiad Gwariant Net Cynhwysfawr.

1.7 Costau gadael yn fuan

Lle mae'n ofynnol i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru dalu costau ychwanegol buddion sy'n fwy na'r buddion arferol a delir dan y cynllun pensiwn priodol i weithwyr sy'n ymddeol yn gynnar, caiff y costau hyn eu cynnwys yn llawn yn y Datganiad Gwariant Net Cynhwysfawr pan fydd y rhwymedigaeth yn codi.

1.8 Prydlesi

Codir tâl am y gwariant ar eiddo a brydlesir yn ystod y cyfnod y mae'n berthnasol iddo.

1.9 Costau Staff

Yn unol ag IAS 19, caiff buddion tymor byr cyflogeion, megis cyflogau a chyfraniadau nawdd cymdeithasol, gwyliau blynyddol â thâl ac absenoldeb salwch â thâl, yn ogystal â buddion anariannol ar gyfer cyflogeion cyfredol, eu cydnabod pan fydd cyflogai wedi darparu gwasanaethau yn gyfnewid am y buddion hynny.

1.10 Darpariaethau

Symiau yw'r rhain y mae'r swm neu'r amseru sy'n berthnasol iddynt yn ansicr ar ddyddiad y fantolen ac maent yn cynrychioli'r amcangyfrif gorau o'r gwariant sydd ei angen i setlo'r ymrwymiadau. Pan fydd effaith gwerth arian o ran amser yn sylweddol, caiff y llifoedd arian amcangyfrifedig yr addaswyd yn ôl risg eu disgowntio gan ddefnyddio'r gyfradd ddisgownt a argymhellir gan Drysorlys EM.

1.11 Incwm

Caiff yr holl incwm ei gydnabod yn y Datganiad o Wariant Net Cynhwysfawr yn unol â IAS 18 ac IFRS 15.

1.12 Safonau heb fod ar waith eto

Safon	Dod i rym	Manylion pellach
Contractau Yswiriant IFRS 17	1 Ebrill 2025	Mae IFRS 17 yn disodli Contractau Yswiriant IFRS 4 Mae'n sefydlu'r egwyddorion ar gyfer cydnabod, mesur, cyflwyno a datgelu contractau yswiriant. Mae IFRS 17 yn ei gwneud yn ofynnol i gontractau yswiriant, gan gynnwys contractau adyswiriant, gael eu cydnabod ar y datganiad o sefyllfa ariannol fel cyfanswm y llif arian cyflawni a'r ymyl gwasanaeth cytundebol.
Gwerthusiadau asedau nad ydynt yn fuddsoddiad	2025-26	Ym mis Rhagfyr 2023, cyhoeddodd Trysorlys EM ddrafft arfaethedig ar newidiadau posibl i'w gwneud i werthuso a chyfrifyddu asedau nad ydynt yn fuddsoddiad (megis PPE, asedau anniriaethol). Mae cyfeiriadau at asedau sy'n cael eu dal am eu 'potensial gwasanaeth' a'r termau asedau 'arbenigol ac anarbenigol' yn cael eu tynnu o'r Llawlyfr.
Buddion Cymdeithasol	2025-26	Bydd Llawlyfr 2025/26 yn cynnwys canllawiau newydd ar gyfrifyddu buddion cymdeithasol fel trosglwyddiadau cyfredol a dderbynnir gan aelwydydd, gyda'r bwriad o ddarparu ar gyfer yr anghenion sy'n codi o ddigwyddiadau neu amgylchiadau penodol, megis salwch, diweithdra, ymddeoliad, tai, addysg neu amgylchiadau teuluol.
Cyflwyniad a Datgeliad IFRS 18 mewn Datganiadau Ariannol	2027-28	Mae IFRS 18 yn disodli IAS 1 Cyflwyno Datganiadau Ariannol. Y dyddiad dod i rym yw 1 Ionawr 2027 ar gyfer y sector preifat ac nid yw dyddiad gweithredu'r sector cyhoeddus wedi'i gadarnhau eto.

2. Niferoedd a Chostau Staff

Roedd y costau cyflogaeth gyda'i gilydd fel a ganlyn:

	2024/25	2023/24
	£000	£000
Staff parhaol:		
Cyflogau	3,352	3,168
Costau Nawdd Cymdeithasol	349	325
Costau pensiwn	936	865
Ffioedd y gronfa bensiwn	49	38
Cyfanswm	**4,686**	**4,396**
Staff dros dro:		
Cyflogau	92	43
Costau Nawdd Cymdeithasol	6	1
Costau pensiwn	10	-
Cyfanswm	**108**	**44**
Cyfanswm Costau Staff	**4,794**	**4,440**

Roedd cyfartaledd nifer yr unigolion cyfwerth â llawn-amser a gyflogwyd (gan gynnwys uwch reolwyr a chyflogaeth cyfnod penodol) yn ystod y flwyddyn fel a ganlyn:

	2024/25	2023/24
	Nifer.	Nifer.
Cyfarwyddwyr	2	2
Cyfathrebu a Chynorthwyo Personol	3	3
Cwynion ac Ymchwiliadau	51	50
Tîm Gwella	7	6
Cefnogaeth	8	8
Cyfanswm	**71**	**69**

3. Costau gweinyddu eraill nad ydynt yn gostau staff

	2024/25	2023/24
	£000	£000
Rhent	35	28
Ffi Archwilio Allanol	22	21
Ffioedd proffesiynol a chyfreithiol	259	180
Costau eiddo eraill	140	212
Tâl llog IFRS 16	48	4
Gwasanaethau cyfrifiadurol	405	453
Costau swyddfa	89	94
Teithio a Chynhaliaeth	19	16
Hyfforddi a Recriwtio	120	40
Cyfathrebu	77	53
Is-gyfanswm	**1,214**	**1,101**
Dibrisiant	123	206
Tâl Amorteiddio	28	27
Colled wrth waredu	-	-
Is-gyfanswm	**151**	**233**
Cyfanswm Costau Gweinyddu Eraill	**1,365**	**1,334**

4. Incwm Gweithredu

	2024/25	2023/24
	£000	£000
Staff ar secondiad	(69)	(37)
Eraill – Gwasanaethau cyflogres i Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol	(1)	(1)
Cyfanswm	**(70)**	**(38)**

5. Costau Gweithredu yn ôl Nodau Strategol

Mae costau darparu gwasanaeth Ombwdsmon o'r radd flaenaf i Gymru wedi'u nodi isod. Mae gennym bedwar nod strategol ar gyfer cyflawni ein cenhadaeth ac mae dyraniad pob un o'r nodau yn seiliedig ar y canlynol:

(a) amcangyfrif o amser y staff a dreuliwyd ar y nod

(b) dyraniad uniongyrchol y gwariant lle y bo hynny'n berthnasol

(c) dosraniad costau eraill pro rata i amcangyfrif amser y staff.

	2024/25		2023/24	
	£000	%	£000	%
Nod Strategol 1: Cyflawni cyfiawnder sy'n cael effaith gadarnhaol ar bobl a gwasanaethau cyhoeddus	4,440	72.9	4,295	74.9
Nod Strategol 2: Cynyddu hygyrchedd a chynhwysiant	263	4.3	233	4.1
Nod Strategol 3: Ehangu ein gwaith gwella rhagweithiol	1,163	19.1	1,023	17.8
Nod Strategol 4: Sicrhau ein bod yn sefydliad iach, effeithlon ac atebol	223	3.7	185	3.2
Alldro Adnoddau Net	**6,089**	**100.0**	**5,736**	**100.0**

Nid yw dadansoddiad o'r Nodau yn cynnwys gwariant cyfalaf.

6a. Eiddo, Peiriannau a Chyfarpar

2024/25	Peiriannau	Cyfrifiaduron a chyfarpar arall	Dodrefn a ffitiau eraill	Cyfanswm
	£000	£000	£000	£000
Cost neu werth ar 1 Ebrill	**156**	**147**	**353**	**656**
Ychwanegiadau	-	-	-	-
Gwarediadau	-	-	-	-
Ar 31 Mawrth	**156**	**147**	**353**	**656**
Dibrisiant ar 1 Ebrill	**(156)**	**(115)**	**(308)**	**(579)**
A godwyd yn ystod y flwyddyn	-	(15)	(19)	(34)
Gwarediadau	-	-	-	-
Ar 31 Mawrth	**(156)**	**(130)**	**(327)**	**(613)**
Swm ar bapur ar 31 Mawrth 2025	**-**	**17**	**26**	**43**
Swm ar bapur ar 31 Mawrth 2024	-	32	45	77

2023/24	Peiriannau	Cyfrifiaduron a chyfarpar arall	Dodrefn a ffitiau eraill	Asedau Gwarged	Cyfanswm
	£000	£000	£000	£000	£000
Cost neu werth ar 1 Ebrill	**156**	**147**	**353**	**137**	**793**
Ychwanegiadau	-	-	-	-	-
Gwarediadau	-	-	-	(137)	(137)
Ar 31 Mawrth	**156**	**147**	**353**	**-**	**656**
Dibrisiant ar 1 Ebrill	**(156)**	**(97)**	**(290)**	**(137)**	**(680)**
A godwyd yn ystod y flwyddyn	-	(18)	(18)	-	(36)
Gwarediadau	-	-	-	137	137
Ar 31 Mawrth	**(156)**	**(115)**	**(308)**	**-**	**(579)**
Swm ar bapur ar 31 Mawrth 2025	**-**	**32**	**45**	**-**	**77**
Swm ar bapur ar 31 Mawrth 2024	-	50	63	-	113

6b. Asedau Anniriaethol

2024/25	Technoleg Gwybodaeth	Trwyddedau Meddalwedd	Cyfanswm
	£000	£000	£000
Cost neu werth ar 1 Ebrill	**518**	**52**	**570**
Ychwanegiadau	-	-	-
Gwarediadau	-	-	-
Ar 31 Mawrth	**518**	**52**	**570**
Amorteiddiad ar 1 Ebrill	**(452)**	**(52)**	**(504)**
Amorteiddiad a godwyd yn ystod y flwyddyn	(28)	-	(28)
Gwarediadau	-	-	-
Ar 31 Mawrth	**(480)**	**(52)**	**(532)**
Gwerth ar bapur ar 31 Mawrth 2025	**38**	**-**	**38**
Gwerth ar bapur ar 31 Mawrth 2024	66	-	66

2023/24	Technoleg Gwybodaeth	Trwyddedau Meddalwedd	Cyfanswm
	£000	£000	£000
Cost neu werth ar 1 Ebrill	**518**	**52**	**570**
Ychwanegiadau	-	-	-
Gwarediadau	-	-	-
Ar 31 Mawrth	**518**	**52**	**570**
Amorteiddiad ar 1 Ebrill	**(425)**	**(52)**	**(477)**
Amorteiddiad a godwyd yn ystod y flwyddyn	(27)	-	(27)
Gwarediadau	-	-	-
Ar 31 Mawrth	**(452)**	**(52)**	**(504)**
Gwerth ar bapur ar 31 Mawrth 2024	**66**	**-**	**66**
Gwerth ar bapur ar 31 Mawrth 2023	93	-	93

Ym marn Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru nid oes gwahaniaeth o bwys rhwng gwerth llyfr net yr asedau yn ôl eu gwerthoedd heddiw a'u cost hanesyddol.

6c. Hawl i ddefnyddio ased

2024/25	Hawl i ddefnyddio ased IFRS 16	Cyfanswm
	£000	£000
Cost neu werth ar 1 Ebrill	**571**	**571**
Ychwanegiadau	1,013	1,013
Gwarediadau	(571)	(571)
Ar 31 Mawrth	**1,013**	**1,013**
Dibrisiant ar 1 Ebrill	**(340)**	**(340)**
A godwyd yn ystod y flwyddyn	(89)	(89)
Gwarediadau	340	340
Ar 31 Mawrth	**(89)**	**(89)**
Swm ar bapur ar 31 Mawrth 2025	**924**	**924**
Swm ar bapur ar 31 Mawrth 2024	231	231

2023/24	Hawl i ddefnyddio ased IFRS 16	Cyfanswm
	£000	£000
Cost neu werth ar 1 Ebrill	**571**	**571**
Ychwanegiadau	-	-
Gwarediadau	-	-
Ar 31 Mawrth	**571**	**571**
Dibrisiant ar 1 Ebrill	**(170)**	**(170)**
A godwyd yn ystod y flwyddyn	(170)	(170)
Gwarediadau	-	-
Ar 31 Mawrth	**(340)**	**(340)**
Swm ar bapur ar 31 Mawrth 2024	**231**	**231**
Swm ar bapur ar 31 Mawrth 2023	401	401

7. Symiau masnach derbyniadwy a symiau derbyniadwy eraill

	Ar 31 Mawrth 2025	Ar 31 Mawrth 2024
	£000	£000
Symiau a ddaw'n ddyledus o fewn blwyddyn		
Rhagdaliadau	304	288
Arian heb ei dynnu i lawr	-	37
Dyledwyr masnach	-	-
Symiau a ddaw'n ddyledus ar ôl mwy na blwyddyn		
Rhagdaliadau	-	-
Cyfanswm	**304**	**325**

8. Arian parod a'r hyn sy'n gyfwerth ag Arian Parod

Rhaid dychwelyd unrhyw falansau banc a ddelir ar ddiwedd y flwyddyn i Gronfa Gyfunol Cymru. Mae ffigur o £25k (£17k yn 2023/24) wedi'i gynnwys yn y cyfrifon, fel balans net diwedd blwyddyn yr holl gyfrifon banc a weithredir gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, ni waeth a yw'r cyfrif unigol mewn dyled neu gredyd.

Bydd y balans diwedd blwyddyn yn cael ei ad-dalu i Gronfa Gyfunol Cymru yn 2024/25 o dan Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006.

9. Symiau Masnach taladwy a Rhwymedigaethau Cyfredol eraill

	Ar 31 Mawrth 2025	Ar 31 Mawrth 2024
	£000	£000
Symiau a ddaw'n ddyledus o fewn blwyddyn		
Gwyliau blynyddol heb eu cymryd	130	132
Gostyngiad rhent gohiriedig	-	5
Cronfa Gyfunol Cymru – balansau heb eu gwario	25	17
Symiau masnach taladwy	5	6
Credydwr IFRS 16	930	250
Croniadau	39	36
	1,129	**446**
Symiau a ddaw'n ddyledus mewn mwy na blwyddyn		
Gostyngiad rhent gohiriedig	-	1
Cyfanswm	**1,129**	**447**

10. Darpariaethau ar gyfer Rhwymedigaethau a Thaliadau

	2024/25				2023/24
	Pensiynau ar gyfer Cyn-gomisiynwyr	Costau Dirywiad	Costau eraill	Cyfanswm	Cyfanswm
	£000	£000	£000	£000	£000
Balans ar 1 Ebrill	175	323	-	498	510
Darpariaeth ychwanegol sy'n ofynnol	49	-	-	49	41
Symudiad yn y gyfradd ddisgownt	-	-	-	-	(3)
Darpariaethau a ddefnyddiwyd yn y flwyddyn	(54)	(144)	-	(198)	(50)
Balans ar 31 Mawrth	**170**	**179**	**-**	**349**	**498**

Dadansoddiad o bryd y disgwylir i'r darpariaethau gael eu talu:

	Ar 31 Mawrth 2025	Ar 31 Mawrth 2024
	£000	£000
Taladwy o fewn blwyddyn	54	49
Taladwy o fewn 2 i 5 mlynedd	116	449
Taladwy ar ôl 5 mlynedd	179	-
Balans ar 31 Mawrth 2025	**349**	**498**

Mae darpariaethau pensiwn yn cael eu cyfrifo ar sail Tablau Bywyd Cenedlaethol ar gyfer Cymru a Lloegr a gyhoeddir gan y Swyddfa Ystadegau Gwladol. Mae'r cynnydd mewn pensiynau yn hwyrach ymlaen yn y flwyddyn yn unol â'r wybodaeth am ddadchwyddydd CMC a gyhoeddwyd gan Drysorlys EM. Mae'r ffactor disgownt wedi'i newid i 2.40% ar gyfer y flwyddyn ariannol (2.45% yn 2023/24) yn unol â'r arweiniad a gyhoeddwyd gan y Trysorlys. Mae priod dau o'r cyn-Gomisiynwyr sy'n dal yn fyw yn parhau i fod yn rhwymedigaethau pensiwn.

Byddwn yn comisiynu adolygiad annibynnol o'n darpariaeth ar gyfer dadfeiliadau yn ystod 2025/26.

11. Cysoni'r Costau Gweithredol â'r Llifoedd Arian Gweithredol

	Nodiadau	2024/25 £000	2023/24 £000
Cost gweithredu net		**(6,089)**	**(5,736)**
Addasiadau ar gyfer eitemau anariannol	3/6c	(631)	233
Gostyngiad/(Cynnydd) mewn symiau masnach derbyniadwy a symiau derbyniadwy eraill	7	21	(45)
Cynnydd/(Gostyngiad) mewn symiau masnach taladwy a symiau taladwy eraill	9	682	(153)
Symudiadau mewn darpariaethau	10	(149)	(12)
Symudiad mewn arian a ad-dalwyd i Gronfa Gyfunol Cymru	8	(8)	(16)
Mewnlif arian net drwy weithgareddau gweithredol		**(6,174)**	**(5,729)**

12. Buddsoddiad Ariannol a Gwariant Asedau Anghyfredol

	2024/25 £000	2023/24 £000
Prynu eiddo, peiriannau a chyfarpar	-	-
Yr elw o werthu eiddo, peiriannau a chyfarpar	-	-
Prynu asedau anniriaethol	-	-
Mewnlif arian net drwy weithgareddau buddsoddi	**-**	**-**

13. Cysoni'r Gofyniad Arian Parod Net â'r Cynnydd/ (Gostyngiad) mewn Arian Parod

	2024/25 £000	2023/24 £000
Gofyniad Arian Parod Net:		
Gweithgareddau gweithredol	(6,174)	(5,729)
Gwariant Cyfalaf	-	-
	(6,174)	**(5,729)**
Cyllid gan Senedd Cymru	6,236	5,746
Balans arian parod y flwyddyn flaenorol wedi'i ad-dalu	(17)	(1)
Arian y llynedd heb ei dynnu i lawr	(37)	-
Cynnydd/ (Gostyngiad) mewn arian parod a'r hyn sy'n gyfwerth ag arian parod	**8**	**16**

14. Ymrwymiadau o dan Brydlesi Gweithredol

	Ar 31 Mawrth 2025 £000	Ar 31 Mawrth 2024 £000
Cyfanswm isafswm taliadau prydles yn y dyfodol ar gyfer adeilad:		
Taladwy o fewn blwyddyn	136	220
Rhwng dwy a phum mlynedd	556	84
Mwy na phum mlynedd	745	-
	1,437	**304**
Arall:		
Taladwy o fewn blwyddyn	-	-
Rhwng dwy a phum mlynedd	-	-
Mwy na phum mlynedd	-	-
	-	-
Cyfanswm pob prydles weithredol	**1,437**	**304**

15. Rhwymedigaethau amodol

Dim.

16. Ymrwymiadau Cyfalaf

Nid oedd unrhyw ymrwymiadau cyfalaf ar 31 Mawrth 2025 (2023/24 Dim).

17. Trafodion Partïon Cysylltiedig

Pennaeth Swyddfa Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yw Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru. Sefydlwyd y swyddfa o dan Ddeddf yr Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2005 ac mae bellach yn cael ei lywodraethu gan Ddeddf yr Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus (Cymru) 2019. Mae'r Ombwdsmon yn annibynnol ar y Llywodraeth ac mae trefniadau cyllido'r Swyddfa wedi'u trefnu i sicrhau y diogelir annibyniaeth y Swyddfa. Mae OGCC wedi cael nifer o drafodion o bwys gyda Senedd Cymru, Cyllid a Thollau EM (taliadau Treth ac Yswiriant Gwladol) a Swyddfa'r Cabinet (taliadau yng nghyswllt Prif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil). Yn ystod y flwyddyn, nid oes dim cyfarwyddwyr, aelodau allweddol o staff na'u perthnasau agos wedi ymwneud ag unrhyw drafodion o bwys.

18. Digwyddiadau ar ôl y Cyfnod Adrodd

Dim.

Datgeliadau Pensiynau

Cafodd un cynllun pensiwn ei weithredu ar ran y staff presennol yn 2024/25 – Prif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil (PCSPS). Hefyd, mae rhwymedigaeth barhaus i fodloni pensiynau di-gyllid dau o berthnasau cyn-Gomisiynwyr Llywodraeth Leol sy'n ddibynyddion.

Pensiynau'r Gwasanaeth Sifil

Darperir buddion pensiwn drwy drefniadau pensiwn y Gwasanaeth Sifil. O 1 Ebrill 2015 cyflwynwyd cynllun pensiwn newydd ar gyfer gweision sifil – Cynllun Pensiwn Gweision Sifil ac Eraill neu **alffa**, sy'n rhoi buddion ar sail gyrfa gyfartalog gydag oed pensiwn arferol sy'n cyfateb i Oed Pensiwn y Wladwriaeth yr aelod (neu 65 os yw'n uwch). O'r dyddiad hwnnw ymlaen, ymunodd pob gwas sifil a oedd newydd ei benodi â chynllun **alffa** ynghyd â'r rhan fwyaf o'r rheini eisoes yn y gwasanaeth. Cyn y dyddiad hwnnw, roedd gweision sifil yn rhan o gynllun Prif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil. Mae gan gynllun PCSPS bedair adran: 3 sy'n rhoi buddion ar sail cyflog terfynol (**clasurol, premiwm** neu **clasurol a mwy**) gydag oed pensiwn arferol o 60; ac un sy'n rhoi buddion ar sail gyrfa gyfan (**nuvos**) gydag oed pensiwn arferol o 65.

Nid yw'r trefniadau statudol hyn wedi'u cyllido ac mae cost y buddion yn cael ei thalu gan swm a benderfynir drwy bleidlais gan y Senedd bob blwyddyn. Mae pensiynau sy'n daladwy dan y cynlluniau **clasurol, premiwm, clasurol a mwy, nuvos** ac **alffa** yn cael eu cynyddu'n flynyddol yn unol â deddfwriaeth Cynyddu Pensiynau. Arhosodd aelodau sy'n rhan o'r cynllun PCSPS a oedd o fewn 10 mlynedd o'u hoed pensiwn arferol ar 1 Ebrill 2012 yn y cynllun PCSPS ar ôl 1 Ebrill 2015. Bydd y rheini a oedd rhwng 10 mlynedd a 13 blynedd a 5 mis o'u hoed pensiwn arferol ar 1 Ebrill 2012 yn newid i gynllun **alffa** ryw dro rhwng 1 Mehefin 2015 a 1 Chwefror 2022. Gan fod y Llywodraeth yn bwriadu cael gwared ar wahaniaethu a nodwyd gan y llysoedd yn y ffordd y cyflwynwyd diwygiadau pensiwn 2015 ar gyfer rhai aelodau, gallai aelodau cymwys sydd â gwasanaeth perthnasol rhwng 1 Ebrill 2015 a 31 Mawrth 2022 fod â hawl i fuddion pensiwn gwahanol mewn perthynas â'r cyfnod hwnnw (a gallai hyn effeithio ar y Gwerthoedd Trosglwyddo sydd Gyfwerth ag Arian Parod a ddangosir yn yr adroddiad hwn – gweler isod). Bydd buddion PCSPS pob aelod

sy’n newid i gynllun **alffa** yn cael eu ‘bancio’, gyda’r rheini sydd â buddion cynt yn un o adrannau cyflog terfynol y PCSPS yn cael y buddion hynny ar sail eu cyflog terfynol pan fyddant yn gadael cynllun **alffa**. (Mae'r ffigurau pensiwn a ddyfynnwyd ar gyfer swyddogion yn dangos y pensiwn a enillwyd yn PCSPS neu alffa – fel sy’n briodol. Os oes gan y swyddog fuddion yng nghynllun PCSPS a chynllun alffa, mae'r ffigur a ddyfynnwyd yn cynnwys gwerth cyfun eu buddion yn y ddau gynllun.) Gall aelodau sy’n ymuno o fis Hydref 2002 ymlaen ddewis naill ai’r trefniant buddion diffiniedig priodol neu bensiwn cyfraniad diffiniedig (prynu arian) gyda chyfraniad cyflogwr (cyfrif pensiwn partneriaeth).

Mae cyfraniadau’r gweithwyr yn gysylltiedig â chyflogau ac maent yn amrywio o 4.6% i 8.05% ar gyfer aelodau **clasurol, premiwm, clasurol a mwy, nuvos** ac **alffa**. Mae’r buddion yn y cynllun clasurol yn cronni ar gyfradd o 1/80fed o enillion pensiynadwy terfynol am bob blwyddyn o wasanaeth. Yn ogystal, telir cyfandaliad sydd gyfwerth â thair blynedd o bensiwn cychwynnol pan fydd cyflogai’n ymddeol. Gyda’r **cynllun premiwm**, mae’r buddion yn cronni ar gyfradd o 1/60fed o enillion pensiynadwy terfynol am bob blwyddyn o wasanaeth. Yn wahanol i’r cynllun **clasurol**, nid oes dim cyfandaliad awtomatig. Mae **clasurol a mwy** yn ei hanfod yn gynllun hybrid gyda buddion yng nghyswllt gwasanaeth cyn 1 Hydref 2002 yn cael eu cyfrifo’n fras fel y cynllun clasurol, a buddion am wasanaeth ar ôl mis Hydref 2002 yn cael eu cyfrifo fel yn y cynllun **premiwm**. Gyda **nuvos**, mae’r aelod yn cronni pensiwn ar sail ei enillion pensiynadwy tra bo’n aelod o’r cynllun. Ar ddiwedd blwyddyn y cynllun (31 Mawrth) mae cyfrif pensiwn a enillwyd yr aelod yn cael ei gredydu gyda 2.3% o'i enillion pensiynadwy ym mlwyddyn honno'r cynllun ac mae'r pensiwn cronedig yn cael ei gynyddu yn ôl deddfwriaeth Cynyddu Pensiynau. Mae buddion yn y cynllun **alffa** yn cronni yn yr un modd ag y maent yng nghynllun nuvos, ac eithrio mai 2.32% yw’r gyfradd cronni. Ym mhob achos, gall aelodau ddewis rhoi rhan o’u pensiwn heibio (cyfnewid) i gael cyfandaliad hyd at y terfynau a bennir gan Ddeddf Cyllid 2004.

Mae’r cyfrif pensiwn **partneriaeth** yn drefniant pensiwn cyfraniad diffiniedig galwedigaethol sy’n rhan o’r Legal & General Mastertrust. Mae'r cyflogwr yn gwneud cyfraniad sylfaenol rhwng 8% a 14.75% (yn dibynnu ar oed yr aelod). Nid oes raid i’r cyflogai gyfrannu, ond os bydd yn gwneud cyfraniadau, bydd y cyflogwr yn talu swm cyfatebol hyd at derfyn o 3% o gyflog pensiynadwy (yn

ogystal â chyfraniad sylfaenol y cyflogwr). Mae cyflogwyr hefyd yn cyfrannu 0.5% o gyflog pensiynadwy i dalu cost yswiriant buddion risg a ddarperir yn ganolog (marw yn y swydd ac ymddeol yn sgil salwch).

Y pensiwn cronedig a ddyfynnir yw'r pensiwn y mae gan yr aelod hawl i'w gael pan fydd yn cyrraedd oed pensiwn, neu'n syth ar ôl peidio â bod yn aelod gweithredol o'r cynllun os yw wedi cyrraedd oed pensiwn neu dros yr oedran hwnnw. 60 yw'r oedran pensiwn ar gyfer aelodau cynlluniau **clasurol, premiwm** a **chlasurol a mwy**, a 65 ar gyfer aelodau **nuvos**, a 65 oed neu Oed Pensiwn y Wladwriaeth, pa bynnag yw'r uchaf, ar gyfer aelodau cynllun **alffa**. (Mae'r ffigurau pensiwn a ddyfynnwyd ar gyfer swyddogion yn dangos y pensiwn a enillwyd yn PCSPS neu alffa – fel sy'n briodol. Os oes gan y swyddog fuddion yng nghynllun PCSPS a chynllun **alffa,** mae'r ffigur a ddyfynnwyd yn cynnwys gwerth cyfun ei fuddion yn y ddau gynllun, ond mae'n bosib y bydd rhan o'r pensiwn hwnnw yn daladwy ar wahanol oedrannau.)

Mae manylion pellach ar drefniadau pensiwn y Gwasanaeth Sifil ar gael ar y wefan www.civilservicepensionscheme.org.uk.

Gwerthoedd Trosglwyddo sydd Gyfwerth ag Arian Parod

Gwerth Trosglwyddo sydd Gyfwerth ag Arian Parod (CETV) yw gwerth buddion y cynllun pensiwn wedi'i gyfalafu a gronnwyd gan aelod ar unrhyw adeg, wedi'i asesu gan actwari, ar gyfnod penodol. Buddion a gronnwyd gan yr aelod yw'r buddion a brisir ynghyd ag unrhyw bensiwn wrth gefn i briod sy'n daladwy o'r cynllun. CETV yw taliad a wneir gan gynllun neu drefniant pensiwn i sicrhau buddiannau pensiwn mewn cynllun pensiwn neu drefniant arall pan fydd yr aelod yn gadael cynllun ac yn dewis trosglwyddo'r buddiannau y mae wedi eu cronni yn ei gynllun blaenorol. Mae'r ffigurau pensiwn a nodir yn ymwneud â buddion y mae'r unigolyn wedi eu cronni o ganlyniad i gyfanswm ei aelodaeth yn y cynllun pensiwn, nid dim ond ei wasanaeth mewn swydd uwch y mae'r datgeliad yn berthnasol iddo.

Mae'r ffigurau'n cynnwys gwerth unrhyw fuddion pensiwn mewn cynllun neu drefniant arall y mae'r aelod wedi ei drosglwyddo i drefniadau pensiwn y Gwasanaeth Sifil. Maent hefyd yn cynnwys unrhyw fuddion pensiwn ychwanegol

a gronnwyd i'r aelod o ganlyniad iddo brynu buddion pensiwn ychwanegol ar ei gost ei hun. Cyfrifir CETV yn unol â Rheoliadau'r Cynlluniau Pensiwn Galwedigaethol (Gwerthoedd Trosglwyddo) (Diwygiad) 2008 ac nid yw'n ystyried unrhyw ostyngiad gwirioneddol neu bosibl i fuddion o ganlyniad i Dreth Lwfans Oes a allai fod yn daladwy pan gymerir buddion pensiwn.

Gwir gynnydd mewn CETV

Mae hyn yn adlewyrchu'r cynnydd yn y CETV sy'n cael ei ariannu gan y cyflogwr. Nid yw'n cynnwys y cynnydd mewn pensiwn a gronnwyd oherwydd chwyddiant, cyfraniadau'r cyflogai (gan gynnwys gwerth unrhyw fuddion a drosglwyddwyd o gynllun neu drefniant pensiwn arall) ac mae'n defnyddio ffactorau prisio cyffredin y farchnad ar gyfer dechrau a diwedd y cyfnod.

Iawndal am golli swydd

Ni wnaeth unrhyw aelod o staff adael ar delerau Gadael yn Wirfoddol neu Diswyddo Gwirfoddol yn ystod y flwyddyn ariannol.

Pensiynau cyn-Ombwdsmyn

Gyda chytundeb Ysgrifennydd Gwladol Cymru ym 1991 a chadarnhad wedyn gan Offeryn Statudol 1993 Rhif 1367, daeth Comisiynwyr Llywodraeth Leol yn gymwys i ymuno â'r Cynllun Pensiwn Llywodraeth Leol. Fodd bynnag, roedd pensiynau'r tri Chomisiynydd Llywodraeth Leol blaenorol yn parhau'n gyfrifoldeb Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru, ac yn cael eu talu drwy'r Datganiad am y Gwariant Net Cynhwysfawr.

Ar 31 Mawrth 2025, roedd priod dau gyn-gomisiynydd sy'n dal yn fyw yn parhau i dderbyn pensiwn.

Mae pensiynau'n cael eu cynyddu'n flynyddol yn unol â chynlluniau pensiwn eraill yn y Sector Cyhoeddus. Mae sail y cyfrifiadau ar gyfer y Cynnydd Blynyddol mewn Pensiynau wedi cael ei newid o ddefnyddio'r symudiad blynyddol seiliedig ar y Mynegai Prisiau Manwerth i'r Mynegai Prisiau Defnyddwyr. Mae maint y

cynnydd fel arfer wedi'i nodi yn Offeryn Statudol Gorchymyn Cynyddu Pensiynau (Adolygu). 1.7% oedd y cynnydd hwn ar gyfer 2024/25.

Cyfanswm y taliadau yn ystod 2024/25 oedd £53k (£50k yn 2023/24). Mae'r rhwymedigaethau sy'n deillio o'r ymrwymiad i gyllido'r pensiynau hyn, ynghyd ag unrhyw bensiynau dibynyddion, wedi eu cyfrifo i fod yn £170k (£175k yn 2023/24). Cyfrifwyd y rhwymedigaeth gyffredinol yn fewnol gan ddefnyddio tablau disgwyliad oes ar gyfer dynion a menywod yng Nghymru a gafwyd oddi ar wefan Adran Actiwari'r Llywodraeth. Mae cyfradd ddisgownt, o PES (2024), o 2.40% (2.45% yn 2023/24) wedi'i defnyddio yn unol ag arweiniad gan y Trysorlys y dylid rhoi disgownt ar gyfer yr holl rwymedigaethau pensiwn.

Atodiadau

Adolygiad annibynnol: argymhellion a phwyntiau dysgu

Isod, rydym yn cynnwys manylion yr holl argymhellion a phwyntiau dysgu a godwyd gan yr Adolygiad Annibynnol o'n gwaith Cod Ymddygiad ac adroddiad Pwyllgor Cyllid y Senedd. Rydym hefyd yn cynnwys manylion y camau gweithredu a gymerom mewn ymateb:

Argymhelliad	Diweddariad	Dyddiad cwblhau
Dogfennu ymlyniad gwleidyddol yr Aelod Cyhuddedig I liniaru'r risg o ragfarn ddiarwybod ar ran y Swyddog Ymchwilio ac i gynnal tegwch y broses asesu cwynion, argymhellir bod camau yn cael eu cymryd i sicrhau nad yw ymlyniad gwleidyddol yr Aelod Cyhuddedig yn cael ei gofnodi ar y Ffurflen Cyn-asesu ac Asesu ('PAAF'). Bydd angen diwygio'r llawlyfr proses yn unol â hynny, gan ddiweddaru'r cyfarwyddiadau ar gyfer y Tîm Derbyn.	**Cwblhawyd.** Diwygiwyd y broses a diweddarwyd staff OGCC.	26 Medi 2024
Ni chaiff yr Aelod Cyhuddedig wybod am y gŵyn tan ar ôl yr asesiad Er tegwch a thryloywder, argymhellir bod OGCC yn ystyried dychwelyd at yr arfer blaenorol o hysbysu'r Aelod Cyhuddedig o'r gŵyn unwaith y daw i law. Byddai hyn hefyd yn diogelu OGCC rhag beirniadaeth yn hynny o beth, a allai godi o amgylchiadau lle nad yw'r Aelod Cyhuddedig yn ymwybodol o'r gŵyn ac yn dysgu amdani trwy drydydd parti neu'r cyfryngau. Os bydd OGCC yn penderfynu dychwelyd i'r arfer blaenorol, bydd angen diwygio'r llawlyfr proses yn unol â hynny.	**Cwblhawyd.** Cynhaliwyd ymarfer ymgynghori a meincnodi sefydliadau eraill. Penderfynodd OGCC ddychwelyd at ei arfer blaenorol o roi gwybod i'r Aelod Cyhuddedig am y gŵyn unwaith y daw i law.	19 Chwefror 2025

Penderfyniadau Swyddogion Ymchwilio i beidio ag ymchwilio Er gwaethaf y darpariaethau perthnasol yn y llawlyfr proses ac yn y Broses Adolygu Penderfyniad, argymhellir bod mecanwaith adolygu/gwirio ychwanegol yn cael ei roi ar waith at ddibenion sicrhau ansawdd penderfyniadau'r Swyddogion Ymchwilio yn hyn o beth, yn enwedig ynghylch y prawf budd y cyhoedd, ac fel amddiffyniad pellach rhag y posibilrwydd o ragfarn anymwybodol ar ran y Swyddogion Ymchwilio. Cefnogir yr argymhelliad hwn gan ganfyddiadau o'r cyfweliadau staff. O ystyried nifer y cwynion, fodd bynnag, mae angen i'r mesur arfaethedig fod yn gymesur ac awgrymir y gellid cyflawni hyn trwy hapsamplu penderfyniadau'r Swyddogion Ymchwilio yn achlysurol.	**Cwblhawyd** Penodwyd Dr Melissa McCullough i samplu 5% o benderfyniadau asesu Cod a wnaed gan Swyddogion Ymchwilio yn flynyddol, at ddibenion sicrhau ansawdd penderfyniadau, am gyfnod o 3 blynedd.	28 Ionawr 2025
Gall awdurdod dirprwyedig Rheolwr Tîm Cod wrthod cynigion Swyddogion Ymchwilio i ymchwilio, a chynigion Swyddogion Ymchwilio i ymestyn yr ymchwiliad neu gychwyn ymchwiliad newydd yn erbyn aelod arall. Er gwaethaf y ddarpariaeth berthnasol yn y Broses Adolygu Penderfyniadau, argymhellir bod mecanwaith adolygu/gwirio ychwanegol yn cael ei gyflwyno mewn perthynas â'r penderfyniadau dirprwyedig hyn, i liniaru'r risg o ragfarn ddiarwybod ar ran Rheolwr Tîm Cod wrth benderfynu peidio â chytuno ar gynigion Swyddogion Ymchwilio. Awgrymir y gellid cyflawni'r mesur hwn hefyd drwy samplu penderfyniadau'r Rheolwr Tîm Cod ar hap. Hefyd, dylid diweddaru'r Cynllun Dirprwyo i gynnwys pwerau penderfynu'r Rheolwr Tîm Cod.	**Cwblhawyd** Penodwyd Dr Melissa McCullough i samplu 5% o benderfyniadau asesu Cod lle mae Rheolwr y Tîm Cod wedi goruwchreoli cynigion y Swyddog Ymchwilio i ymchwilio, yn flynyddol at ddibenion sicrhau ansawdd penderfyniadau, am gyfnod o 3 blynedd. Diweddarwyd y cynllun dirprwyo.	28 Ionawr 2025

Cyfle i'r Aelod Cyhuddedig wneud sylwadau Mae'r adolygiad yn cydnabod, fel rhan o broses gyfunol OGCC a Phanel Dyfarnu Cymru/pwyllgor safonau, fod gan yr Aelod Cyhuddedig nifer o gyfleoedd i roi sylwadau ar ffeithiau'r achos. Canfu'r adolygiad felly fod y broses yn deg yn ddangosadwy. Wedi dweud hynny, efallai y bydd OGCC yn dymuno ystyried a oes unrhyw bwyntiau ychwanegol yn y broses lle byddai'n fuddiol rhoi'r cyfle i'r Aelod Cyhuddedig wneud sylwadau pellach ar ffeithiau perthnasol, yn enwedig cyn dod i gasgliadau/canfyddiadau drafft ynghylch a yw'r dystiolaeth yn awgrymu toriad.	**Cwblhawyd.** Gan fod proses OGCC, yn ddangosadwy, yn deg ac yn cyd-fynd â phrosesau rheoleiddio tebyg eraill, penderfynodd OGCC beidio ag ychwanegu unrhyw bwyntiau ychwanegol yn y broses. Fodd bynnag, rydym wedi adolygu a diweddaru ein deunydd cyfathrebu ag aelodau i sicrhau ein bod yn rhoi gwybod iddynt yn glir y gallant wneud sylwadau ar ffeithiau'r achos ar y tri achlysur sydd ar gael yn y broses.	19 Chwefror 2025
Ffactorau ac ystyriaethau Budd y Cyhoedd Mae'r adolygiad yn cydnabod nad yw'r ffactorau a'r ystyriaethau a restrir yn hollgynhwysfawr, ond mae'n argymell bod OGCC yn ystyried datblygu canllawiau mewnol manylach ar asesu prawf budd y cyhoedd. Yn ogystal, dylid adolygu'r ffactorau a'r ystyriaethau budd y cyhoedd yn rheolaidd..	**Cwblhawyd.** Mae canllawiau mewnol manwl i staff ar asesu budd y cyhoedd wedi'u datblygu gyda staff a'u cyflwyno.	19 Chwefror 2025
Diwygiadau eglurhaol I Diwygio'r llawlyfr proses i fynd i'r afael â'r gwrthddywediad ymddangosiadol mewn terminoleg lle mae "tystiolaeth uniongyrchol bod y Cod wedi'i dorri" yn ofyniad o ran bod cwyn yn pasio'r cam asesu (paragraffau 5.4 a 5.5) tra gellir cwblhau ymchwiliad ar sail y canfyddiad nad oes "dim tystiolaeth o dorri'r Cod" (paragraff 13.1(a))	**Cwblhawyd.** Diwygwyd y broses gwyno.	29 Tachwedd 2024

Diwygiadau eglurhaol II Diwygio'r llawlyfr proses i adlewyrchu'r arfer presennol sef, pan fydd y Swyddog Arwain ar Adolygiadau yn cadarnhau cais i adolygiad cwyn, bydd yr ailasesiad/ailystyriaeth yn cael ei wneud gan Swyddog Ymchwilio gwahanol i'r Swyddog Ymchwilio a gynhaliodd yr asesiad/ymchwiliad gwreiddiol.	**Cwblhawyd.** Diwygwyd y broses gwyno.	29 Tachwedd 2024
Diwygiadau eglurhaol III Diweddaru'r Cynllun Dirprwyo yn sgil ail-deitlo swydd y Swyddog Arwain ar Adolygiadau i'w gwneud yn glir bod gan y Swyddog Arwain ar Adolygiadau awdurdod dirprwyedig mewn perthynas â phenderfyniadau ynghylch a ddylid cadarnhau cais am adolygiad lle dylid ailasesu/ailystyried y gŵyn.	**Cwblhawyd.** Diweddarwyd y cynllun dirprwyo.	29 Tachwedd 2024

Gwersi a Ddysgwyd	Diweddariad	Dyddiad cwblhau
1: A allai Cod Ymddygiad, polisïau ac arferion Staff OGCC sy'n ymwneud â'r defnydd o gyfryngau cymdeithasol fod yn fwy cynhwysfawr mewn perthynas â nodi o dan ba amgylchiadau y mae gweithgarwch cyfryngau cymdeithasol gan gyflogai yn gyfystyr â chamymddwyn, yn ei fywyd gwaith a bywyd preifat, gan ystyried y gyfraith achosion gyfredol o ran rhyddid mynegiant (Erthygl 10) ac achosion cynsail perthnasol eraill.	**Cwblhawyd.** Cymeradwywyd polisïau diwygiedig yn dilyn ymgynghoriad. Darparwyd hyfforddiant i'r holl staff ar y polisïau diwygiedig.	31 Mawrth 2025
2: A oes angen cymryd camau i sicrhau bod gwybodaeth glir yn cael ei darparu fel rhan o unrhyw brosesau recriwtio OGCC i sicrhau bod ymgeiswyr yn cael gwybod am unrhyw gwtogiad angenrheidiol ar hawl gweithwyr OGCC i ryddid mynegiant, gan gynnwys gweithgarwch ar gyfryngau cymdeithasol.	**Cwblhawyd.** Diweddarwyd gwybodaeth recriwtio.	28 Hydref 2024

3: A ddylai asesiadau rhagfarn/rhagfarn ddiarwybod fod yn rhan orfodol o'r broses recriwtio.	**Cwblhawyd.** Cytunwyd i barhau ag asesiadau meddwl beirniadol allanol ar gyfer darpar weithwyr achos. Mae hyn yn asesu gallu ymgeiswyr i wahaniaethu rhwng ffaith a barn a'u gallu i wneud penderfyniadau yn seiliedig ar dystiolaeth. Penderfynwyd hefyd dreialu prawf recriwtio yn seiliedig ar bersonoliaeth a gwerthoedd.	31 Mawrth 2025
4: A ddylai hyfforddiant gloywi gorfodol ar ragfarn ddiarwybod ac ar ddefnyddio cyfryngau cymdeithasol gael ei roi ar waith yn flynyddol	**Cwblhawyd.** Trefnwyd a chwblhawyd hyfforddiant rhagfarn ddiarwybod ar gyfer pob aelod o staff. Hyfforddiant cyfryngau cymdeithasol ac anymwybodol wedi'i gynnwys yn y cynllun hyfforddi blynyddol.	30 Medi 2025
5: A ddylai OGCC, pe bai amgylchiadau eithriadol tebyg yn codi, ei gwneud yn ofynnol i unrhyw bolisïau neu brosesau pellach fod yn eu lle i gefnogi ei staff.	**Cwblhawyd.** Ystyriwyd awgrymiadau staff a chytunwyd arnynt.	12 Mawrth 2025
6: Oherwydd yr heriau penodol sy'n deillio o ymchwilio i ymddygiad aelodau etholedig, a oes hyfforddiant priodol ar waith ar gyfer staff OGCC perthnasol mewn perthynas â gwytnwch wrth reoli'r pwysau a'r gwendidau a ddaw gyda'r rôl hon.	**Cwblhawyd.** Adolygwyd yr hyfforddiant presennol a threfnwyd hyfforddiant gwydnwch ar gyfer staff. Cynigiwyd sesiynau cinio a dysgu ar asesu'r risg o straen i'r holl staff.	12 Mawrth 2025

Argymhelliad	Diweddariad	Dyddiad cwblhau
FC1: Mae'r Pwyllgor yn argymell bod yr Ombwdsmon yn darparu ymateb ffurfiol i'n hadroddiad a'n hargymhellion, yn ogystal â diweddariadau rheolaidd, gan gynnwys diweddariadau yn ei Adroddiadau Blynyddol, i'r Pwyllgor ar gynnydd wedi hynny o ran gweithredu'r argymhellion a'r gwersi a ddysgwyd yn yr Adolygiad Annibynnol.	Anfonwyd ymateb i'r Pwyllgor ar 24 Ionawr 2024. Anfonwyd diweddariad pellach ym mis Ebrill 2025 a'i gynnwys yn Adroddiad Blynyddol 2024/25.	24 Ionawr 2025
FC2: Mae'r Pwyllgor yn argymell bod yr Ombwdsmon yn ystyried cyflwyno dangosydd perfformiad allweddol newydd yn seiliedig ar sampl o benderfyniadau a wnaed gan Swyddogion Ymchwilio a Rheolwyr Timau'r Cod sy'n cael gwiriadau ychwanegol.	**Cwblhawyd.** Cyflwynwyd dangosyddion perfformiad allweddol newydd o 1 Ebrill 2025.	31 Mawrth 2025
FC3: Mae'r Pwyllgor yn argymell bod yr Ombwdsmon yn darparu diweddariad ynghylch a fyddai unrhyw waith dilynol yn cael ei wneud yn dilyn yr Adolygiad Annibynnol, gan gynnwys goblygiadau ariannol ac adnoddau cysylltiedig.	**Cwblhawyd.** Penodwyd Dr McCullough i ymgymryd â gwaith dilynol erbyn diwedd Ch1 i roi sicrwydd allanol bod yr Argymhellion a'r Gwersi a Ddysgwyd wedi'u cyflawni a'n bod wedi mynd i'r afael â nhw.	24 Ionawr 2025
FC4: Mae'r Pwyllgor yn argymell bod yr Ombwdsmon yn darparu diweddariadau i'r Pwyllgor ar sut y mae'n monitro cydymf-furfiaeth staff mewn cysylltiad â'i bolisi cyfryngau cymdeithasol.	Rydym wedi adolygu a chryfhau ein polisïau mewnol ar ddefnyddio cyfryngau cymdeithasol; Rydym wedi darparu briffiau staff i egluro'r gofynion a'r disgwyliadau, a rhoi arweiniad i staff ar sut i gydymffurfio; cyflwyno sesiynau briffio atgoffa blynyddol i staff. Rydym hefyd wedi adolygu ein prosesau recriwtio, wedi egluro yn ystod y cam ymgeisio bod staff OGCC yn destun cyfyngiadau ar eu gweithgaredd gwleidyddol a'u bod yn ofynnol iddynt gydymffurfio â'n polisi ar ddefnyddio cyfryngau cymdeithasol ac wedi cyflwyno gwiriadau cyn-gyflogaeth o gyfrifon cyfryngau cymdeithasol, er mwyn nodi unrhyw bryderon neu faterion.	24 Ionawr 2025

Rhai termau a ddefnyddiwn yn y adroddiad hwn

Achos: unrhyw fater sy'n cael ei godi gyda ni gan aelod o'r cyhoedd

Llwyth achosion: yr holl achosion rydyn ni'n eu trin.

Ymholiad: achos lle mae aelod o'r cyhoedd yn cysylltu â ni gydag ymholiad cyffredinol ond nad yw'n barod i gwyno eto – neu lle rydym yn gwybod ar unwaith na allwn ni ymchwilio i'w mater. Os bydd hynny'n digwydd, ceisiwn gynnig cyngor neu gyfeirio pobl at sefydliad arall a all helpu.

Cyn-asesiad: achos Cod Ymddygiad nad yw'n gŵyn a wnaed yn briodol. Mae angen i bobl sy'n cwyno wrthym am y Cod Ymddygiad lofnodi datganiad i ddweud bod manylion y gŵyn yn wir a'u bod yn ymwybodol y bydd eu manylion a'r gŵyn yn cael eu rhannu gyda'r aelod. Os na fyddant yn llofnodi'r datganiad, byddwn yn cau'r achos fel cyn-asesiad.

Cwyn: achos lle mae gennym ddigon o wybodaeth i ddechrau ymchwilio i fater i weld beth allwn ei wneud. Unwaith y byddwn yn ystyried y wybodaeth a dderbyniwyd, gallwn wrthod cwyn, awgrymu sut y gellir ei datrys yn gyflym ('datrysiad cynnar') neu ddechrau ymchwiliad.

Cwyn a wnaed yn briodol (gwasanaethau cyhoeddus): Gallwn ond ystyried cwyn am wasanaethau cyhoeddus os caiff ei chyflwyno i ni yn unol â'n canllawiau statudol.

Cwyn a wnaed yn briodol (Cod Ymddygiad): I ystyried cwyn am y Cod Ymddygiad, mae angen arnom:

- enw a manylion cyswllt yr achwynydd
- enw ac awdurdod yr aelod y cwynir amdano
- manylion yr honiad yn erbyn yr aelod
- datganiad wedi'i lofnodi gan yr achwynydd ac unrhyw

drydydd partïon y mae eu tystiolaeth wedi'i chyflwyno, a leolir ar ddiwedd ein ffurflen gwyno Cod Ymddygiad.

Bydd y gŵyn wedi’i gwneud yn briodol hyd yn oed os na ddarperir tystiolaeth, ond ni fyddwn yn gallu ymchwilio iddi.

Canlyniad: ein penderfyniad ar ôl i ni ystyried cwyn.

Ymyrraeth: canlyniad cwyn pan rydym wedi penderfynu bod rhywbeth wedi mynd o'i le gyda gwasanaethau cyhoeddus a bod rhaid cywiro pethau. Gallai hyn fod drwy wneud argymhellion neu gytuno ar ddatrysiad cynnar neu setliad i gŵyn.

Atgyfeiriad: math o ganlyniad mewn achosion Cod Ymddygiad lle rydym yn cyfeirio mater at Bwyllgor Safonau neu Banel Dyfarnu Cymru. Yn gyffredinol, rydym yn gwneud hyn ar gyfer achosion sy'n cynnwys difrifol o’r Cod.

Ein Dangosyddion Perfformiad Allweddol

Rydym yn gwirio pa mor dda rydym yn perfformio yn erbyn set o fesurau o'r enw Dangosyddion Perfformiad Allweddol.

Isod, rydym yn egluro sut roeddem yn bwriadu perfformio a sut wnaethom.

Datblygom ein dangosyddion perfformiad allweddol yn 2023 a bwriadwn eu cadw am oes ein Cynllun Strategol presennol. Fodd bynnag, rydym yn cytuno ar dargedau ar gyfer pob Dangosydd Perfformiad Allweddol yn flynyddol. Rydym yn gwneud hyn drwy ddadansoddi ein perfformiad yn y gorffennol, ac ystyried unrhyw heriau a allai effeithio ar ein gallu i gyflawni ein hymrwymiadau yn y dyfodol. Yn gyffredinol, byddwn bob amser yn ceisio cynnal neu ragori ar ein targedau o'r flwyddyn flaenorol. Os penderfynwn fod angen i ni ostwng ein targedau, byddwn yn egluro'r penderfyniad hwn isod.

Y goddefiannau ar gyfer ein sgôr Gwyrdd, Ambr, Coch, yw: GWYRDD: >90%, AMBR: 70% - <90%, COCH: 0-<70%.

Nod Strategol 1: Cyflawni cyfiawnder sy'n cael effaith gadarnhaol ar bobl a gwasanaethau cyhoeddus.	Targed 2024-25	Gwirioneddol 2024-25	Targed 2023-24	Gwirioneddol 2023-24
Amser cau achos cyfartalog: Asesiad (wythnosau)	≤6	4	≤6	4
Amser cau achos cyfartalog: Ymchwiliad (wythnosau)	≤55	53	≤55	64
Cyfran yr adolygiadau o gwynion lle canfyddwn fod ein penderfyniad gwreiddiol yn briodol	≥95%	94%	≥95%	92%
Cyfran y penderfyniadau a wnaed gan Swyddogion Ymchwilio a Rheolwr y Tîm Cod yn destun gwiriadau ychwanegol.	5%	5%	-	-
Cyfran o wiriadau sampl lle mae penderfyniad Swyddogion Ymchwilio a Rheolwr y Tîm Cod wedi'u cadarnhau fel un priodol.	100%	100%	-	-
Cyfran yr adolygiadau Ansawdd Gwasanaeth a oedd yn foddhaol neu'n well	≥80%	84%	≥75%	67%
Cyfran o'r argymhellion sy'n ddyledus yn ystod y flwyddyn a gydymffurfiwyd â nhw yn unol â'r targed a osodwyd ar gyfer achosion a gaewyd o fewn 12 mis	≥75%	56%	≥55%	67%
Cyfran y bobl a oedd yn fodlon â'n gwasanaeth.				
Yr holl ymatebwyr	≥52%	42%	≥50%	40%
Ymatebwyr a oedd yn fodlon â'r canlyniad	≥95%	95%	≥95%	98%
Ymatebwyr nad oeddent yn fodlon â'r canlyniad	-	17%	-	21%

Nod Strategol 2: Cynyddu hygyrchedd a chynhwysiant.	Targed 2024-25	Gwirioneddol 2024-25	Targed 2023-24	Gwirioneddol 2023-24
Lefel ymwybyddiaeth o'n gwasanaeth	-	48%	≥45%	49%
Asesiad achwynydd o'n hygyrchedd ('hawdd i gysylltu')				
Yr holl ymatebwyr	≥90%	86%	≥90%	83%
Ymatebwyr a oedd yn fodlon â'r canlyniad	≥95%	95%	≥95%	95%
Ymatebwyr nad oeddent yn fodlon â'r canlyniad	-	81%	-	79%
Cynrychiolaeth o grwpiau targed ymhlith ein hachwynwyr (nifer o 6 grŵp targed sydd wedi'u cynrychioli'n dda).	≥2	1	≥1	1
Cyfran o'n cwynion sydd o fewn ein hawdurdodaeth ac nad ydynt yn gynamserol	≥65%	60%	≥65%	59%

Nod Strategol 3: Cynyddu effaith ein gwaith gwella rhagweithiol.	Targed 2024-25	Gwirioneddol 2024-25	Targed 2023-24	Gwirioneddol 2023-24
Cyfran y cwynion y mae cyrff cyhoeddus wedi delio â nhw ac sydd yna wedi'u huwchgyfeirio atom ni: Byrddau Iechyd.	≤5%	5%	≤5%	5.5%
Cyfran y cwynion y mae cyrff cyhoeddus wedi delio â nhw ac sydd yna wedi'u huwchgyfeirio atom ni: Awdurdodau Lleol	≤7%	6%	≤7%	7.1%
Cyfran yr argymhellion o ganlyniad i'n hymchwiliadau estynedig ac ehangach sy'n ddyledus yn ystod y flwyddyn y cydymffurfiwyd â nhw yn unol â'r targed a osodwyd.	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	Ddim yn berthnasol	100%
Cyfran yr achosion o dorri'r Cod Ymddygiad a gyfeiriwyd gennym a gadarnhawyd gan Bwyllgorau Safonau neu Banel Dyfarnu Cymru.	≥85%	85%	≥90%*	85%

* Gwnaethom fethu'r targed uchelgeisiol hwn ac felly gosodom ddisgwyliadau ychydig yn fwy realistig ar gyfer 2024/25.

Nod Strategol 4 - Sicrhau ein bod yn sefydliad iach, effeithlon ac atebol.	Targed 2024-25	Gwirioneddol 2024-25	Targed 2023-24	Gwirioneddol 2023-24
Lefelau absenoldeb salwch (nifer cyfartalog y dyddiau)	≤6.0	5.78	≤5.0	7.7
Cyfran y staff sy'n cytuno bod OGCC yn lle da i weithio	≤80%*	91%	≤87%*	75%
Lefel yr amrywiant ar wariant o'r hyn a nodir yn ein Hamcangyfrif ar gyfer y flwyddyn gyfredol (llai na)	≤3%	0.40%	≤3%	0.50%
Rheolaeth briodol o'n cyllideb	Cyfrifon diamod a sicrwydd sylweddol	Cyfrifon diamod a sicrwydd sylweddol	Cyfrifon diamod a sicrwydd sylweddol	Cyfrifon diamod a sicrwydd sylweddol
Cost gyfartalog fesul achos ar gyfer cyfanswm y swyddfa o ran cau gwaith achos	≤£500	£459	≤£500	£432
Cost gyfartalog fesul cwyn ar gyfer cyfanswm y swyddfa o ran cau cwynion	≤£1,350	£1,274	≤£1,350	£1,289
Ein hôl troed carbon ($CO2e$ kg wedi'i gynhyrchu)	≤60,000g CO_2e	58,514 kg CO_2e	≤60,000g CO_2e	62,630kg CO_2e

* Gwnaethom fyfyrio ar y targed hwn yng ngoleuni canlyniadau arolwg 2023/24.

Ein cwynion

Gwasanaethau cyhoeddus - cwynion newydd

Bwrdd Iechyd	2024-25	Cwynion a dderbyniwyd fesul 1000 o drigolion	2023-24	Cwynion a dderbyniwyd fesul 1000 o drigolion
Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan	178	0.30	175	0.30
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	236	0.34	214	0.31
Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro	149	0.29	150	0.30
Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg	102	0.23	109	0.25
Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda	130	0.33	138	0.36
Bwrdd Iechyd Addysgu Powys	20	0.15	21	0.16
Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe	134	0.34	132	0.34
Pob bwrdd iechyd	**949**	**0.28**	**939**	**0.30**

Cynghor lleol	2024-25	Cwynion a dderbyniwyd fesul 1000 o drigolion	2023-24	Cwynion a dderbyniwyd fesul 1000 o drigolion
Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent	14	0.21	15	0.22
Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr	58	0.40	59	0.40
Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili	78	0.44	56	0.32
Cyngor Caerdydd (gan gynnwys Rhentu Doeth Cymru)	219	0.60	149	0.40
Cyngor Sir Caerfyrddin	86	0.45	69	0.36
Cyngor Sir Ceredigion	47	0.64	32	0.45
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	29	0.25	36	0.31
Cyngor Gwynedd	46	0.39	38	0.32
Cyngor Sir Ddinbych	98	1.01	31	0.32
Cyngor Sir y Fflint	61	0.39	51	0.33
Cyngor Sir Ynys Môn	22	0.32	38	0.55
Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful	17	0.29	12	0.20
Cyngor Sir Fynwy	19	0.20	29	0.31
Cyngor Castell-nedd Port Talbot	48	0.34	35	0.25
Cyngor Dinas Casnewydd	61	0.37	52	0.32
Cyngor Sir Penfro	47	0.38	40	0.32

Cyngor Sir Powys	55	0.41	54	0.40
Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf (gan gynnwys Grŵp Parcio De Cymru)	62	0.26	64	0.27
Cyngor Abertawe	113	0.46	82	0.34
Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen	20	0.21	15	0.16
Cyngor Bro Morgannwg	61	0.45	77	0.58
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	76	0.56	76	0.56
Pob cynghor lleol	**1337**	**0.41**	**1110**	**0.35**

Cymdeithas dai	2024-25	2023-24
Adra	18	14
Cymdeithas Tai Aelwyd Cyf.	3	3
Grwp Ateb Cyf.	4	1
Barcud	5	8
Cymdeithas Tai Bro Myrddin	0	2
Tai Cymunedol Bron Afon Cyf.	24	23
Cymdeithas Tai Cadwyn Cyf.	3	2
Cymdeithas Tai Cymunedol Caerdydd	13	4
Caredig	10	5
Cartrefi Conwy	7	10
Cymdeithas Tai Siarter (rhan o Grŵp Pobl)	1	8
Cymdeithas Tai Clwyd Alyn	14	13
Grŵp Tai yr Arfordir Cyf.	9	8
Grŵp Tai Cymunedol Cynon Taf	2	2
Grwp Cynefin	10	7
Cymdeithas Tai Hafod	46	55
Cymdeithas Tai Linc Cymru	18	17
Tai Melin Cyf.	4	6
Cymdeithas Tai Merthyr Tudful Cyf.	4	6
Tai Cymoedd Merthyr	10	7
Cymdeithas Tai Sir Fynwy	3	1

Tai Dinas Casnewydd	25	16
Cymdeithas Tai Newydd	14	13
Pobl	35	43
Cymdeithas Tai Rhondda Cyf.	2	0
Stori Wales	0	2
Cymdeithas Tai Taff	5	4
Tai Cymunedol Tai Calon	13	10
Tai Tarian	12	10
Trivallis	27	26
Ty Gwalia (rhan o Grŵp Pobl)	0	2
Cymdeithas Tai Cymry Unedig	16	12
Tai Cymoedd i'r Arfordir	38	24
Cymdeithas Tai Cymru & Gorllewin	16	16
Pob cymdeithas dai	**411**	**380**

Gwasanaethau cyhoeddus - cwynion caeëdig

Bwrdd iechyd	2024-25			2023-24		
	Nifer yr ymyriadau	Nifer y cwynion a gaewyd	Cyfradd ymyrryd	Nifer yr ymyriadau	Nifer y cwynion a gaewyd	Cyfradd ymyrryd
Bwrdd Iechyd Prifysgol Aneurin Bevan	50	176	28%	73	195	37%
Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr	64	227	28%	81	256	32%
Bwrdd Iechyd Prifysgol Caerdydd a'r Fro	27	154	18%	34	158	22%
Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg	36	104	35%	39	129	30%
Bwrdd Iechyd Prifysgol Hywel Dda	43	131	33%	55	154	36%
Bwrdd Iechyd Addysgu Powys	6	25	24%	3	21	14%
Bwrdd Iechyd Prifysgol Bae Abertawe	33	136	24%	41	141	29%
Pob bwrdd iechyd	**259**	**953**	**27%**	**326**	**1054**	**31%**

Cyngor lleol	2024-25			2023-24		
	Nifer yr Ymyriadau	Nifer y cwynion a gaewyd	Cyfradd ymyrryd	Nifer yr Ymyriadau	Nifer y cwynion a gaewyd	Cyfradd ymyrryd
Cyngor Bwrdeistref Sirol Blaenau Gwent	0	12	0%	1	16	6%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Pen-y-bont ar Ogwr	6	57	11%	8	59	14%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Caerffili	11	79	14%	3	48	6%
Cyngor Caerdydd (gan gynnwys Rhentu Doeth Cymru)	37	190	19%	28	147	19%
Cyngor Sir Caerfyrddin	11	86	13%	8	60	13%
Cyngor Sir Ceredigion	11	45	24%	7	32	22%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Conwy	5	29	17%	0	37	0%
Cyngor Gwynedd	3	44	7%	6	39	15%
Cyngor Sir Ddinbych	6	98	6%	2	33	6%
Cyngor Sir y Fflint	7	61	11%	8	57	14%
Cyngor Sir Ynys Môn	1	20	5%	10	41	24%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful	1	15	7%	3	14	21%
Cyngor Sir Fynwy	1	16	6%	3	32	9%
Cyngor Castell-nedd Port Talbot	5	45	11%	5	34	15%

Cyngor Dinas Casnewydd	6	62	10%	5	51	10%
Cyngor Sir Penfro	8	47	17%	7	38	18%
Cyngor Sir Powys	8	51	16%	7	53	13%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Rhondda Cynon Taf (gan gynnwys Grŵp Parcio De Cymru)	6	60	10%	11	63	17%
Cyngor Abertawe	12	109	11%	12	77	16%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Torfaen	0	18	0%	2	14	14%
Cyngor Bro Morgannwg	12	63	19%	15	71	21%
Cyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam	7	72	10%	7	79	9%
Pob cyngor lleol	**164**	**1279**	**13%**	**158**	**1095**	**14%**

Cymdeithas dai	2024-25			2023-24		
	Nifer yr Ymyriadau	Nifer y cwynion a gaewyd	Cyfradd ymyrryd	Nifer yr Ymyriadau	Nifer y cwynion a gaewyd	Cyfradd ymyrryd
Adra	2	18	11%	0	13	0%
Cymdeithas Tai Aelwyd Cyf.	0	3	0%	0	3	0%
Grwp Ateb Cyf.	1	4	25%	0	1	0%
Barcud	1	4	25%	0	8	0%
Cymdeithas Tai Bro Myrddin	0	0	0%	1	2	50%
Tai Cymunedol Bron Afon Cyf.	4	25	16%	1	20	5%
Cymdeithas Tai Cadwyn Cyf.	0	3	0%	0	2	0%
Cymdeithas Tai Cymunedol Caerdydd	0	13	0%	1	3	33%
Caredig	0	10	0%	0	4	0%
Cartrefi Conwy	0	7	0%	1	10	10%
Cymdeithas Tai Siarter (rhan o Grŵp Pobl)	0	1	0%	2	9	22%
Cymdeithas Tai Clwyd Alyn	2	11	18%	1	14	7%
Grŵp Tai yr Arfordir Cyf.	2	12	17%	0	5	0%
Grŵp Tai Cymunedol Cynon Taf	0	2	0%	0	2	0%
Grwp Cynefin	3	10	30%	0	8	0%
Cymdeithas Tai Hafod	17	45	38%	8	57	14%
Cymdeithas Tai Linc Cymru	3	15	20%	3	17	18%
Tai Melin Cyf.	0	4	0%	0	4	0%

Cymdeithas Tai Merthyr Tudful Cyf.	0	5	0%	0	5	0%
Tai Cymoedd Merthyr	0	7	0%	0	7	0%
Cymdeithas Tai Sir Fynwy	0	3	0%	0	1	0%
Tai Dinas Casnewydd	4	22	18%	1	18	6%
Cymdeithas Tai Newydd	2	16	13%	1	9	11%
Tai Gogledd Cymru	0	1	0%	0	0	0%
Pobl	5	36	14%	4	42	10%
Cymdeithas Tai Rhondda Cyf.	2	2	100%	0	1	0%
Stori Cymru (Hafan Cymru yn flaenorol)	0	0	0%	0	2	0%
Cymdeithas Tai Taff	2	6	33%	1	4	25%
Tai Cymunedol Tai Calon	1	12	8%	2	10	20%
Tai Tarian	0	13	0%	2	9	22%
Trivallis	5	22	23%	2	26	8%
Ty Gwalia (rhan o Grŵp Pobl)	0	0	0%	0	2	0%
Cymdeithas Tai Cymry Unedig	3	14	21%	1	13	8%
Tai Cymoedd i'r Arfordir	8	36	22%	3	23	13%
Cymdeithas Tai Cymru & Gorllewin	1	16	6%	1	15	7%
Pob cymdeithas dai	**68**	**398**	**17%**	**36**	**369**	**10%**

Cod Ymddygiad - cwynion newydd

Sefydliad	**2024-25**	**2023-24**
Cynghorau Tref a Chynghorau Cymuned	188	176
Gynghorau Sir a Chynghorau Bwrdeistref Siriol	126	151
Parciau Cenedlaethol	1	1
Awdurdodau Tân	0	0
Comisiynwyr a Phaneli Heddlu a Throseddu	0	0
Cyfanswm	**315**	**328**

Pynciau	**2024-25**	**2023-24**
Atebolrwydd a bod yn agored	6%	3%
Datgelu a chofrestru buddiannau	17%	13%
Dyletswydd i gadw at y gyfraith	10%	8%
Uniondeb	7%	6%
Gwrthrychedd a phriodoldeb	3%	10%
Hyrwyddo cydraddoldeb a pharch	56%	55%
Anhunanoldeb a stiwardiaeth	3%	5%

Tud. 203

Ombwdsmon
Ombudsman
Cymru • Wales

Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

1 Ffordd yr Hen Gae

Pencoed

CF35 5LJ

Ffôn:	0300 790 0203
Ebost:	holwch@ombwdsmon.cymru
Dilynwch ni ar X:	**@OmbudsmanWales**

Pwyllgor :	Y Pwyllgor Safonau
Dyddiad :	**3 Tachwedd 2025**
Teitl :	**Honiadau yn erbyn aelodau**
Awdur :	**Siôn Huws, Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau**
Pwrpas :	**Er gwybodaeth**

1. Cefndir

Pwrpas yr adroddiad hwn yw cyflwyno gwybodaeth i'r Pwyllgor am benderfyniadau'r Ombwdsmon ar gwynion ffurfiol yn erbyn aelodau.

2. Penderfyniadau

2.1 Ceir crynodebau o'r penderfyniadau a dderbyniwyd wrth yr Ombwdsmon fel **Atodiad**

3. Argymhelliad

3.1 Gofynnir i'r Pwyllgor nodi'r wybodaeth

Atodiad

Y Pwyllgor Safonau 03.11.25 - Honiadau yn erbyn aelodau

Cwyn 202307896 a 202310159

Bod cyn-aelod o gyngor tref wedi methu â datgan buddiant mewn perthynas â chyfres o gyfarfodydd cyngor a oedd yn ystyried Ymddiriedolaeth

Penderfyniad

Canfu'r ymchwiliad nad oedd y Cyn-Aelod wedi datgan buddiant oedd yn rhagfarnu mewn perthynas â nifer o gyfarfodydd y Cyngor ac wedi cymryd rhan a phleidleisio mewn trafodaethau. Canfu'r ymchwiliad, fodd bynnag, fod ffactorau yn lliniaru’r sefyllfa oherwydd cymhlethdodau'r sefyllfa. Yn arwyddocaol, roedd yr Aelod wedi cael ei benodi gan ei gyd-gynghorwyr i weithredu fel cynrychiolydd y Cyngor i'r Ymddiriedolaeth ac wedi gwneud hynny am nifer o flynyddoedd heb godi unrhyw bryderon. Ymddiswyddodd y Cyn-Aelod yn ystod yr ymchwiliad.

Wrth bwyso'r ffactorau hyn, roedd yr Ombwdsmon o'r farn nad fyddai cyfeirio’r mater yn gymesur. Fodd bynnag, nododd y byddai'r penderfyniad yn cael ei gofnodi ac os bydd y Cyn-Aelod yn dychwelyd i'w swydd, bydd yn cael ei ystyried mewn unrhyw achosion yn y dyfodol y gall yr Ombwdsmon eu hystyried, pe bai cwynion yn cael eu derbyn yn y dyfodol.

Cwyn 202310160

Bod aelod o gyngor tref wedi methu â datgan buddiant mewn perthynas â chyfres o gyfarfodydd cyngor a oedd yn ystyried Ymddiriedolaeth.

Penderfyniad

Canfu'r ymchwiliad nad oedd yr Aelod wedi datgan buddiant ac wedi cymryd rhan mewn trafodaethau a phleidleisio mewn materion yr oedd ganddi ddiddordeb oedd yn rhagfarnu. Roedd yr Ombwdsmon o'r farn bod yr Aelod wedi dangos edifeirwch os oedd hi'n anghywir i beidio â datgan diddordeb a bo dhyn yn dangos bod yr aelod wedi myfyrio ar y mater ac wedi dysgu. Roedd yr Ombwdsmon o'r farn, na fyddai cyfeirio’r mater yn gymesur. Fodd bynnag, roedd yr Ombwdsmon o'r farn y dylai'r Aelod ymgymryd â hyfforddiant ar y Cod gan roi sylw arbennig i fuddiannau personol a rhagfarnllyd. Argymhellodd yr Ombwdsmon fod yr Aelod yn ymgymryd â hyfforddiant o'r fath o fewn 3 mis.

Cwynion 202501037 & 202501067

Honnwyd bod yr Aelod wedi methu â datgan buddiant yn briodol mewn perthynas â'i chysylltiad ag is-gwmni i Ymddiriedolaeth. Honnwyd hefyd mai'r Aelod yw Cadeirydd yr Ymddiriedolaeth a’i bod wedi cymryd ran mewn pleidlais i benodi ei hun yn Gyfarwyddwr. Honnwyd hefyd bod yr Aelod, ar sawl achlysur, wedi camddefnyddio ei safle ar yr

Ymddiriedolaeth i ymyrryd â dyletswyddau'r Achwynydd a dyletswyddau cyngor tref arall i graffu ar gyfrifon yr is-gwmni.

Penderfyniad

Cadarnhaodd yr Aelod ei bod wedi cael ei phenodi i'r Ymddiriedolaeth fel aelod o'r cyhoedd, nad oedd ei phenodiad fel Ymddiriedolwr yn gysylltiedig â'i rolau fel Cynghorydd, ac nad yw erioed wedi cyfeirio at ei swydd fel Cynghorydd mewn cyfathrebu nac yn ei rôl fel Ymddiriedolwr. Mae'n ymddangos bod yr Aelod felly yn gweithredu yn ei rhinwedd bersonol a phreifat.

Nid oedd unrhyw dystiolaeth wedi'i chyflwyno i awgrymu bod yr Aelod wedi camddefnyddio ei sefyllfa.

Cwyn 202502340

Honnwyd bod yr Aelod wedi torri'r Cod Ymddygiad ("y Cod") trwy:
• Fethu â datgan buddiant yn ystod cyfarfodydd y Cyngor a darparu gwybodaeth ffug a chamarweiniol am fuddiant honedig yn ystod cyfarfod y Cyngor
• Methu â darparu ymateb i 6 cwestiwn a ddarparwyd gan yr Achwynydd.
• Sylwadau ar y cyfryngau cymdeithasol.

Penderfyniad

Cyflwynwyd tystiolaeth annigonol mewn perthynas â methiant honedig yr Aelod i ddatgan buddiant yn briodol, ac nid oedd yr honiad wedi'i gefnogi. Ni fydd yr Ombwdsmon yn ymchwilio oni bai bod tystiolaeth weddol gref y gallai'r aelod dan sylw fod wedi torri'r Cod. Yn ogystal, roedd y Cyn-Aelod wedi ymddiswyddo o'r Cyngor ac yn unol â hynny, nid oedd yr Ombwdsmon o'r farn y byddai unrhyw ymchwiliad yn gymesur er budd y cyhoedd.

Amlinellodd y Clerc, yn ei gohebiaeth i'r Achwynydd, fod aelodau'r Cyngor yn teimlo bod yr ohebiaeth wedi cael ei thrafod yn ystod cyfarfodydd y Cyngor. Wedi dweud hynny, nid yw'r methiant i ymateb i gwestiynau yn ddigon difrifol i fod gyfystyr â thorri'r Cod. Efallai y bydd y methiant honedig i ymateb yn cael ei ystyried yn anghwrtais, ond nid oedd yr Ombwdsmon wedi'i argyhoeddi bod ymddygiad o'r fath mor ddifrifol fel ei fod gyfystyr â thorri'r Cod neu i warantu ymchwiliad er budd y cyhoedd.

Roedd y sylwadau ar y cyfryngau cymdeithasol wedi'u dyddio ar ôl ymddiswyddiad y Cyn-Aelod ac felly ni chawsant eu gwneud ar adeg pan oedd y Cyn-Aelod yn gynghorydd. Yn unol â hynny, roeddynt y tu allan i gwmpas y Cod.

Cwyn 202502339

Honnwyd bod yr Aelod wedi torri'r Cod Ymddygiad trwy:
- Methu â datgan buddiant yn ystod cyfarfodydd y Cyngor a darparu gwybodaeth ffug a chamarweiniol am y buddiant honedig yn ystod cyfarfod y Cyngor.
- Methu â darparu ymateb i 6 cwestiwn a ddarparwyd gan yr Achwynydd.
- Recordio cyfarfod o'r Cyngor yn gyfrinachol a heb ganiatâd.
- Postio sylwadau ar gyfryngau cymdeithasol

Penderfyniad

Nid oedd unrhyw dystiolaeth wedi'i darparu i ddangos bod yr Aelod wedi datgelu gwybodaeth mewn perthynas â'r mater dan sylw ac ni fydd yr Ombwdsmon yn ymchwilio oni bai bod tystiolaeth weddol gref y gallai'r Aelod fod wedi torri'r Cod.

Mae sgrinluniau a ddarparwyd yn dangos bod yr Aelod wedi rhyngweithio ar y cyfryngau cymdeithasol gyda'r Aelod o'r Cyhoedd a'i gŵr. Cadarnhaodd yr Aelod ei fod yn byw mewn pentref bach lle mae pawb yn adnabod ei gilydd. Heb wybodaeth ynglŷn ag agosatrwydd y cyfeillgarwch, ni allai'r Ombwdsmon benderfynu'n gadarn a oes tystiolaeth sy'n awgrymu torri'r Cod gan yr Aelod. Ar ben hynny, er bod yr Aelod o'r Cyhoedd wedi'i ddogfennu fel un a siaradodd yn ystod cyfarfod y Cyngor, nid oedd unrhyw dystiolaeth bod yr Aelod wedi cymryd rhan mewn unrhyw bleidlais neu drafodaeth

Amlinellodd y Clerc, yn ei gohebiaeth i'r Achwynydd, fod aelodau'r Cyngor yn teimlo bod yr ohebiaeth wedi cael ei thrafod yn ystod cyfarfodydd y Cyngor. Wedi dweud hynny, nid yw'r methiant i ymateb i gwestiynau yn ddigon difrifol i fod gyfystyr â thorri'r Cod. Efallai y bydd y methiant honedig i ymateb yn cael ei ystyried yn anghwrtais, ond nid oedd yr Ombwdsmon wedi'i argyhoeddi bod ymddygiad o'r fath gyfystyr â thorri'r Cod neu yn gwarantu ymchwiliad er budd y cyhoedd. Mae unrhyw gytundeb neu anghytundeb â'r ffordd y mae'r Aelod yn delio â materion lleol yn fater i'r etholwyr lleol ei benderfynu drwy'r broses ddemocrataidd.

Mae cofnodion cyfarfod y Cyngor yn dangos bod y mater o recordio wedi'i drafod gan y Cyngor Llawn a chytunwyd na fyddai'r Aelod yn recordio cyfarfodydd o hyn ymlaen heb ganiatâd y Cyngor cyfan ac y byddent yn "dechrau o'r newydd gyda llechen lân". O ystyried y cofnodion sy'n dangos bod y mater wedi'i ddwyn i sylw'r Aelod ac o ystyried bod y mater wedi ei drin a'i ddatrys gan y Cyngor, ni chafodd yr Ombwdsmon ei argyhoeddi y byddai ymchwiliad yn gymesur neu er budd y cyhoedd. Ni chafodd yr Ombwdsmon ei argyhoeddi bod digwyddiad ynysig sydd wedi cael sylw gan y Cyngor yn cynrychioli ymddygiad digon difrifol i fod yn awgrymu torri'r Cod gan yr Aelod.

Gwnaed y sylwadau gan yr Aelod ar Facebook gan ddefnyddio ei enw personol ac ni allai'r Ombwdsmon weld bod unrhyw gyfeiriad at ei rôl fel aelod etholedig nac at y Cyngor.

Ni chafodd yr Ombwdsmon ei argyhoeddi bod sylw'r Aelod yn awgrymu ymddygiad fyddai'n dwyn anfri o dan y Cod, yn enwedig o ystyried hawl yr Aelod i ryddid mynegiant. O dan Erthygl 10 o'r Confensiwn Hawliau Dynol Ewropeaidd, mae gan bawb yr hawl i ryddid

mynegiant. Er y gallai post yr Aelod ar y cyfryngau cymdeithasol a'r sylw cysylltiedig fod wedi bod yn ddi-chwaeth ac efallai wedi achosi tramgwydd i'r Achwynydd, nid oedd yr Ombwdsmon wedi'i argyhoeddi bod sylwadau'r Aelod yn ddigon sarhaus neu warthus i awgrymu torri'r Cod

---

Pwyllgor :	Y Pwyllgor Safonau
Dyddiad :	3 Tachwedd 2025
Teitl :	Trefn Datrys Mewnol
Awdur :	Iwan G D Evans – Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol – Swyddog Monitro
Pwrpas :	Er argymell Trefn Datrys Mewnol diwygiedig i'w fabwysiadu gan y Cyngor Llawn

Cefndir

1. O ddeutu 2013 mabwysiadodd pob prif gyngor yng Nghymru brotocol datrys lleol ("TDLl"). Y bwriad oedd creu proses anffurfiol ar gyfer ymdrin â chwynion lefel isel heb yr angen am gŵyn ffurfiol i Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru Crëwyd cwpl o fodelau gwahanol ar gyfer TDLl ar y pryd a mabwysiadodd Gwynedd drefn sydd yn gyfarwydd i'r Pwyllgor . Mae'r LRP hwnnw wedi'i fireinio dros amser.

2. Adolygodd Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru yr holl brotocolau datrys lleol yng Nghymru y llynedd. Cymerodd gyngor gan gwnsel ar broblemau a ganfyddwyd gydag un neu fwy o'r protocolau hynny .Canfyddwyd hefyd fod TDlL Gwynedd ymhlith y rhai oedd wedi eu hadnabod yn cynnwys esiamplau o ymarfer da yn y maes. Fodd bynnag o ystyried y farn gyfreithiol mae angen adolygu y trefniadau datrys yn benodol;

    - Nad oes sail cyfreithiol eglur i rôl y Pwyllgor Safonau yn drefn
    - Fod trefniadau yn anffurfiol a dylent fod ynglŷn a chwynion lefel isel sydd yn ymwneud a materion "mewnol".

3. Atodir y cyngor yma fel dogfen eithriedig (Atodiad 1) i'r adroddiad gan ei fod yn cynnwys cyngor cyfreithiol. Mewn ymateb i hyn rwyf wedi adolygu y TDLl a chynnig diwygiadau i'r Pwyllgor ystyried (Atodiad 2) gyda bwriad o gytuno dogfen ddiwygiedig i'r hargymell i'r Cyngor Llawn fabwysiadu . Fe welir o'r cyngor a gafwyd fod lle i addasu y trefniadau gan gadw yr elfennau o ymarfer gorau hefyd.

Penderfyniad a Geisir
Fod y Pwyllgor yn adolygu y Drefn Datrys Lleol ac yn creu argymhelliad i'r Cyngor Llawn ar ddogfen ddiwygiedig.

TREFN DATRYS LEOL CYNGOR GWYNEDD
TREFN AR GYFER YMDRIN Â HONIADAU FOD AELOD WEDI TORRI'R PROTOCOL CYSWLLT AELOD-SWYDDOG NEU SAFON GWYNEDD

CYFLWYNIAD

1. Mae'r Protocol Cyswllt Aelod-Swyddog yn arf bwysig i hybu cydweithrediad da rhwng aelodau a swyddogion o fewn y Cyngor a thrwy hynny caniatáu i'r cyngor gyflawni ei ddyletswyddau yn y modd mwyaf effeithiol a phroffesiynol. Yn yr un modd mae'r Cyngor wedi mabwysiadu Safon Gwynedd er mwyn hyrwyddo a chynnal safonau uchel o ymddygiad ymysg aelodau. Mae'n bwysig felly bod modd ymdrin yn gyflym ac effeithiol gydag unrhyw honiad yn erbyn aelod ei fod wedi torri'r protocol neu'r Safon. Diben y drefn leol hon yw cyflwyno dull syml a hawdd i'w deall i ymdrin â honiadau o'r fath.

   1.1 Nod y weithdrefn hon yw ceisio datrys cwynion ynghylch aelodau yn gyflym ac yn effeithiol a chyrraedd datrysiad i gwyn lefel isel drwy consensws. Nid oes unrhyw beth yn y weithdrefn hon yn atal unrhyw un rhag cyflwyno cwyn i ombwdsmon gwasanaethau cyhoeddus Cymru bod aelod wedi torri cod ymddygiad yr aelodau. Gallai'r ombwdsmon gyfeirio'r mater at y pwyllgor safonau neu banel dyfarnu Cymru sydd â'r pŵer i anghymhwyso aelodau am hyd at 5 mlynedd.

   1.2 Nid yw'r weithdrefn hon yn addas ar gyfer honiadau sydd, ym marn y Swyddog Monitro, yn honni torri difrifol i'r Cod Ymddygiad. Bydd y Swyddog Monitro yn cynghori ar addasrwydd y broses hon yn seiliedig ar ffeithiau/amgylchiadau pob achos. Mae enghreifftiau o'r hyn y gellid ei ystyried yn doriadau difrifol yn cynnwys (ond heb fod yn gyfyngedig i);

   - p'un a oedd yr aelod yn ceisio budd personol iddyn nhw eu hunain neu berson arall ar draul y cyhoedd a yw amgylchiadau'r toriad
   - yn y fath fodd fel bod aelod wedi camddefnyddio swydd ymddiriedaeth neu awdurdod ac wedi achosi niwed i berson
   - p'un a oedd y toriad wedi'i ysgogi gan unrhyw fath o wahaniaethu yn erbyn tarddiad ethnig neu genedlaethol, rhyw, anabledd, oedran, crefydd neu gred, cyfeiriadedd rhywiol neu hunaniaeth rhywedd y dioddefwr
   - honni torri dro ar ôl tro o'r cod ymddygiad

2. Mae'r broses yn gyfrinachol a dim ond y tu allan i'r rhai sy'n ymwneud â'r broses, trwy gytundeb, y bydd gwybodaeth yn cael ei rannu, ar wahân i ddata ystadegol a ddarperir i'r Pwyllgor Safonau ar gyfer ei Adroddiad Blynyddol. Ar bob cam bydd llythyr canlyniad cyfrinachol a fydd yn cofnodi'n gryno'r hyn a drafodwyd ac unrhyw gamau y cytunwyd arnynt.

3. Mae'r broses yn gydsyniol ac mae'n rhaid i bob parti gytuno i'w ddefnyddio, ac i symud ymlaen o Gam 1 i Gam 2.

CAM 1 O'R DREFN

4. Dylai unrhyw un sy'n dymuno cyflwyno honiad dan y drefn hon anfon ei gwyn (achos swyddog yn dilyn ymgynghoriad gyda'i Bennaeth Adran) at y Swyddog Monitro. Yn dilyn derbyn cwyn bydd y Swyddog Monitro yn gweithredu fel a ganlyn

5. Yn y lle cyntaf cynhelir ymchwiliad rhagarweiniol byr i sefydlu'r ffeithiau (lle'n bosib) a'r meysydd anghytundeb. Anfonir copi o’r gwyn i’r aelod o fewn 7 diwrnod gwaith o dderbyn y gwyn gyflawn. Mewn achos cwyn rhwng aelodau etholedig bydd y Swyddog Monitro yn anfon copi o’r gwyn i Arweinydd Grŵp Gwleidyddol yr aelod y cwynir yn eu herbyn (os ydynt yn aelod o Grŵp). Trafodir datrysiadau posib gyda'r achwynydd a'r aelod y gwneir yr honiad yn ei erbyn i sefydlu a oes modd cael datrysiad cyflym. Gyda cytundeb y cwynydd a’r sawl a gwynir yn eu herbyn gellir dwyn yr Arweinyddion Grwpiau perthnasol i’r drefn ar y pwynt yma i gefnogi y broses. Ar y cam yma rhoddir cyngor i'r achwynydd a fyddai ffordd arall o weithredu (e.e. cyfeirio i'r Ombwdsmon) yn fwy addas. Gall y cam yma gael ei drin gan y Swyddog Monitro yn bersonol neu gan swyddog arall a benodir ganddo.

6. Os yn dilyn y cam cyntaf y bydd yr achwynydd yn dymuno bwrw ymlaen gyda honiad dan y drefn hon, gellir cyfeirio’r mater, ~~naill a’i~~ i gyfarfod cymodi dan Gam 2 ~~neu i wrandawiad gan y Pwyllgor Safonau dan Gam 3.~~

CAM 2 O’R DREFN

7. Yng ngham 2 cynhelir cyfarfod rhwng y sawl sy’n cwyno, yr aelod y gwneir yr honiad yn ei erbyn, y Swyddog Monitro ac (os ystyrir yn briodol) personau eraill a wahoddir gan y Swyddog Monitro. Gall personau o'r fath gynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i, y Prif Weithredwr ac Arweinydd Grŵp y grŵp(iau) gwleidyddol perthnasol. Mae modd i swyddog gael cydweithiwr neu uwch swyddog o’r adran yn bresennol gydag ef/hi. Mae hefyd yn bosib ymdrin â’r mater yn absenoldeb swyddog mewn achosion eithriadol. Bwriad y cyfarfod yma fydd ceisio datrys y mater heb fynd ymhellach.

~~**CAM 3 O’R DREFN**~~

~~8. Y trydydd cam yw gwrandawiad gerbron y Pwyllgor Safonau. Gofynnir i’r sawl sy’n cwyno gyflwyno sylwedd ei gŵyn yn ysgrifenedig a gofynnir am ymateb ysgrifenedig gan yr aelod dan sylw. Bydd y papurau hyn ynghyd ag unrhyw dystiolaeth ysgrifenedig ychwanegol a ddarperir gan y naill ochr neu’r llall yn cael eu dosbarthu i aelodau y Pwyllgor Safonau.~~

~~9. Bydd gan y sawl sy’n cwyno a’r aelod sy’n destun y gwyn yr hawl i ymddangos gerbron y Pwyllgor Safonau ac i gyflwyno tystiolaeth gan dystion. Ni dderbynnir tystiolaeth ysgrifenedig yn unig gan dyst heb gytundeb yr ochr arall. Bydd gan y ddau hawl i gael cynrychiolydd neu gydweithiwr yn bresennol. Ni fydd y Cyngor yn talu cost cynrychiolwyr.~~

10. ~~Pe byddai’r naill ochr neu’r llall yn dymuno peidio bod yn bresennol, neu yn methu ymddangos, gellir cynnal y gwrandawiad yn eu habsenoldeb.~~

~~11. Wedi i’r dystiolaeth gael ei chlywed gofynnir i’r ddwy ochor a’u cynrychiolwyr adael yr ystafell a bydd y Pwyllgor Safonau yn dod i benderfyniad ar yr honiad. Bydd y Swyddog Monitro wrth law i gynghori’r Pwyllgor.~~

~~12. Gall y Pwyllgor ddod i un o dri penderfyniad, sef :-~~

~~a)~~	~~Nad oes sail i’r honiad;~~
~~b)~~	~~Bod sail i’r honiad, ond nad oes angen cymryd unrhyw gamau pellach;~~
~~c)~~	~~Bod sail i’r honiad ac y dylid ceryddu’r Aelod.~~

~~Yn ychwanegol fe all y Pwyllgor wneud argymhellion i’r Cyngor ynglŷn â newid unrhyw gyfundrefnau neu gymryd unrhyw gam pellach.~~

MATERION ATODOL

13. Ni roddir cyhoeddusrwydd i enwau y partïon oni bai y penderfynir bod sail i'r honiad. Bydd y gwrandawiadau gerbron y Pwyllgor Safonau yn eithriedig.

14. Nid oes raid dilyn camau 2 a 3 mewn trefn. Er bod modd i achwynydd sydd yn parhau yn anfodlon wedi y cyfarfod cymodi ofyn am i'r mater gael ei gyfeirio i wrandawiad gerbron y Pwyllgor Safonau, mae hefyd yn bosib i fater fynd yn syth gerbron Pwyllgor Safonau heb fynd i gyfarfod cymodi yn gyntaf. Mae'n bosib i aelod gynnig ymddiheuriad unrhyw adeg hyd at y gwrandawiad ond pe byddai'r gwrandawiad wedi ei drefnu a bod yr achwynydd yn dymuno peidio parhau â'i gwyn bydd angen cydsyniad Cadeirydd y Pwyllgor Safonau i ddiddymu'r gwrandawiad.

15. Nod y drefn hon yw ceisio datrys cwynion am aelodau yn gyflym ac yn effeithiol. Nid oes dim yn y drefn yn atal hawl unrhyw un rhag cyflwyno cwyn i ombwdsmon gwasanaethau cyhoeddus cymru fod aelod wedi torri y côd ymddygiad. Fe allai'r ombwdsmon, os yw o'r farn fod achos i'w ateb, gyfeirio'r mater at y pwyllgor safonau, neu at banel dyfarnu cymru, sydd â'r hawl i ddiarddel aelod am gyfnod o hyd at 5 mlynedd .

Pwyllgor :	**Y Pwyllgor Safonau**
Dyddiad :	**3 Tachwedd 2025**
Teitl :	**Cofnodion Fforwm Cenedlaethol Pwyllgorau Safonau**
Awdur :	**Iwan Evans – Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol – Swyddog Monitro**
Pwrpas :	**Er gwybodaeth**

Cefndir

Cynhaliwyd y cyfarfod o'r Fforwm ar 24 Mehefin 2024 – Atodir y cofnodion er gwybodaeth

Penderfyniad

Derbyn y wybodaeth

Standards Committees Chairs Forum - Wales

Monday, 23rd June 2025 @ 2pm, via Teams

Notes

1. **Notes of previous meeting – 27th January 2025**.

   Actions confirmed as completed. The Forum discussed notes 3(a) and 9 at today's meeting – See notes 2 & 3 below.

2. **Future engagement with the Welsh Government (WG), Local Government Policy Division, Climate Change and Rural Affairs (item 3(a) from notes of previous meeting**).

   JC confirmed that she and CT had met with PL from the Welsh Government Policy Division and recommended that contact with the Chairs who were prepared to participate in consultation/feedback sessions organised by her Division would best be made via their respective Monitoring Officers.

3. **Remuneration – update on engagement with the Democracy and Boundary Commission Cymru (D&BCC) (Item 9 from notes of previous meeting).**

   CW confirmed that he had written to the Chief Executive of the D&BCC outlining his frustration with the payments to co-opted Members i.e., that the rates had not been increased for some time and the inconsistency of how the payments were applied across Wales. The CEO confirmed that she would be pleased to attend a meeting of the Forum although that was unlikely to be at the June 2025 meeting. It was more probable to be the meeting thereafter, to allow for confirmation of the D&BCC work programme with her Commissioners, which included the responsibilities transferred from the IRPW.

4. **Michelle Morris (MM), Public Services Ombudsman for Wales (PSOW) – Update.**
   MM updated the Forum on the following.

   a) Notification of a complaint (note 5c from previous meeting). The PSOW, following consultation with stakeholders, had from 1 April 2025, reverted to notifying Members at the point when they had been complained about and not later in the process, when an assessment had been made if there may be a case to answer.

b) Casework.

- Caseloads for code of conduct complaints were fewer than last year although the level remained high, 315 cases, compared to previous years.
- 60% related to Town and Community Councils (7% increase on the previous year) and 40% to Local Authorities. A lack of equality and respect was the main complaint theme.
- The PSOW investigated 49 cases during the previous year, of which 15 had been referred to Standards Committees or the Adjudication Panel for Wales. That remained at a high level despite being lower than 20 referrals the previous year. Notably 85% of the referred breaches were upheld which was a positive indicator for the PSOW i.e. the application of the two-stage test to indicate that there may be a case to answer was working effectively.
- The previous year, 2024- 2025 had been a busy one for the PSOW and a summary will be included in the Annual Report and published at the end of July 2025.

c) Local Resolution Protocols (LRPs).

- It was very important for low level issues to be resolved locally wherever possible.
- Local resolutions meant that matters would be dealt with quickly before relationships were affected and situations escalated unnecessarily. The more serious cases could then be dealt with by the PSOW which was a much better use of their resources.
- The PSOW were working on developing good practice with LAs including Monitoring Officers.

d) Responses to questions/observations from the Chairs.

- There was a concern that some cases were taking a long time to consider. MM acknowledged that some cases had been ongoing for more than a year, which was too long and the PSOW was working to reduce it. The reasons for this were due to a high number of complaints and not enough staff to process them. There was no funding for additional support although a temporary member of staff and one other staff member had been allocated to deal with the issue. A dedicated officer for assessment work was focussed on this area and it was hoped that next year, more cases would be dealt with within 12 months.
- For consistency, would it be better for a single “top-down” approach for a LRP model, rather than leave it to individual Standards Committees which inevitably resulted in inconsistent procedures. In response MM highlighted it was not straightforward because these matters were part of each Council’s constitution. The intention was

to issue best practice, as opposed to imposing a procedure, with a view to achieving consistency.

- MM will continue to try and make the PSOW Annual Report an "easy and interesting" read. MM will also check and confirm if it is possible to show trends over time i.e., to place current year figures into context, e.g., 315 code of conduct complaints compared to previous years.
- Points were raised by the Chairs about complaints involving Town and Community Councils; it was not clear how many had completed the One Voice Wales training and signed the civility and respect pledge, given the number of complaints in this sector, was it timely for the training to be reviewed; there were too many vacancies for Clerks and not enough candidates were standing for election as a T&CC councillor, should Welsh Government consider merging smaller community councils; where multiple Councils appoint a shared Clerk that can leave a significant gap if they leave, could a local authority employ a pool of Clerks to provide greater resilience and lastly a community review was underway in one area whereby a Council was reviewing the number and size of T&CCs. It was recognised that this was a sensitive area. The Forum were informed about the Welsh Government (LGH Committee) inquiry which was due to report on this area and the Welsh Government Democratic Health Task and Finish Group that focussed on improving participation and diversity in Town and Community Councils.

5. Matters raised by exception by the Chairs.

Dispensations, individual committee approaches: (CD, Chair Ceredigion Standards Committee).

a) Are councillors required to attend to present their application; views on duration of dispensation e.g. annual/length of term; acceptance of late applications; any written advice to councillors on these aspects; delegated authority to the Monitoring Officer.

b) Is there written guidance for committee members on how to approach making a decision e.g., what to consider/allow e.g. when to allow voting or not.

- JC advised that there are differences between the way dispensations are dealt with in Wales and England.
- Refer to the Local Government Act 2000 s.81(4) for a list of dispensations, lots of latitude – it is very wide.
- In Wales procedures are a matter for local constitutions, and they do differ. Chairs confirmed this e.g., in some cases it is

mandatory for a Member to appear before a Standards Committee whereas in others it is not.

- Dispensations are granted for varying lengths of time e.g., a year and are subject to review, whereas in other cases they may be for longer or even for a single meeting.
- It is possible to make urgent decisions e.g., in consultation with Chair of Standards who discuss it with the Monitoring Officer.
- JH offered to circulate the standard form that is used in her Council.

Action JH to circulate via CT.

6. **Recent cases of interest - Adjudication Panel for Wales (APW) and Public Services Ombudsman for Wales (PSOW) in previous 6 months – JC.**

a) Consistent with the Forum's purpose as a learning network, the Chairs appreciated the opportunity to discuss several cases of interest and learn from cross sector experiences.

b) Chairs reiterated comments made at the previous meeting about the complexity and time commitment required for conduct hearings. Some Councils have a formal written protocol.

Action CD to share her Standards Committee Chair's briefing document for hearings. CT to circulate to the Forum.

c). Important that Standards Committees are clear about the reasons for their decision. Some appeals are allowed because the decision has not been given properly in writing in full. The presentation slides of the former President of the APW (circulated with the notes of a previous meeting) were very helpful on this.

Action CT to re-circulate the APW slides.

Action JH to share her Committee's considerations when setting out their Hearing decisions.

d). Some Chairs might appreciate a "buddy" approach with Chairs with previous experience of hearings.

e). To avoid a case where the Monitoring Officer has a conflict of interest, they can pass the matter to their deputy or it is not unusual, as standard practice, for Deputy Monitoring Officers to receive a complaint initially to avoid this scenario.

7. Forum Chair

As indicated at the previous meeting CW will remain in the role as Chair until his successor is appointed at the next scheduled meeting on 26 January 2026. CW was thanked for performing the role as the Forum's first Chair since it was established. His commitment and support had ensured the Forum had got off to a good start by establishing itself as intended i.e., a learning forum for Chairs to share experiences from across the sector and developing best practice.

Action: **JC and CT to facilitate the arrangements for the appointment of Forum Chair and Vice Chair with effect from 26 January 2026. Anyone interested in the role will be asked to submit a 250-word pen picture and it is likely the appointment will be for 2 years.**

8. Dates of next meeting.

- Monday 26 January 2026, 2pm – 4pm on Teams.
- Monday 22 June 2026 or 29 June 2026 (to be confirmed), 2pm – 4pm online.